

**T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**ULUS DEVLETİN AŞILMASI SÜRECİNDE POLİS
“Tarihten Günümüze Toplumsal Düzen Arayışı ve İç
Güvenlik Hizmetlerindeki Değişim Çizgisi”**

NURİ BERBER

2501050703

İSTANBUL-2007

**T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**ULUS DEVLETİN AŞILMASI SÜRECİNDE POLİS
“Tarihten Günümüze Toplumsal Düzen Arayışı ve İç
Güvenlik Hizmetlerindeki Değişim Çizgisi”**

NURİ BERBER

2501050703

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. MURAT ÖZLER

İSTANBUL-2007

ULUS DEVLETİN AŞILMASI SÜRECİNDE POLİS
“Tarihten Günümüze Toplumsal Düzen Arayışı ve İç Güvenlik Hizmetlerindeki
Değişim Çizgisi”

Nuri BERBER

ÖZ

Güvenlik, tarihin her döneminde insanlar için önemli bir yer teşkil etmiştir. İç güvenlik alanında önceleri dağınık organizasyonların üstlendiği bu işlevi, modern/ulus devlette polis yerine getirmiştir. Modern devlet yapılarının aşınması tartışmalarının sürdüğü günümüzde, polis de bir değişim süreci yaşamıştır. Uluslararası işbirliği, yeni dönemin en önemli konusudur. Bu durum uluslararası organizasyon ve kurumlar tarafından geliştirilmektedir. Terörizm, organize suçlar ve yozlaşma ile mücadele, insan kaçakçılığı, bilişim suçlarıyla mücadele ve bilgi toplumunda insan haklarını güçlendirme, uluslararası işbirliğinde genel konu başlıklarıdır. Bu çalışmada da küreselleşme ile birlikte yaşanan değişim sürecinin polislik faaliyetlerine yansımaları incelenmiştir.

IN THE PROCESS OF EROSION OF NATION-STATE:
POLICE DEPARTMENT
"The Quest For Social Order and Change In The Context Of Interior Security
Services : Throughout History Until Today."

Nuri BERBER

ABSTRACT

Security is priority for people during the beginning of history. Before this function has been done by untidy organization. At modern state police has taken upon itself it. Police is also developing in that time discussing is continue if the modern state instruments are erosion or not. International co-operation is an important theme in new term. And this is fostered with international organizations and institutions. Combating terrorism, organized crime and corruption, trafficking in human beings, combating cybercrime and strengthening human rights in the information society are outline of topics in international co-operatin. It is studied the influence of the changing period in globalisation at policing activity in this study.

ÖNSÖZ

Dünyanın “küresel bir köy” şeklinde tanımlamalarının yapıldığı yüzyılımızda, ulus devletin aşılp, yerini yeni “dünya devleti”ne bıraktığı yönündeki ifadelerin yer aldığı görüşlere sıkça rastlamaktayız.

Akademik tartışmaların düzlemine de taşınan bu konuda yapılan çalışmalarda ulus devletin çöktüğü gibi en uç noktada görüşe sahip olanlar olduğu gibi, modern/ulus devlet yapılarının aşındığını kabullenmekle beraber günümüzde modern devlet fonksiyonlarının hala etkin bir şekilde sürdürüldüğünü ifade edenler de bulunmaktadır.

Modern devlette iç güvenlik fonksiyonunu yerine getiren polis de bu süreçte kendini yenileme ihtiyacı hissetmiştir. Polisin bugünkü durumunu anlayabilmek, modern devlet öncesi polislik hizmetlerinden başlayarak modern polisin gelişim aşamalarını içeren bir çalışmayla mümkün olacaktır.

Polis çalışmalarına katkısı olacağını düşündüğüm bu tezi yazarken sürekli desteğini yanımda hissettiğim danışmanlığımı yürüten değerli hocam Yrd.Doç.Dr. Murat ÖZLER’e teşekkürü bir borç biliyorum.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ/ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
I. DEVLET VE POLİS	4
A. DEVLET	4
1. Hobbes, Locke ve Rousseau`da Devlet Anlayışı	4
2. Devletin Unsurları	6
3. Devletin İşlevleri	6
B. GÜVENLİK	7
1. Kavramsal Çerçeve	7
2. Devlet Otoritesi Ve İç Güvenlik	8
C. MODERN DEVLET	9
1. Kuruluş Süreci	9
2. Geleneksel Ve Modern Devlette ‘İktidar’	10
3. Modern Devletin Özellikleri	11
4. Modern Devlette Polise Duyulan İhtiyaç	13
D. MODERN DEVLETİN AŞINMASI	16
1. Küreselleşme	16
2. Devletin Yeni İşlevi	18
II. MODERN POLİSİN GELİŞİMİ	19
A. GÖÇ VE KENTLEŞME	19
B. DÜZENLİ POLİS ORGANİZASYONLARINA GEÇİŞ	20
1. Bir İlk Örnek: Londra Metropolitan Polisi	22
C. TEKNOLOJİK MODERNİZASYON	24
D. POLİS – HALK İLİŞKİLERİ	25
E. TÜRKİYE’DE MODERN POLİSİN GELİŞİMİ	27

1. Osmanlı'dan Önceki Dönemde Polis	27
2. Osmanlının İlk Dönemlerinde Polislik Hizmetleri	27
3. Yeniçeri Dönemi	28
4. Yeniçeri Ocağının Kaldırılması	29
5. Tanzimat Dönemi	30
6. Modern Anlamda İlk Teşkilat	30
7. Tevhid-i Zabıta Dönemi	31
8. Abdülhamit Dönemi	32
9. Zaptiye Nezareti Dönemi	33
10. Meşrutiyet Dönemi : İTC Ve Polis	35
11. Birinci Dünya Savaşı Sırasında Polis	38
12. Milli Mücadele Dönemi	39
13. Cumhuriyet Dönemi	42
III. DEĞİŞEN DEVLET ANLAYIŞI VE POLİS	48
A. ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ	48
1. Özel Güvenlik Kavramı	48
2. Özel Güvenliğin Felsefesi	49
3. Batı Demokrasilerinde Özel Güvenlik	49
4. Türkiye'de Özel Güvenliğin Gelişimi	51
B. KÜRESELLEŞME İLE BİRLİKTE DEĞİŞEN GÜVENLİK VE TEHDİT ALGILAMLARI	52
1. Suç Olgusundaki Değişim	52
2. Küresel Terör	54
3. Örgütlü Suçlar	57
4. Düzene Karşı Bir Hareketin Önlenmesinde Yöntem Farklılıkları	59
C. AB VE İÇ GÜVENLİKTE ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ	62
1. Adalet Ve İçişleri Politikası	62
2. Genişleme Ve AB	63
3. EUROPOL	64
4. Türkiye Ulusal Programı	67
SONUÇ	71

KAYNAKÇA

74

EKLER

81

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e	: Aynı eser
a.g.e	: adı geçen eser
AB	: Avrupa Birliği
Bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
İTC	: İttihat ve Terakki Cemiyeti
KOMDB	: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı
PVSK	: Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
vs.	: ve saire

GİRİŞ

Güvenlik olgusu, insanlık tarihi boyunca önemli bir yer teşkil etmiştir. Tarihin her döneminde insanlar, korunmaya, kendilerini güvende hissetmeye ihtiyaç duymuşlardır. Bu aynı zamanda, insanların topluluk halinde yaşamalarından kaynaklanan kamu düzeninin tesisi ile de paralellik arz eder.

İç güvenlik alanında ihtiyaç duyulan bu işlevin yerine getirilmesi, günümüz modern toplumlarında polise verilmiştir. Polislik hizmetleri, tarihin değişik evrelerinde farklı şekillerde yerine getirilmiş olup, teşkilat anlamında dağınıklıktan düzenliğe doğru giden bir süreçte nihayetinde modern devletin bir kurumu olarak şekillenmiştir. Fonksiyonel anlamda da yine modernleşme olarak adlandırılan bu değişim ve gelişim sürecinde uzmanlaşma ve işbölümünün yansımaları ile teknolojik gelişmeler ışığında görev ve faaliyetleri belirlilik kazanmıştır.

Polis modernleşmesini modern devletin oluşumundan bağımsız bir süreç olarak ele almak mümkün değildir. Çünkü polisin örgütsel bütünlüğü ve faaliyet alanlarındaki değişim aynı zamanda modern devletin bir kurumu olarak ortaya çıkan modern polis teşkilatlarının kuruluş ve gelişim aşamalarını içerir.

Günümüz polisinin üzerine oturduğu temelleri anlayabilmemiz için tarihsel süreçte hangi aşamalardan geçtiği ve bu sürecin nasıl bir yol izlediğini incelemek gerekecektir. Türk polis teşkilatı uzun bir sürecin sonunda bugünkü teşkilat yapısına kavuşmuştur. Bu çalışmanın amacı da Türkiye’de polisin bu değişim ve gelişim çizgisini açıklamak olacaktır.

Birinci bölümde, devlet konusunda çeşitli yaklaşımlar ele alındıktan sonra özellikle modern devletin tarihsel arka planı, ortaya çıkışındaki zorlayıcı etkenler ve gösterdiği özellikler iç güvenlik bağlamında açıklanmaya çalışılmıştır. Modern devleti açıklarken üzerinde durulan kavramlar özellikle seçilmiş olup, iç güvenlik ve dolayısıyla polis eksenli bir yaklaşım tarzı benimsenmiştir. Ayrıca bu

bölümde devlet, toplum ve polis bağlamında modern polis teşkilatlarının kurulmasını gerektiren şartların kısa bir değerlendirmesi yapılmıştır.

İkinci bölümde, modern polisin ortaya çıkışı ve gelişim süreci incelenmiş olup, bu sürecin temel dinamikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle sanayi devriminin yol açtığı kentleşme ve dolayısıyla suç yoğunluğu üzerinde durulmuştur. Teknolojik gelişmelerin polisin modernleşmesine katkısı ve bu dönemde polisin halk ile ilişkilerinin incelenmesine de bu bölümde yer verilmiştir. Türk Polisinin tarihi gelişimi incelenmiş olup, Osmanlı Devleti'nden önceki polislik hizmetlerinin kısa bir değerlendirmesinden sonra asıl Türkiye'de modern polisin ortaya çıkışına kaynaklık eden Osmanlı'dan günümüze polisin değişim süreci, farklı açılardan ele alınmaya çalışılmıştır.

Osmanlı toplumunun geleneksel yapı içinde toplumsal sorunları çözme anlayışının Tanzimat ile birlikte değişiklik arz etmesi¹, polislik hizmetlerine de yansımıştır. Osmanlı Devleti'nde modernleşme hareketlerinin sonucu olarak Tanzimat sonrasında merkezi iktidarın toplumu bütün yönleriyle denetleyebildiği otokratik ve merkezileşmiş yeni sistem ortaya çıkmıştır.² Devletin merkezi bir kurumu olarak sivil bir polis teşkilatının kurulmuş olması da bu döneme rastlar. Osmanlı'nın son dönemleri ve Cumhuriyet'in ilk yıllarına rastlayan çalkantılı dönemde polise düşen görev özellikle devlet ile toplum arasında kurulan hassas dengeyi korumaktı. Bu dönemde ortaya çıkabilecek muhtemel karışıklıkları önlemek de ayrı bir hassasiyet istemekteydi. Bu hem kamu düzeninin sağlanması hem de sıkça el değiştiren iktidarın her defasında meşruiyetinin yeniden toplumda kabul görmesi ihtiyacının bir yansımasıydı. Bu çerçevede Türkiye'de polis teşkilatının örgüt ve işlevleri hakkında bir değerlendirme ile bugün gelinen nokta, somut örnekler ile açıklanmaya çalışılmıştır.

¹ İlyas DOĞAN, **Tanzimat Sonrası Osmanlı Aydınlarında Çağdaşlaşma Sorunu Ve Anlayışlar**, (Çevirimiçi) <http://www.dictur/suryayin/khuka/cmk.htm>, 12.03.2005

² Levent KÖKER, **Modernleşme, Kemalizm Ve Demokrasi**, İletişim Yayınları, Ankara, 2.Basım,1993, s.129

Üçüncü bölümde ise, değişen devlet anlayışının güvenlik hizmetlerine nasıl yansıdığı üzerinde durulmuştur. Küreselleşme ile birlikte suç olgusu ve tehdit algılamasındaki değişim, aynı paralelde yürütülen karşı mücadelenin de dayanak noktasını oluşturmaktadır. Özel güvenlik birimlerinin artan bir hızla gelişimi ise, modern devlet öncesi dağınık polis gruplarının kamu düzeninin tesisinde oynadığı rolü anımsatmaktadır.

Yukarıdaki tespitlerin Batı demokrasilerinden örneklerle karşılaştırmalı olarak yapılan analizi, bugünkü durumun anlaşılmasına yardımcı olacağı gibi, daha sonra izlenecek yöntemlerin doğruluğu açısından da ileriye ışık tutacaktır. Bu, aynı zamanda çalışmayı salt tarihsel bir anlatının ötesine taşımaktadır.

I. DEVLET VE POLİS

A. DEVLET

Ortak bir devlet tanımı yapmak gerekirse, sosyal bilimcilerin de üzerinde görüş birliği sağladığı¹ şu tanım yeterli olacaktır:

“Devlet bir kurumlar bütünüdür; bu kurumlarda devletin kendi personeli çalışır. Devletin en önemli kurumu, şiddet ve zorlama vasıtalarını bünyesinde bulunduran birimdir. İkinci olarak, bu kurumlar, sınırları coğrafi açıdan belirlenmiş ve genellikle toplum denilen bir alanın merkezinde bulunur. Burada can alıcı nokta, devletin, içeride kendi ulusuna, dışarıda ise aralarında ilerlemek zorunda olduğu daha büyük topluluklara karşı tetikte durmasıdır; içerideki ya da dışarıdaki eylemlerini açıklamak için çoğu zaman diğer taraftaki faaliyetlerine bakmak gerekir. Üçüncüsü, devlet kendi toprakları içinde yasa koyuculuğu tekeline almıştır. Bu tekel, tüm vatandaşları tarafından paylaşılan ortak bir siyasi kültürün yaratılmasını hedeflemektedir.”²

1. Hobbes, Locke ve Rousseau`da Devlet Anlayışı

Klasik devlet yaklaşımları olan Liberalizm ve Marksizm`in belirli ölçülerde temelini oluşturmaları bakımından, Hobbes, Locke ve Rousseau`un devlet anlayışları önemlidir.

¹ Michael Mann, "The Autonomys Power of the State: Its Origins, Mechanisms and Results", States in History Basil Blackwell, ed. J.A. Hall, Oxford, 1986'dan aktaran John A. Hall, G. John Ikenberry, **Devlet**, çev. İsmail Çekem, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, s.2

² A.e.

Liberalizm-Marksizm karşıtlığının ortak paydada birleşmesinin nedeni her iki söylemin de geleceğini sivil alanda görmesidir. Marksizm, devlet karşısında sivil alanın gelişimini, Sosyalizmin gelişebileceği alan olarak görürken; Liberalizm'de de devletten arınmış alanda, kapitalizmin gelişebileceğini öngörmektedir. Liberallere göre insanların doğal haklarını, özgürlüklerini korumak amacıyla, zorunlu-iyi bir devlet anlayışı varken; Marksist düşüncede devlet, hakim sınıfın hakimiyetinin devamı için örgütlenmiştir.

Hobbes`da otoriter bir devlet anlayışı mevcuttur. Doğal yaşamda kaos vardır. Toplumdaki karışıklığı sona erdirecek bir erki savunuyor ve özgürlüklerin Leviathan`a devri karşısında devletin güvenlik ve düzen sağlamasını öngörüyor.³

Locke`da doğa durumunda barış ve özgürlük vardır. İnsanlar kendi istekleriyle politik bir toplumun üyesi olmuşlardır. Devlete geçiş yukarıdan dayatma veya savaş sebebiyle değil; cezalandırma hakkının devlete devri ile gerçekleşmiştir. Devlet, bunun karşılığında suçluları canlandıracak ve adaleti gerçekleştirecektir. Bu yönüyle özgürlükçü bir devlet anlayışı vardır.⁴

Rousseau`da ise doğal yaşamda barış ve eşitlik vardır. Özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla bu bozulur. Güveni temin etmek için bireyler sözleşerek genel idareye tabi olurlar.⁵

³ Adnan Güriz, **Hobbes, Şahsiyeti Ve Siyasi Fikirleri**, Ankara, AÜHF Yayınları, 1955, s.298-315, Adnan Güriz, **Hukuk Felsefesi**, Ankara, AÜHF Yayınları, 1985, s.194-195, Alaeddin Şenel, **Siyasal Düşünceler Tarihi**, Ankara, Teori Yayınları,1985, s.403-419, Ayferi Göze, **Siyasal Düşünceler Ve Yönetimler**, İstanbul, Beta Yayınları, 1986, s.130-141, Murat arıca, **Siyasi Düşünce Tarihi**, İstanbul, Gerçek Yayınevi; 1983, s.61-65

⁴ Bedia Akarsu, **"John Locke'un Devlet Felsefesi"**, Felsefe Arşivi, Sayı.12, 1961, s.72-85, Esin Öncü, **"John Locke ve Sosyal Mukavelesinin Özelliği"**, İÜHF Mecmuası, C.33,Sayı.3-4, 1968, s.177-196, Adnan Güriz, **a.y**, s.201-207

⁵ Mete Tunçay, **Batı'da Siyasi Düşünceler Tarihi**, Ankara, Teori Yayınları, C.2, 1985, s.325-355, Recai Galip Okandan, **Umumi Amme Hukuku**, İÜHF Yayınları, 1968, s.84-88, Adnan Güriz, **a.y**, s.208-214, Murat Sarıca, **a.y**, s.81-89

2. Devletin Unsurları

Weber'e göre "Devlet, belli bir arazi içinde fiziksel şiddetin meşru kullanımını tekelinde (başarıyla) bulunduran insan topluluğudur."⁶

Bu tanımdan yola çıkarak devletin temel unsurlarını; insan ögesi, ülke ögesi ve devlet otoritesi olarak belirlemek mümkündür.

Yurttaşlık bağının devlet tarafından tanınması, ulusların bu bağla devlet otoritesine bağlanmaları ve bundan doğan hak ve ödevlerin karşılıklı tanınma düzeyleri Kıta Avrupası ve Anglo Sakson ülkelerindeki devlet sistemleri arasındaki farklılıkları ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu farklılık, kamu hizmeti kavramları arasındaki yönetsel yaklaşım farklılıklarını doğrulamakta olup; güvenlik organlarının oluşumu ve faaliyetlerinin tanımlanmasında da belirleyiciliğe sahiptir.⁷

'Devletin ülkesi'nden salt toprak ögesini değil, toprak üzerinde gerçekleştirecek bir hukuki ve güç mekanizması ilişkilerinden söz edilmelidir.⁸ Bir arada yaşama isteği gösteren insanlar adına karar alma ve bu kararların bağlayıcı olması da devlet otoritesinin bir sonucudur.

3. Devletin İşlevleri

Klasik devlet yaklaşımlarına (Liberalizm-Marksizm-Realizm) baktığımızda, 'Devletin işlevi, üstlendiği rol ya da yerine getirdiği görev nedir?' sorusuna verilebilecek cevap her biri için farklı olabilmektedir.

⁶ Max Weber, Sosyoloji Yazıları, Çev. Taha Parla, İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları, 1986, s.80

⁷ Mehmet Ali Bal, **Modern Devlet ve Güvenlik**, İstanbul, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, 2003, s.37-38

⁸ A.e.

Liberal gelenekteki düşünürlerden Kant, devletin güvenlik için gerekli bir vasıta olduğunu savunmuştur.⁹ Marx'a göre ise devlet, hiçbir zaman toplumun genel çıkarlarını temsil eden tarafsız bir güç değildir. Aksine hakim sınıfın çıkarları devlette vücut buluyor; bununla birlikte devletin ortaya koyduğu kurallar halkın tamamının çıkarlarına hizmet etmemektedir.¹⁰

Marksist kuramının temel araçlarını kendine göre yorumlayan Eroğul, devletin yaptığı işin siyaset olduğunu savunuyor. Üretim biçimlerini oluşturan öğeler de üretim güçleri (üretim araçları ve üreticiler yani insanlar) ve üretim ilişkileridir. En sömürücü toplumlarda bile üreticilerden vazgeçilmeyeceğine göre, sömürü amacıyla da olsa üretim güçlerini destekleme çabası üreticileri de kapsayacaktır. Dolayısıyla üretim güçlerinin gelişimi, toplumun tüm üyelerinin lehinedir. Bu nedenle toplumun ortak çıkarına hizmet siyasetin işlevlerindendir.¹¹

Realistler devleti düzenin sağlayıcısı olarak görürler. Yağmacılık ve korkunun engellenmesi her açıdan olumludur. Devletin varlığı toplum içindeki sosyal ilişkilerde barış sağlanmasına olanak verir. Üretim, değişim ve refah için barış gereklidir.¹²

B.GÜVENLİK

1. Kavramsal Çerçeve

Güvenlik olgusu, insanlık tarihi boyunca önemli bir yer teşkil etmiş ve tarihinin her safhasında insanlar, korunmaya, kendilerini güvende hissetmeye ihtiyaç duymuşlardır.

⁹ M.Doyle, ".Kant,Liberal Legacies and Foreign Affairs", Philosophy and Public Affairs, C.12,Sayı.3-4,1983`den aktaran J-A.H.Hall, G. J. Ikenberry a.g.e, s.6

¹⁰ K-Marx, F-Engels, "Kominist Parti Manifestosu", K.Marx-F.Engels, Siyasi Yazılar, Çev.Ahmet Fethi, İstanbul, Hil Yayın, 2004

¹¹ Cem Eroğul, **Devlet Nedir?**, Ankara,İmge Kitabevi Yayınları, 3.Basım, 2002, s.47-48

¹² A.e, s.13

Güvenlik;

"İnsanların eşya ve maddelerin, araç ve bilgilerin tehlike ve tehditlerden uzak olma; güven, huzur ve sağlık içinde bulunmasını tehdit eden, zarara ve hasara veya faaliyet ve işlevi ya da görevinden men etmeye veya kısıtlamaya baskı, cebir, şiddet, şantaj veya herhangi bir eylemle onu istemeyen durumlara yönlendirmek için yapılan işleri durdurmaya, engellemeye, caydırmaya veya etkisini en aza indirmeye yönelik plan, program ve prosedürlerle belirlenen etkinlikler sonucu arzulan durumun oluşturulmasıdır."¹³

Çeçen'e göre, "Kişilerin her türlü tehlikeden uzak bir yaşama sahip oldukları, korkusuzca yaşayabildikleri, toplumsal yaşam düzeninin insanların gereksinimleri doğrultusunda sürekli biçimde işlediği, herkesin kendisini emniyet içinde hissettiği bir durum güvenlik kavramı çerçevesi içerisinde ifade edilmektedir."¹⁴

"Bireylerin can ve mallarına zarar verebilecek her türlü tehdit ve tehlikeden uzak bir şekilde yaşamaları"¹⁵ ifade eden güvenlik, kamu düzeninin bir unsurudur. Kamu düzeni ise, insanların günlük hayatlarını ve çalışmalarını hiç bir endişe ve korku hissetmeden normal bir şekilde sürdürebilmelidir.¹⁶

2. Devlet Otoritesi Ve İç Güvenlik

Devlete, ortak bir hayatı paylaşan bir toplumda düzenleme, güvenlik, refah ve huzur sağlama amacı güden ve bunlara yönelik kanun koyma, bu kanunları

¹³ Mehmet Ali Bal, **a.g.e.**, s.18

¹⁴ Anıl Çeçen, "**Türkiye'nin Güvenliği**", Uluslar arası Çatışma Alanları Ve Türkiye'nin Güvenliği, Der. Gamze Güngörmüş Kona, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2005, s.115

¹⁵ Remzi Fındıklı, **İdare Hukuku**, Ankara, Özen Yayıncılık, 2001, s.216

¹⁶ **A.e.**

uygulama, yargılama ve cezalandırma gibi güçlere sahip bir kurum olarak bakıldığında öne çıkan unsurun ‘güvenlik’ olduğu görülmektedir.

Devlet türü bir otorite, sadece milli savunmayı değil, iç güvenliği ve huzurun tesisini de sağlamak zorundadır. Bunun sağlanamadığı durum, suçun tanımlanamadığı ve engellemediği bir kaos ortamıdır. İçerideki kaos, dışarıya karşı bütünlüğün korunmasını olanaksız kılmaktadır.

Güvenlik ihtiyacını devletin karşılayamadığı ya da yetersiz kaldığı bir durumda, bireyler bu sorunu kendi yöntemleriyle çözmeye çalışacaktır.

C. MODERN DEVLET

1. Kuruluş Süreci

Modern devlet, kuruluş süreci de göz önünde bulundurulacak olursa, uzun bir zaman diliminde kendini gerçekleştirmiştir. Modern devletin kuruluş süreci üç yüz yıllık bir zamanı kapsamaktadır ve bu süreçte modern düşüncenin sosyal, ekonomik ve siyasal temelleri atılmıştır.¹⁷ Modern devletin oluşumundan sonra da, devletin temel yapılarının bu düşünce ekseninde şekillendiği görülmektedir. Bundan dolayı bu uzun sürecin sanayileşme, şehirleşme ve milliyetçilikle birlikte incelenmesi gerekmektedir.¹⁸

Sanayileşme, yani üretimin rasyonelleşmesi, makineye dayalı hale gelmesi ve artması¹⁹ ile birlikte şehirlerde duyulan iş gücü ihtiyacına paralel olarak

¹⁷ Halis Çetin, **Modernleşme Ve Türkiye’ de Modernleşirme Krizleri**, Ankara, Siyasal Kitapevi, 2003, s.12

¹⁸ Hasan Hüseyin Çevik, **“Devlet Ve Polis”**, Türkiye’de Devlet, Toplum Ve Polis, H.Hüseyin Çevik ve T. Göksu (ed.), Ankara, Seçkin Yayınları, 2002, s.31

¹⁹ Bilal Eryılmaz, **Bürokrasi Ve Siyaset**, İstanbul, ALFA Basım Yayım Dağıtım, 2. Basım, 2004, s.87

şehirlere göç başlamıştır. Bu şekilde şehirlerin büyümesi, yeni bir yaşam tarzını da beraberinde getirmiştir.²⁰

Milliyetçilik hareketleriyle beraber imparatorluklar çözülmeye başlamış ve bu ulus devletlerin kurulması sonucunu doğurmuştur. Batıda modern ulus-devlet sistemi, önce Fransa’da ortaya çıkmıştır.²¹ Bu da milliyetçilik anlayışının gelişimi ve 1789 Fransız İhtilali’nin bir sonucudur.

2. Geleneksel Ve Modern Devlette ‘İktidar’

Çetin²², modern devleti güç kullanma tekeline sahip, zorlayıcı bir güç olarak otorite ve düzenleyici iktidar şeklinde tanımlamaktadır. Burada özellikle “iktidar” kavramına dikkat çekilmiştir ki, bu modern devlet öncesine de uzanmaktadır. Yani modern öncesi devlet ve modern devlet arasındaki iktidarın farklılığı; kimlerin bu iktidara nasıl sahip olduğu, söz konusu devletin açıklanmasında belirleyici olacaktır.

Ortaçağ feodal yapısında iktidar, parçalı bir görünüm sergilemekte; dünyevi iktidara sahip kral ile feodal sistemin en önemli parçası olan kilise arasında bu iktidar paylaşılmaktaydı. Her ne kadar kralın, iktidarın yeryüzündeki sahibi olduğu düşünülse de, kilisenin egemenlik iddiası ve kralın papaya bağlılığı görmezden gelinemez bir gerçektir. Modern devlette merkezi iktidar yapısı vardır ve bu modern devletin en önemli özelliğidir. Modernleşmeye de bu açıdan bakıldığında feodal yapıdaki parçalı görünümün yıkılıp yerine tek bir bütünün inşa edilme süreci olarak görülebilir.²³

²⁰ Hasan Hüseyin Çevik, **Türkiye’de Kamu Yönetimi Sorunları**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2.Basım, 2004, s.21

²¹ Bilal Eryılmaz, **a.g.e.**, s.76

²² Halis Çetin, **a.g.e.**, s.8

²³ **A.e.**, s.14-15

Geleneksel ve modern devlette, iktidarın meşruiyetinin farklı dayanakları mevcuttur. Çevik²⁴, geleneksel yönetimlerin bulunduğu toplumlarda, iktidarın meşruiyetinin saltanata, dine, fiziksel güce ya da zorla ele geçirmeye dayandığını belirtmiştir. Modern devlette ise meşruiyet kaynağı rasyonelliğe ve hukuka dayanmaktadır.²⁵ Hukuk devleti kavramı ve hukukun üstünlüğü ilkesi de bunun bir sonucudur.

Riley, iktidarın meşruiyetten bağımsız düşünülemeyeceğini ifade ederken; siyasal sistemin en önemli aracı olarak toplumun, kendi adına karar verme yetkisi ve meşru güç kullanma araçlarını iktidara devrederek yine bu araçlar ile meşru ilkeler dahilinde toplumsal düzenin kontrol altında tutulması konusun üzerinde durmuştur.²⁶ Weber'in meşruiyet teorisine göre de meşruiyetin geçerliliği rıza ve gönüllü itaate dayanır. Ancak egemen bir sistemi desteklemek için olabileceğinden, kamu düzeninin sağlanmasında baskı veya aşırı güç kullanma yoluna başvurulabilir.²⁷

3. Modern Devletin Özellikleri

Pierson'un sınıflandırmasında²⁸ devletin dokuz özelliğinden bahsedilmektedir:

1. Şiddet araçlarının denetimi, en üst devlet otoritesine bırakılmıştır. Aksi halde, yani hak arama ve savunma yetkisi kişilerin kendilerine bırakıldığı takdirde, kaos ve düzensizliğin ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir.

²⁴ Hasan Hüseyin Çevik, **a.g.e**, s.17-20

²⁵ **A.e**, s.23

²⁶ Mike Riley, **Power, Politics and Voting Behavior**, London: Harvester Wheatsheaf, 1998, s.19'dan aktaran Halis Çetin, **a.g.e**, s.10

²⁷ Max Weber, **The Theory of Social and Economic Organizations**, Trns. A.M. Handerson and T. Parson, The Free Press, New York, 1947'den aktaran Ahmet Hamdi Aydın, **"Meşruiyet Ve Polis"**, Türkiye'de Devlet, Toplum Ve Polis, H.Hüseyin Çevik ve T. Göksu (ed.), Ankara, Seçkin Yayınları, 2002, s.101

²⁸ Pierson Christopher, **Modern Devlet**, çev. Dilek Hattatoğlu, İstanbul, Çiviyazıları, 2000, s.24'den aktaran Mehmet Ali Bal, **a.g.e**, s.45

2. Devletin temel unsurlarından olan toprak bütünlüğünün dışarıya karşı korunması ve içeride topraklar üzerinde yaşayan halkın barış ve aşayış ortamının sağlanması gerçekleştirilmiş olmalıdır.

3. Devlet, egemenlik yetkilerini kullanırken aşırı derecede güç kazanmıştır. Modern devlette gözetim ve denetim işlevleri gelişmiş durumdadır.

4. Anayasalar, devlette toplum arasında bir nevi sözleşme gibidirler. Devlet bürokrasisi altında şekillenen kurumların uygulamaları da anayasallık ilkesinin bir sonucunu oluşturmaktadır.

5. Modern devlette kişisel olmayan, yasalarla düzenlenen ve sınırlandırılan bir iktidar mevcuttur. Bu da hukuk kurallarına bağlılığı gerektirir. Devletin bu özelliği, faaliyetlerindeki bu sınırlandırma “hukuk devleti” tanımının karşılığıdır.

6. Kamu bürokrasisi, Weber tarafından açıklanan ve uzmanlaşma, hiyerarşi, özel-iş hayatı ayrımı, görevlilerin atanması gibi özelliklerin tanımlandığı bir kavram olarak modern devletin özü sayılır.²⁹ Kamu bürokrasisinin altında şekillenen ve adından en çok söz ettiren de iç güvenlik bürokrasisidir.³⁰

7. Meşru otorite, modern devleti diğerlerinden ayıran önemli bir özelliktir. Devletin iç güvenlikte toplumsal düzeni sağlamak ve korumak için kullandığı bütün yetkilerin kaynağını meşru otorite sağlar. Meşruiyet sorununun olduğu bir zeminde devletin iç güvenliği açısından sorunlar ortaya çıkabilir. Meşruiyet, bir anlamda gücün uygulanmasının kabulü ve onaylanması anlamına gelir.³¹ Yani devletteki yasal kurumların uygulamalarının meşruiyetini toplum belirler ve bu meşruiyet, uygulamalara rıza gösterme ile belirlenir. Burada

²⁹ Max Weber, **The Theory of Social and Economic Organizations**, Trns. A.M. Handerson and T. Parson, III Free Press'den aktaran Hasan Hüseyin Çevik, **a.g.e**, s.67-68

³⁰ Mehmet Ali Bal, **a.g.e**, s.62

³¹ Max Weber, **Economy and Society Volumes I,II,III**, Bedminster Press, New York'tan aktaran Ahmet Hamdi Aydın, **a.g.e**, s.96

değnilmesi gereken başka bir kavram da “altyapısal iktidar” dır. Ergut’un³² belirttiğı gibi devlet nihayetinde kendi iktidarını bir şekilde, gerekirse askeri güç kullanarak sağlayacaktır. Bu tür baskı ve zorlamaya dayalı iktidar altyapısal iktidardan yoksundur. Altyapısal iktidar, topluma nüfuz edebilme ve kendi iktidarının toplumsal onayının sağlanabilmesi ile bağlantılıdır. Bu da devlet ile toplum arasında aracı bir kurum olan iç güvenlik birimleri eliyle gerçekleşecektir. Çünkü içeride, yasal olarak güç kullanma yetkisi bu kuruma verilmiştir.

8. Yurttaşlık da modern devletin altında incelenmesi gereken bir konudur. Bireyin haklarının devlet tarafından tanınması ve aralarındaki sözleşme hukuki bir zemin üzerine oturmaktadır. Bireyler eşit haklara sahiptir ve devletin eşit oranda hizmetlerinden yararlanma talebinde bulunmaktadır. Burada modern devletin bir özelliğı olarak yurttaşlık bilinci ve devletin yurttaşlarına eşit oranda hizmet götürmesi büyük önem arz etmektedir. Toplumun ihtiyaç duyduğu devlet tarafından sunulan güvenlik hizmetleri de bireylerin eşit oranda yararlanabilmesi ilkesine göre şekillenmiştir.

9. Vergilendirme, modern devletin zorlayıcı işlevlerinden en belirgin görünen özelliğıdir. Vergilendirme konusunda Kara Avrupası’nda vergi verme bir yurttaşlık görevi iken, Anglo-Sakson modelinde yurttaş bir takım haklar kazandıran bir işlevdir.

4. Modern Devlette Polise Duyulan İhtiyaç

Modern devletin ortaya çıkmasını tetikleyen nedenler, modern devlet anlayışının içinde tanımlanması gereken kavramlar ve genel olarak modern devletin özelliklerine değindikten sonra, şimdi de modern devlette bir iç güvenlik birimi olarak teşkilatlanan ‘polis’ e duyulan ihtiyaç üzerinde durulacaktır.

³² Ferdan Ergut, **Modern Devlet Ve Polis**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004, s.67

Elbette burada ‘polis’ ten anlaşılması gereken, modern devlet ile birlikte şekillenen modern polis güçleridir. Ya da başka bir deyişle literatürdeki “yeni polis” tir. Değilse polise ya da güvenlik olgusuna duyulan ihtiyaç insanlık tarihi boyunca kendisini hissettirmiştir. Değişik dönemlerde bu ihtiyaç farklı şekillerde karşılanmış, modern devlet öncesinde de kolektif sorumluluk çerçevesinde toplumların güvenlik talepleri yerine getirilmiştir.

Dikkat edilecek olursa modern devlet üzerindeki kavramsal çerçeve her alanda iç güvenlik, toplumsal düzen, kamu düzeni ve asayiş ile ilişkilendirilmiştir. Burada anlatılmak istenen de asıl itibarıyla budur. Polis modern devletin gerek kuruluş aşamasında gerekse gelişiminde ve varlığının devamında bir katalizör görevi üstlenmiş ve her alanda kendini göstermiştir. Modern devletin kuruluş süreci daha önce de belirttiğimiz gibi uzun bir zaman dilimine yayılmıştır. Bu süreç çalkantılı bir dönemdir. Malumdur ki her yeni oluşumda ve yeni bir düzenin inşasında bir karışıklık ortamı kendini göstermiştir.

Bu süreçte modern devletin merkezileşmeye doğru yönelimi, devletin yasal güç tekeli elinde bulundurması nedeniyle polis güçlerinin de devletin bir kurumu olarak, devletin gözetim ve denetiminde teşkilatlanması sonucunu doğurmuştur. Bu değişimin üç farklı yönü incelenebilir:

İlk olarak, merkezi devlet açısından bu duruma bakılacak olursa; görünürde yeni bir oluşum ile beraber kurulmuş ve kendi iktidarını ispatlamaya ve bunun meşruiyetini halka onaylatmaya çalışan bir devlet vardır. Özünde dış güvenlik unsuru olan askeri güç ile kaos ortamının giderilmeye çalışılması, uzun dönemde iktidara karşı bir tepki yaratacak ve bunun sonucunda kendinden görmeme ve kabullenmemeye doğru giden bir sürecin başlangıcına yol açılmış olunacaktır. Bunun için devlet, iç güvenlikte daha esnek bir yaklaşım sergileyecek ve toplumla irtibatın sürekliliğini sağlayabilecek polise bu yetkiyi vermiştir. Devlet açısından ikinci bir yaklaşım da modern devletin denetim ve gözetim fonksiyonlarının gelişmiş olmasından kaynaklanır ki devlet topluma nüfuz edebilme aracı olarak polis

teşkilatını kullanır. Bu şekilde kontrolün kendi elinde olmasını sağlar. Dolayısıyla modern polisin merkeze bağlı bir teşkilat olarak yapılanması da bu yüzdendir.

İkinci olarak, toplum bu ihtiyacı hissetmiştir. Modern devlet ve dolayısıyla modern devlet öncesinde dağınık bir görünüm arz eden polis güçleri, toplumun farklı kesimlerinin taleplerine göre görev alanlarını belirlemekteydiler. Modern devlet ile beraber bireylerin eşit haklara sahip olması, devletten eşit oranda güvenlik hizmeti talep etmesini doğurmuştur. Yeni düzenin inşası sürecindeki karışıklıkta toplumun yoksul kesiminin güvenliklerini kendi imkanları ile sağlayabilmeleri mümkün değildi. Bunun için bir kamu görevini yerine getiren polis vasıtasıyla toplumun her kesimine eşit şekilde güvenlik hizmeti götürülmesi amaçlanmıştır.

Üçüncü ve son olarak da polisin, yani modern devletin şartlarına ayak uyduramayan ve eski usullerle çalışan polis gruplarının duyduğu ihtiyaçtır. Kentleşme ile birlikte şehirlerdeki şiddet olayları ve bunların boyutunun had safhalara ulaşması sonucunda bu gruplar, artık görev yapmakta isteksiz davranıyorlardı. Böylece yalnız can ve mal güvenliğini sağlamanın ötesinde topluma hizmet etme ve kamu düzeninin tesisi gibi daha genel ve önemli görevleri yerine getirecek yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. Bu tür bir sorumluluk, suç öncesi faaliyetleri de içerir. Bunun için bilgi toplama ve istihbarat bu yaklaşımın en önemli unsurudur.

Ayrıca suç türlerinin çeşitlilik göstermesi, polisin artık profesyonelleşmesi ve dolayısıyla eğitimini de gerekli kılmıştır. Bütün bu sayılanlar yüksek seviyede bir organizasyon gerektirecektir. Bu da ancak devlet eliyle gerçekleştirilebilirdi. Kısacası düzensiz polis güçleri artık bu işi yapmakta zorlanıyorlardı.

Devlet, toplum ve polis açısından yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında sonuç olarak diyebiliriz ki; modern devlette, yeni polisin ortaya çıkması bir zorunluluktur. Bu zorunluluk üç tarafta da kendini hissettirmiştir.

D. MODERN DEVLETİN AŞINMASI

1. Küreselleşme

1970`lerde ulus devletin ileri bir modeli olan refah devleti ve üretim biçimi fordizmin, kapitalizmin ilkelerine çare olmayacak kadar eskimiş olması ve bu nedenle kapitalizmin kendini yenileme ve düzenleme ihtiyacını hissetmesi, küreselleşme denilen olgunun gündeme gelmesine yol açmıştır.

Değişen üretim biçimini anlamak, devlet yapısındaki değişiminde anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Bu nedenle fordist ve post-fordist üretim modeline kısaca değinmekte yarar var. Genel değişiklikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

"Ekonomide: Küresel bir pazarın ve küresel şirketlerin yükselişi ve etkin üretim ve düzenleme birimleri olarak ulusal girişimlerin ve ulus devletin çöküntüye uğraması; kitlesel pazarlama ve kitlesel üretimin yerini alan esnek uzmanlaşma ve üretimin dağılarak ademi merkezileşmesi; daha düz hiyerarşiler ve örgütlerde kamudan ziyade iletişime ağırlık verilmesi; dikey ve yatay çözülme ve taşeronluğun acenteliğin ve firma içi pazarlamanın ve işlevlerin demet haline getirilmesinin artışı; değişken görevlerde çalışan, yarım gün, geçici çalışan kendi kendinin patronu olan ve evde çalışan işçilerin sayıca artmasıdır.

Politikada ve sanayi ilişkilerinde; Toplumsal sınıfların bölük pörçük olması, sınıfa dayalı ulusal partilerin ve sınıfsal oy kullanma biçiminin çöküşü ve yöre, ırk, toplumsal cinsiyet yada tekil-sorun odaklı politikaya dayalı toplumsal hareketlerin ve şebekelerin yükselişi (örneğin anti nükleer hareket) çevresel ulus-üstü yada ulus-altı hareketler, kitle sendikaların ve merkezi

ücret pazarlığının çöküşü ve yöreselleştirilmiş, atölye bazlı pazarlığın yükselişi, merkez ve çevre olarak bölünmüş bir emek gücü, sınıf uzlaşmacılığını getiren korporatizmin sonra erışı, standartlaştırılmış kolektivist refah uygulamalarının dağılarak tüketici tercihinin ve refah uygulamalarında kişiye özgü koşulların yükselişi.

Kültür ve ideolojide; Bireyci düşünce ve davranış tarzlarının yükselişi ve desteklenmesi, bir girişimcilik kültürü; eğitimde evrenselciliğin ve standartlaşmanın sona erışı ve çeşitli tarzlara, çocuğun ve ebeveynin tercihlerine göre ayarlanabilen eğitimin doğuşu, değerler ve hayat tarzlarında bölük pörçük olma ve çoğulculuk, postmodernist eklektizm ve kültüre popülist yaklaşımlar; ev içi hayatın ve boş zaman uğraşlarının özelleşmesi.”³³

Bu değerlendirme aynı zamanda ulus devletinin aşınmasının ekonomik-politik ve kültürel arka planın anlaşılması bakımından oldukça açıklayıcıdır. Küreselleşme yeni bir kavram değildir. Oran, küreselleşmenin 1490`larda merkantalist üretime kadar dayandığı vurgulanmaktadır.³⁴ Şaylan ise kapitalizmin doğasında küresel bir karakter taşıdığını ifade etmektedir.³⁵

³³ D.Havrey , **The Condition of Postmodernity:An Inquiry into the Origins of Cultural Change**, Oxford, Basic Blackwell, 1989 and M.Rustin, **The Politics of Post-Fordism:or The Trouble with "New Times"**, New Left Review,1989, p.54-77`den aktaran Krishan Kumar ,**Sanayi Sonrası Toplumdan Postmodern Topluma Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları**, Çev.Mehmet Küçük, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 1999, s.69

³⁴ Baskın Oran, **Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşı`ndan Bugüne, Belgeler, Yorumlar**, İstanbul, İletişim Yayınları, C.I,2004, s.41

³⁵ Gencay Şaylan, **Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi**, Ankara, İmge Yayınları,2003, s.31

2. Devletin Yeni İşlevi

1980'lerden itibaren devletin rolü ve işlevi üzerinde büyük baskılar oluşmuş ve bu baskılar devletin yeniden biçimlenmesinde belirleyici olmuşlardır. Bunlardan bazıları finansal ve endüstriyel pazarların küreselleşmesi ideolojik ve siyasal baskılar, Avrupalılaşma baskısı ve teknolojik baskılardır.³⁶ Yaşanan gelişmeler siyasal iktidarın merkezileşme sürecinin sona erdiği ve ulus devlet yapılarının parçalanması şeklinde yorumlanmaktadır. Yönetmel bakımından ise merkezileşme karşısında yerelliğin yükselişi göze çarpmaktadır. Merkeziyetçiliğin biçimsel yapısı olan bürokratik örgütlenme, kalkınma ve demokrasiye karşı bir engel olarak gösterilmektedir.³⁷

Yeni dönemde devletin özel kesimdeki bir işletme mantığıyla yönetilmesi, devlet yönetiminde kalitenin sağlanması, devletin hizmet sunumunda özel sektör ve sivil toplum örgütlerini de dikkate almasının gerekliliği, kamu yönetiminde verimli işletilemeyen ve kamusal vergi yükünün artırılmasına devletin daha çok kamusal harcama yapmasına neden olan işletmelerin özel kesime satılması yönündeki özelleştirme politikaları geleneksel anlamda kamu yönetimin artık yeni çağda kendine yer edinemeyeceği yeni bir kamu yönetimi anlayışıyla beraber devleti daha etkin ve etkili kılmanın gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.³⁸

³⁶ Cahit Tutum, "**Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma**", Yeni Türkiye, Sayı.5, Mayıs-Haziran 1995, s.135-137'den aktaran Ömer Köse, "**Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü**", Sayıştay Dergisi, Sayı.49, Nisan-Haziran 2003, s.4

³⁷ Birgül Ayman Güler, "**Yeni Yönetim Anlayışı, Dinsel ve Militer Kökler Üzerine**", Yeni Yönetim Anlayışında Kökler, (çevirimiçi) [http // politics.ankara.edu.tr/bgulerdinsel.pdf](http://politics.ankara.edu.tr/bgulerdinsel.pdf), 30.12.2005

³⁸ Demokaaan Demirel, "**Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: Etkin Devlet**", Sayıştay Dergisi, Sayı.60, Ocak-Mart 2006, s.123

II. MODERN POLİSİN GELİŞİMİ

A. GÖÇ VE KENTLEŞME

Sanayi devriminin yol açtığı şehre göç dalgalanması, sosyal ve ekonomik şartları yarattı. Bu da büyük ölçüde eğitimsiz ve fakir bir nüfus ile birlikte işsizlik, kaos ve dolayısıyla suç yoğunluğunu da beraberinde getirdi.¹

İşte bu kentleşme sürecinde, kanun hakimiyetinin sağlanması ve korunması, kent nüfusunun ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde modern polis teşkilatlarını gerektirmiştir. Başka bir ifadeyle, polis modernleşmesinin temelleri, kentleşmenin doğurduğu sonuçlara dayandırılabilir. Bu iki sürecin (şehre göç ve modern polisin oluşumu) paralel bir yol izlediği görülmektedir.² Elbette tarihteki toplumsal ve siyasal hiçbir süreç, sadece tek bir nedenselliğe bağlanamaz. Ancak karşımıza çıkan tabloda Batı’da modern polisin gelişimi bu iki olguyu merkeze alan nedenlerin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devlet, bu aşamada toplumsal dokulara daha fazla nüfuz etme ihtiyacı hissetmiştir. Daha önceki durumun aksine, toplumun içinden iktidar sağlama yoluna gidilmesi, elbette polis niteliklerini de değiştirecektir. Toplum içerisinde yasal sistemin temsilcisi polis, gündelik yaşamı merkezi otoriteye bağlaması yönüyle, artık devletin doğrudan bir sembolü haline gelecektir.³ Devletin merkezileşmeye başlamasından sonra kamusal düzenin devlet tarafından güvence altına alınması, suçların önlenmesine yönelik çalışmalara verilen önemin de artmasına yol açacaktır.

¹ Edward A. Thibault, Lawrence M. Lynch, Bruce R. McBride, **Proactive Police Management**, Upper Saddle River, New Jersey, Prentice-Hall, 4th edition, 1998, s.1

² Haavey Wallace, Cliff Roberson, Craig Steckler, **Fundamentals of Police Administration**, New Jersey, Prentice-Hall, 1995, s.5

³ Ferdan Ergut, “**Polisliğin Uluslar arası Boyutları: Avrupa Tarihinde Polis**”, Toplumsal Tarih, Sayı:117, Eylül 2003, s.44

B. DÜZENLİ POLİS ORGANİZASYONLARINA GEÇİŞ

Polisin modernleşme süreci dağınıklılıktan düzenliliğe doğru aşamaları içerir. Düzensiz grupların üstlendiği sınırlı bir sosyal kontrolü sağlama görevi, düzenli polis teşkilatlarının oluşumuyla özel olarak görevlendirilen teşkilat çalışanlarıyla birlikte görev ve sorumlulukları da tam olarak belirlenmiştir.⁴

Modern polis teşkilatları öncesinde dağınıklık gösteren güvenlik hizmetleri, yerine ve hizmetin niteliğine göre değişik nitelikteki polis organizasyonları tarafından karşılanmaktaydı. Örneğin bir kısım polis grubu mağaza ve işyerlerinin güvenliğini sağlamak üzere kiralanırken, bir grup da liman güvenliğini sağlamak ya da kilise mülkiyetini korumak üzere görevlendirilebiliyordu.⁵

Büyük şehirlerde halkın geneline hitap eden bir polis organizasyonu mevcut değildi. Bu rasgele ve gelişigüzel polis gruplarının yerini alacak modern polisin asli vazifesi “vatandaşları korumak ve suçları önlemek” olacaktır.⁶ Nitekim bugün de Avrupa ve Amerika’da birçok polis teşkilatının amblemlerinde korumak ve hizmet etmek anlamına gelen “to protect and serve” ifadesinin yazılı olduğu görülmektedir.⁷

Büyüyen kasaba ve kentlerde günün yirmi dört saati görevli bir polis varlığı ihtiyacı göz ardı edilemez bir hal almıştı.⁸ Kent yaşamı öncesindeki suçlar da farklılık göstermekteydi. Bugünkü anladığımız anlamda bir suç olgusu ve şiddet olayları, kent yaşamı ile birlikte görülmüştür. Eskiden polisin görevi, birbirini tanıyan insanlar arasında genel güvenlik ve ahlaki korumakla sınırlı iken, kentleşme sonrasında insanları ahlaki geleneklerle denetim altında tutmak güçleşmiştir. Artık

⁴ Robert H. Langworthy, Lawrence F. Travis, **Policing in America A Balance of Forces**, New Jersey, Prentice-Hall, 3rd edition, 2003, s.32

⁵ Edward A. Thibault, vd, **a.g.e**

⁶ **A.e.**

⁷ M. R. Miller, **Police Patrol**, USA: Copperhouse Publishing Company, p.2’den aktaran Aytekin Geleri, **Önleyici Polislik**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.46

⁸ David C. Perry, **Metropolde Polis**, Merill Serisi Yayınları, EGM Eğt. Dai. Yayın No: 7 (çeviri)

kalabalık nüfuslu şehirlerde insanlar birbirini tanımıyor ve toplum aleyhine girilen hareketlerin kontrolü de zorlaşıyordu. Dolayısıyla küçük topluluklarda yüz yüze gelen insanlar arasındaki samimiyet ilişkilerinden faydalanan polisin kullandığı eski usuller de bu dönemde geçerliliğini yitirmiştir. Ayrıca daha önce dağınık polis organizasyonları olarak bahsedilen güvenlik birimleri de bu dönemde bazı görevleri yerine getirmekte isteksiz davranıyorlardı. Çünkü polislik görevi zorlaşmış, küçük gruplar için bu durum, işin içinden çıkılamayacak bir hal almıştır. Etkili bir denetim ve kontrol mekanizması kurmak, modern polis öncesindeki grupların kapasitesini aşmaktaydı.

Düzenli polis birimlerinin oluşumuyla birlikte, polisin modernleşme süreci de hızlı bir şekilde devam etmiştir. Bu bağlamda polisin rolünün tam anlamıyla belirlenmesi, profesyonelleşmesi süreci ve eğitimi alanlarında yoğun çalışmalar gerçekleştirilmiştir.⁹

Modern devletin kurulması aşamasında polis, sosyal barışın genel misyonunu karşılamaktadır.¹⁰ Devletin bu aşamada toplum nazarındaki imajı, onun polis vasıtasıyla sağlayacağı düzen ve refah ortamı ile doğru orantılı olacaktır. Bu yüzden bir karışıklık ortamının olmaması veya böyle bir durumda düzenin sağlanması ve daha önemlisi devamlılığı, devlet yöneticilerinin en önemli sorunu olacaktır.

Kamu düzeninin sağlandığı, insanların barış içersinde huzur ve güvenliğinden emin bir şekilde yaşadığı bir durumda, devlet yine bireysel özgürlüklerin meşru sınırlar dahilinde kullanılabilmesinde polisin kontrol ve denetimine ihtiyaç duyulacaktır.¹¹ Çünkü sınırsız özgürlük, kaos ortamını doğurur. Polis bu dengeyi korumakla görevlendirilecek ve bu hassas dengenin bozulması

⁹ Charles R. Swanson, Leonard Territo, Robert W. Taylor, **Police Administration Structures, Processes and Behavior**, New Jersey, Prentice-Hall, 5th edition, 2001, s.2

¹⁰ Jean-Jacques Gleizal, J.Gatti Domenach, Claude Journes, **Batı Demokrasilerinde Polis**, Çev. Mustafa Kandemir, Ankara, Temiz Yayınları, 2000, s.5

¹¹ Charles R. Swanson, vd, **a.g.e**, s.15

durumunda yasal şiddet tekeline elinde bulunduran devlet adına bu yetkiyi yine toplumsal barış ve huzurun sağlanması amacıyla kullanacaktır.

1. Bir İlk Örnek: Londra Metropolitan Polisi

İngiltere’de modern polis teşkilatlarının oluşumunda, Robert Peel’in hükümetin kontrolü altında profesyonel bir polis organizasyonu oluşturulması konusundaki çalışmaları ve bu yönde parlamentoda oluşturduğu lobi sayesinde kabul gören görüşleri ilk polis modern polis gücü olarak kabul edilecek Londra Metropolitan Polisi’nin kurulmasını sağlamıştır. Bu teşkilatın temel hedef ve ilkesi polisin genel misyonu bağlamında suçları önlemek olacaktır.¹²

Peel’e göre polis suçları önleme ve düzeni sağlama konusunda kararlılığını ortaya koymalı, etkili ve verimli bir çalışma sergilemek için organize edilmelidir. Bu da ancak hükümetin kontrolü altındaki bir polis gücü sayesinde gerçekleştirilebilir. Suçların ortadan kaldırılması, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise azaltılması, polisin etkinliğinin en büyük ispatıdır.¹³

Polisin suçtan caydırma ve bu yolla suçları azaltma görevini en iyi şekilde yerine getirebilmesi konusunda, ilk polis dairelerinin kurulduğundan beri hizmet ve gözetim sorunları kendini göstermiştir. Bu sorunların temel unsurları şunlardır:¹⁴

1.Polisin görev yaptığı alandaki görünürlüğünün yüksek olması ve etkili bir hizmet sunması,

¹² Kenneth J. Peak, **Policing America Methods, Issues, Challenges**, New Jersey, Prentice-Hall, 4th edition, 2003, s.12, Edward A. Thibault, vd, **a.g.e**

¹³ Pamela D. Mayhall, **Police Community Relations and the Administration of Justice**, New York, John Wiley & Sons, 3th edition, 1985, p.425’den aktaran Kenneth J. Peak, **a.g.e**, s.14

¹⁴ David C. Perry, **a.g.e**, s.28

* Polisin siyasi nüfuz, rüşvet ve irtikap sorunlarıyla karşı karşıya bulunmasından dolayı bu sorunları ortadan kaldırmak için önemli ve yerinde stratejiler belirlenmesine yönelik çalışmalar hep gündemde olmuştur.

2.Bulunduğu çevre dışında kendisine ihtiyaç duyulduğunda bilgilendirilmesi,

3.Mesleki sorumluluklarını etkin ve dürüst bir biçimde yerine getirmek üzere gözetimi.

Yeni polis pek çok kimse tarafından askeri bir teşkilat gibi algılanıyor; devriye memurlarının silahlı ve üniformalı asker gibi, bir kamu görevlisi olduğu ileri sürülüyordu. Ancak herhangi bir operasyon ile polis hizmetlerinin farklarını Rubinstein şu şekilde açıklamıştır: “Asker, başarısı üyeleri arasındaki işbirliğine bağlı bulunan bir grup içinde çalışır. Başarısının grup çalışmasına yaptığı katkı ile ölçüldüğünü anlamakta güçlük çektiği takdirde kendisini cezalandırabilen üstlerinin dolaysız gözetimi altındadır. Kendisiyle birlikte çalışan meslektaşlarının, arkadaşlarına baskısı onu etkiler. Devriye polisi ise yalnız görev yapar. Büyük ölçüde kişisel yetenek ve kararlarına bağlıdır. Meslektaşları ona bilgi ve destek sağlarlar, yardım ederler. Fakat genel olarak onunla birlikte çalışmazlar. Polis öğrendiği şeyleri başkalarından hatta en samimi arkadaşlarından bile gizlemek durumundadır. Ayrıca askerin aksine her günün sonunda görevinden ayrılır ve özel yaşamına başlar.”¹⁵

Polis-asker farklılığı ile ilgili olarak modern anlamda ilk polis teşkilatı olduğu kabul edilen Londra Metropolitan Polisi’nin üniformasında da imaj yönünden özellikle askeri benzerliklerden kaçınmak amacı güdülerek geleneksel asker kırmızısı yerine mavi renk tercih edilmiştir.¹⁶

Özelikle 1848 devrimlerinden sonra Avrupa devletleri, iç güvenliklerini sağlama yönünde polis teşkilatlarını geliştirme gereği duydular. 1850’den itibaren polis teşkilatları büyük bir hızla yayılmaya başladılar.¹⁷ Bu

¹⁵ Jonathan Rubinstein, **Kent polisi**, New York, Ferrar Straus Giranux, 1973, s.12-13’den aktaran A.e

¹⁶ Haavey Wallace, vd, **a.g.e**, s.6

¹⁷ Ferdan Ergut, **a.y**, s.46

yayılma, daha önce var olan yerel polis güçlerinin merkezi polis teşkilatına katılmasıyla gerçekleşmiştir.¹⁸

C. TEKNOLOJİK MODERNİZASYON

On dokuzuncu yüzyılda birbiri ardına kurulan modern polis güçlerinin teşkilatlanmalarını tamamlamaları yirminci yüzyılda da devam etti. Ancak bu yüzyılda daha çok polisin işlevsel anlamda, faaliyetlerini kolaylıkla ve sistematik olarak yerine getirebilmesi amaçlanmıştır. Teknolojik gelişmelerden oldukça fazla alanda faydalanılmıştır.¹⁹

Modern polis teşkilatlarının suçları önlemeye ve azaltmaya yönelik faaliyetlerinin verimliliğini arttırmak için üzerinde çalışılan reform alanlarını bilimsel, motorizasyon ve haberleşme tekniklerindeki gelişmeler olarak üç başlık altında toplamak mümkündür:²⁰

Bu yüzyıldaki değişiklikler ve buna bağlı gelişmeler adaptasyon, bilimsel metotlara başvurma, suç araştırmasında kullanılan araç ve gereçler, hukuki deliller, ileri ulaşım yeteneğinin geliştirilmesi, daha hızlı ve etkin haberleşme aletlerinin kullanılması, polis kayıtlarında düzenleme, personelin eğitimi ve seçim metotlarının geliştirilmesi konularına yönelik olmuştur.²¹

1880’de telefonun icadıyla birlikte, ilerleyen yıllarda telefon, polis hizmetlerinde de kullanılmaya başlandı. Bu devriye polisi ile merkez arasındaki haberleşmeyi kolaylaştırıyordu. Haberleşme, daha önce 1850’den bu zamana kadar telgraf sistemiyle yapılmaktaydı. Bunun birçok dezavantajı vardı. Hem yavaş hem de

¹⁸ Charles Tilly, **From Mobilization to Revolution**, Cambridge, Cambridge University Pres, 1978, s.105’den aktaran **a.y.**

¹⁹ Jonathan Rubinstein, **a.g.e.**, s.19

²⁰ International City Managers’ Association, **Municipal Police Administration**, Chicago, 4th edition, 1954, s.52

²¹ **A.e.**, s.51

tek yönlü bir iletişim aracıydı. Bu tarihten öncesinde ise aracı memurlar tarafından mesajlar getirilip götürülüyordu. Telefon sistemiyle haberleşmede de çoğu zaman problemler çıkmaktaydı. Devriyenin sabit telefon kulübelerinin başında bulunması her zaman mümkün değildi. Bunun için bazı kentlerde, telefon kulübelerinde uyarıcı renkli sinyaller kullanılmaktaydı.²²

Yirminci yüzyılın başlarında devriye otomobili ve telsizi polislik hizmetlerinde özellikle devriye görevlerinde kullanılmasıyla yeni bir devir açıldı. Daha kısa sürede, daha büyük alanlara hızlı ve etkili bir şekilde ulaşılması, polisin verimliliğini artırmış, suçlarla mücadelede epeyce yol kat edilmiştir.²³

Ayrıca haberleşme ve ulaşım alanındaki modernizasyon polisin denetimini de kolaylaştırmıştır. Devriye gezen memurlara daha çabuk ulaşılabilmiş ve davranışları daha etkili bir şekilde gözlenebilmiştir.

D. POLİS - HALK İLİŞKİLERİ

Polisin modernleşme sürecinde, düzenin sağlanması konusunda çalışmalar yapmak üzere çeşitli kurullar kurulmuş ve bu kurullar toplumun temel sorunlarını yansıtmaya devam etmişlerdir.

Söz konusu sorunlar:

- 1.Polis fonksiyonunun niteliği,
- 2.Polis fonksiyonunun hizmet ve idaresi için uygun teknoloji,
- 3.Siyasal mücadelelerle rüşveti sınırlandırmak veya ortadan kaldırmak için gerekli reformlardır.²⁴

²² David C. Perry, **a.g.e**, s.30

²³ **A.e.**, s.31

²⁴ **A.e.**

Giderek güçlenen polis teşkilatları, halkla aralarındaki ilişkiyi sıcak tutmalıydılar. Bunun aksi bir durumda, kendini halktan kopmuş, halkın karşısında olarak gören bir polis gücü, “polis devleti” ni doğurur. Bunun tam tersi durumda ise “halkın polisi” olur.²⁵

1950’lerin reformcuları, halkın polisin yanında olmasının, ona destek vermesinin, ancak polisin halka tam anlamıyla tanıtılması ve dolayısıyla polisin anlaşılmasıyla gerçekleşebileceğini düşünüyorlardı. Bu da okullara konferans için gönderilen konuşmacılar, iş yemekleri, sivil organizasyon toplantıları gibi faaliyetler ile sağlanacaktır. Bu şekilde polisin imajı halkın gözünde değişecek ve polis kapalı bir kutu olmaktan kurtularak, vatandaşla daha sıcak ilişkiler kurabilecek ve halkın desteğini yanında hissedecektir.²⁶

Modern polis teşkilatlarına bakıldığında temelde iki ayrı model görülecektir. Bunlar Fransız ve İngiliz polis sistemleridir. İngiltere’nin sistemi Kuzey Amerika’yı etkilerken, Fransız polis sistemi de komşu kıta Avrupa ülkelerine model teşkil etmiştir.²⁷

Anglo-Sakson entelektüel mirası “toplum merkezli” teorilere ağırlık verirken, kıta Avrupa’ında durum tam tersidir. Bu coğrafyanın tarihsel koşullarında devlet yöneticilerin menfaatleri asli öneme sahiptir.²⁸ Bu durum devletlerin polislik anlayışlarının şekillenmesini de doğrudan etkilemiştir. İngiltere’nin yeni polisi için “önleme” nasıl anahtar bir sözcük ise, Fransa için de aynı şey “denetim” dir.²⁹

İç güvenliği ilişkin stratejilerin düşman ve suç ekseninde olmaması³⁰, tehlike yaratmayacak ölçüde daha esnek bir yaklaşımın benimsenmesi ve aynı

²⁵ Ronald D. Hunter, Pamela D. Mayhall, Thomas Barker, **Police Community Relations and the Administration of Justice**, New Jersey, Prentice-Hall, 5th edition, 1998, s.6

²⁶ A.e, s.7

²⁷ Jean-Jacques Gleizal, vd, a.g.e, s.3

²⁸ Ferdan Ergut, **Modern Devlet Ve Polis**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004, s.41

²⁹ Clive Emsley, **Policing and Its Context**, New York, Schocken Boks, 1984, p.861’den aktaran a.g.e, s.42

³⁰ Jean-Jacques Gleizal, vd, a.g.e, s.XXIV

zamanda polis ve toplum arasındaki ilişkilerin sağlam bir zemine oturtulması gerekmektedir. Bu toplumun polise bakış açısını değiştireceği gibi, polisin de daha rahat bir çalışma ortamı sağlamasına yardımcı olacaktır.

E. TÜRKİYE’DE MODERN POLİSİN GELİŞİMİ

1. Osmanlı’dan Önceki Dönemde Polis

Türk zabıta tarihinde, çeşitli şekillerde görünmekle beraber, zabıta işlerinin başında olduğu anlaşılan “SUBAŞI” ; ilk zabıta amiri olarak kabul edilmektedir.³¹ Tarihte emniyet hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili olarak, adı anılan subaşılar sekizinci yüzyılda Oğuz Türklerinde, Timur Tüzükatı’nda ve Uluğ Kanunu’nda rastlanılmaktadır.³² Bilinen ilk subaşı, sekizinci asra ait Tonyukuk Kitabeleri’nde ismi yazılı olan İnelkağan’dır.³³

Daha sonraları Selçuklu Devleti’nde ve Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerinde görev alacak olan subaşılar güvenlik işlerinden başka belediye zabıtası hizmetleri ve askeri işlerle de ilgilenmişlerdir.

2. Osmanlı’nın İlk Dönemlerinde Polislik Hizmetleri

Osmanlı devletinin kuruluş dönemlerinde gözlenen durum her kasabada birer kadı ve şubaşının olduğudur. Kadı mülki işlerden, subaşı ise askeri ve güvenlik işlerinden sorumluydu. Subaşılar kasabanın dirlik ve düzenini sağlamakla görevli ve kadının verdiği hükümleri yürütülmesinden sorumlu, aynı zamanda askeri

³¹ Emniyet Genel Müdürlüğü, **Cumhuriyetin 50. Yılında İçişleri Bakanlığı**, 2. Kitap, Ankara, 1973, s.4

³² Mustafa Çufalı, “**Türk Polis Tarihi**”, Türkiye’de Devlet, Toplum Ve Polis, Ed. H.Hüseyin ÇEVİK ve T. Göksu, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002, s.19

³³ Hikmet Tongur, **Türkiye’de Genel Kolluk**, Ankara, Kanaat Basımevi, 1946’dan aktaran, Mustafa Çufalı, **a.g.e**

bir amir sıfatıyla görevini ifa etmekteydi. Sancaklardaki sancak beyleri ile eyaletlerdeki beylerbeyi, sorumluluğu altındaki askerlerle bölgelerin güvenlik ve düzenini sağlıyorlardı.³⁴

Daha sonraları ise subaşılar ilave olarak geceleri belde güvenliğini sağlayan bekçilikle görevli başka bir organ olan ‘ases’e rastlanmaktadır.³⁵ Bu örgütlenmeyi I.Murat zamanında kurulan ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında olgunlaşan ülkenin iç güvenliğini de sağlamakla görevlendirilen yeniçeriler izlemektedir.³⁶

3. Yeniçeri Dönemi

Osmanlı imparatorluğunda padişahların her konu da olduğu gibi kolluk işlerinde de yetkisi mutlaktı. Zaman zaman bu yetkileri sadrazamları aracılığıyla yürütmüşlerdir.³⁷ İstanbul’un alınmasıyla birlikte kolluk hizmetlerinde en üst makam, tüm devlet hizmetlerinde hükümdarın vekili olan sadrazamdır. Diğer kolluk üstleri de yeniçeri ağası, cebecibaşı ve cebeciler, kaptanpaşa, topçubaşı ve topçular, bostancıbaşı ve bostancılar, hasekiler, baltacılar, çavuşlar, kapıcılar, muhzir ağa, asesbaşı ve kadılar şeklinde sıralanmaktadır.³⁸

Birçok semtte o yerin en büyük zabıta amirinin emrinde Kolluklar; yani bugünkü deyimiyle karakollar bulunurdu. Buralarda zabıta hizmetlerini yürüten yeniçerilerden ayrılmış ve kollukçu denilen kişiler görev yapardı.³⁹

³⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e**, s.5

³⁵ Fikret Toksöz, **“Kolluk Kuvvetleri”**, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt:6, İstanbul,1985, s.1626

³⁶ **A.e**

³⁷ Remzi Fındıklı, **“Osmanlı Devleti’nde Güvenlik Ve Polis”**, Yeni Türkiye Yayınları, Cilt:6, 1999’dan aktaran Mustafa Çufalı, **a.g.e**, s.22

³⁸ Fikret Toksöz, **a.g.e**, s.1627

³⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e**, s.5

4. Yeniçeri Ocağının Kaldırılması

Yeniçeri örgütü, 1826 yılına kadar devam edebilmiştir çeşitli nedenlerden dolayı Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra , polis hizmetleri farklı teşkilatlar tarafından yürütülmüştür. Bu dönemde polislik hizmetlerinde oldukça dağınıklık görülmektedir.kuvvetlerin emir ve komutasında bir bütünlük sağlanamamış ve bu durum 1845 yılına kadar bu şekilde devam etmiştir. Yurdun her tarafı için aynı yapıda bir polis örgütü kurulamamıştır.⁴⁰

Bu dönemde asayiş hizmetlerini İstanbul'da Asakir-i Mansure-i Muhammediye sağlıyordu. Üsküdar'da Asakir-i Hassa, Eyüp'te Asakir-i Muntazama-i Bahriye, Galata ve Beyoğlu civarında topçu ocağı (daha sonra 1832'de harbiye levazım ve barut haneler idaresinin bu ocağa katılımıyla Tophane Müşüriyeti adını alacaktır.) aynı işlevi görüyordu.⁴¹

1826 da yayınlanan İhtisap Ağalığı Nizamnamesi ile birlikte bir İhtisap Nezareti kurulmuştur. Bu nezarete çalışanlar kol gezmek ve güvenlik hizmetlerini yürütmekle görevli idiler.⁴² 1834 yılında Anadolu ve Rumeli'nin bazı eyaletlerinde Asakir-i Redife adıyla bir askeri örgüt kurulmuş ve bu askerlerin yönetimi, eskiden yeniçeri ağasına verilen yetkilerle donatılmış serasker adı verilen bir komutana bırakılmıştır.⁴³

Kolluk hizmetlerinin 1845'te kurulan polis teşkilatına verilmesinden dolayı bu nezaret 1846 dan itibaren yalnız belediye hizmetlerini yürütmekle görevli bir kuruma dönüşmüştür.⁴⁴ Yine bu tarihte İstanbul'da İhtisap Nezareti tarafından yürütülen güvenlik hizmetleri taşrada Sipahiler tarafından yürütülmekteydi.⁴⁵

⁴⁰ Mustafa Çufalı, **a.g.e**, s.22

⁴¹ Zafer Toprak, **“Tanzimat’tan Sonra Osmanlı Kolluk Kuvvetleri”**, Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt:5, İstanbul, 1985, s.1269

⁴² Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e**, s.7

⁴³ Mustafa Çufalı, **a.g.e**, s.22

⁴⁴ Remzi Fındıklı, **a.y.**’ dan aktaran Veysel K. Bilgiç, Muhittin Karakaya, **“Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi”** Polis Bilimleri Dergisi, Cilt: ,Sayı , 1999, s.177

⁴⁵ Zafer Toprak, **a.y**, s.1269

5. Tanzimat Dönemi

Tanzimat ile birlikte Osmanlı devletinde sivil ve rasyonel bir bürokrasinin oluşumu hızlanmıştır. Devletin genel bürokratikleşme süreci, polislik hizmetlerine de yansımıştır. Polisin ilk kez ordudan özerk bir şekilde sivil teşkilatlanmasının temelleri bu dönemde atılmıştır.⁴⁶

19. Yüzyıl boyunca polisin örgütlenmesi tam anlamıyla askeri teşkilattan ayrı gerçekleşemedi. Polisin askeri bir meslek olmadığının farkına varılmasından sonra bile Abdülhamit dönemine kadar polisler çoğunlukla ordudan devşirilmişlerdir.⁴⁷

6. Modern Anlamda İlk Teşkilat

Osmanlı güvenlik güçlerinin gelişimi belirli bir ivme kazanmasına rağmen yeni oluşumdaki örgütlenme çok karışık olmasından dolayı verim alınamıyordu. Bu nedenle bu düzensizliği ortadan kaldırmak üzere 10 Nisan 1845 yılında polis nizamnamesi ile birlikte İstanbul’da polis teşkilatı kuruldu.⁴⁸

Bu nizamname 1800 tarihli, Paris Emniyet Müdürünün görevlerini düzenleyen kararnamae esas alınarak hazırlanmış ve Fransızca’dan tercüme edilmiştir.⁴⁹ Polis örgütünün görevlerini sıralayan ilk resmi belge de bu tarihle yayımlanmıştır.⁵⁰

⁴⁶ Ferdan Ergut, **Modern Devlet Ve Polis**, s.83-85

⁴⁷ **A.e.**, s.114-115

⁴⁸ Zafer Toprak, **a.y.**, s.1270

⁴⁹ M. Gülmez, “**Polis Örgütünün İlk Kuruluş Belgesi Ve Kaynağı**”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:16, Sayı:4, 1983’den aktaran Aytekin Geleri, **Önleyici Polislik**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2003, s.22

⁵⁰ Fikret Toksöz, **a.y.**, s.1627

1845 tarihli nizamnamede polise ilişkin ⁵¹ ; ülke içi seyahatleri kontrol, ikamet belgesi düzenleme, resmi ve umumi yerlerin korunması, sahte dilencilere engel olma, han, otel, lokanta gibi yerlerin kurallara uygunluğunu denetleme, dernekleri denetleme, oyun ve eğlence yerlerinin güvenliğini sağlama gibi çoğu “denetleme ve kontrol” kelimeleriyle ifade edilebilecek görevler verilmiştir. ⁵²

Bu görevlendirmelerden anlaşılacağı üzere genel olarak sınırlı bir kamu düzenini sağlama amaçlanmış, suçların engellenmesinden çok bir istikrar sağlama ve devletin düzenini idame ettirmek temel hedef olarak belirlenmiştir. Genel olarak kamu düzeni adına yürütülen bütün polislik faaliyetlerinin özünde denetleme ve kontrol mekanizmasının olduğu görülmektedir. ⁵³

7. Tevhid-i Zabıta Dönemi

Önceden seraskerlik tarafından yürütülen güvenlik işlerinin askeri görevleri aksatmasından dolayı, bu görevleri asayişten sorumlu ayrı bir makama verilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. ⁵⁴ 1846’ da Zaptiye Müşirliği kurulmuş ve İstanbul’da ve tüm illerde güvenlikten sorumlu tutulmuştur. ⁵⁵ Bu dönemde güvenlik güçlerinin aynı çatı altında toplanması nedeniyle bu döneme Tevhid-i Zabıta devresi denmektedir. ⁵⁶

Gittikçe artan merkeziyet ve zorla yapılan değişiklikler döneminde, polislik görevi artan bir önem kazandı ve kolluk sisteminin korunması ve genişletilmesi seraskerin başlıca görevlerinden biri oldu. Bu yüzden 1845’de kolluk

⁵¹ M. Gülmez, **a.y.**’ dan aktaran Veysel K. Bilgiç, Muhittin Karakaya, **a.y.**, s.177

⁵² Hikmet Tongur, **a.g.e.**’den aktaran Mustafa Çufalı, **a.g.e.**, s.22-23

⁵³ Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.123-124

⁵⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.8

⁵⁵ Fikret Toksöz, **a.y.**, s.1627

⁵⁶ Zafer Toprak, **a.y.** s.1270

seraskerin idaresinden alınarak, ayrı bir Zaptiye Müşüriyeti'nin idaresi altına konu.⁵⁷

Bunu izleyen dönemde, bir Zaptiye Meclisi oluşturulmuştur, daha sonra bu meclis dağıtılarak yerine Divan-ı Zaptiye ve Meclis-i Tahkik adlı iki meclis kurulmuştur.⁵⁸ Bu meclisler, zabitanın el koyduğu olaylara bakıp, suç soruşturması ve ceza verme yetkisine sahiptiler.⁵⁹

8. Abdülhamit Dönemi

Tanzimat dönemi sonunda, Osmanlı devletinde sivil bürokrasinin hızla geliştiği, bu alanda istihdam edilen personel sayısının artışına bakılarak anlaşılabılır. Abdülhamit Döneminde sivil bürokrasideki personel sayısı 100.000'e ulaşmıştı ki bu sayı o dönemde oldukça fazla bir miktardı. Bu dönemde polis kuvvetleri de devlet bürokrasisinin en gelişmiş bölümünü oluşturmaktaydı.⁶⁰

Osmanlı-Rus Savaşından sonra Balkanlardaki toprakların kaybedilmesi ve kalan toprakların korunması için ordunun asıl görevi olan dış güvenlik işiyle ilgilenmesi; iç güvenlikle görev ve yetkilerini kendinden ayrı bir kuruma bırakması gerekiyordu. Bu yüzden 1879'da ordudan ayrı, zaptiye nezaretine bağlı bir kuvvet olarak ilk sivilleşmiş polis teşkilatının temelleri atıldı.⁶¹

⁵⁷ Bernand Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, Çev. Metin KIRATLI, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 8. Basım, 2000, s.81

⁵⁸ Zafer Toprak, **a.y**

⁵⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e**, s.9

⁶⁰ Ferdan Ergut, **a.g.e**, s.136-137

⁶¹ **A.e**, s.141

9. Zaptiye Nezareti Dönemi

1879 yılında zaptiye müşirliği kaldırılarak yerine yalnızca polisten sorumlu zaptiye nezareti kurulmuş ⁶² ve jandarma örgütü İller Jandarma Nizamnamesi hazırlanıncaya kadar Seraskerliğe bağlanmıştır. ⁶³

1870’de zaten Bab-ı Seraski’den alınmış olan zabıta görevleri, ayrı bir Zaptiye Nezareti’ne verilmesiyle birlikte Seraskerliğin kendisi de gittikçe Harbiye Nezareti’ne doğru bir oluşum içerisine girmiştir ki 1908 devriminden sonra bu adla anılacaktır. ⁶⁴

İlk önce İstanbul’un emniyetinden sorumlu tutulan nezaret, daha sonra tüm ülkede genişleyerek merkez ve taşra teşkilatlarını yönetmeye başlamıştır. ⁶⁵ 1881 yılından başlayarak 1845’te temelleri atılan polis örgütünün giderek görev, yetki ve örgüt anlamında genişlediği görülmektedir.

İstanbul’daki örgütlenmede 4 ayrı polis dairesi (İstanbul, Üsküdar, Beşiktaş) oluşturulmuştur. Bu daireler kendi içinde hiyerarşik bir yapılanma göstermişlerdir. ⁶⁶ İllerde ise başlangıçta 15 ilde kurulan polis örgütünün her birinin başına serkomiserler getirilmiş ve Zaptiye Nezareti Devri’nin sonlarına doğru illerin çoğunda polis örgütünün kurulduğu görülmektedir. ⁶⁷ Ayrıca 1898 yılında İstanbul’da bir de sivil polis örgütünün kurulduğunu görüyoruz. ⁶⁸

1907 yılına kadar İstanbul dışında 30 ilde daha polis örgütü kuruluşunu tamamlamıştır. ⁶⁹ Bu dönemdeki önemli bir gelişmede 1907 tarihli Polis Nizamnamesi’dir. Bu nizamname ile ilk defa kapsamlı bir şekilde polisin asıl görevi ,

⁶² Mustafa Çufalı, **a.g.e.**, s.23

⁶³ Fikret Toksöz, **a.y**

⁶⁴ Bernand Lewis, **a.g.e.** s.369

⁶⁵ Mustafa Çufalı, **a.g.e.**

⁶⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.9

⁶⁷ **A.e.**

⁶⁸ Fikret Toksöz, **a.y**

⁶⁹ İsmail Metin, **“Polis Örgütünün Görevleri Ve Yapısı”** Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt:6, İstanbul, 1985, s.1638

örgütlenme şekli, hiyerarşik yapılanması belirtilmiş, yetki ve sorumluluğu açığa kavuşturulmuştur.⁷⁰

Polisin kurumsallaşmasını oldukça net bir şekilde açıklığa kavuşturan bu kanuni düzenleme ile birlikte eğitim çalışmaları ve buna yönelik düzenlemeler de hız kazanmıştır. Poliste modernleşme girişimlerinin başlangıcı olarak gösterilebilecek nitelikteki; polis adaylarının seçimi, bunların ne tür bir eleme eleme meslekte yer alacakları, adaylara verilecek eğitim ve bunun gibi konularda, profesyonelleşmeye yönelik atılan adımlar gözlenmektedir.⁷¹ 1907 yılında Selanik'te kurulan polis okulu da modernleşmeye yönelik eğitim alanındaki çabaların bir örneğidir.⁷² Selanik Polis Mektebi, Rumeli polis teşkilatını geliştirmesi için Belçikalı iki subayın yönetimine verilmiş, ancak ikinci meşrutiyetin ilanından sonra bu okul kapatılmıştır.⁷³

Abdülhamit dönemindeki polislik hizmetleri ve gelişimini gözden geçirdiğimizde görülmektedir ki; bu dönemdeki polislik pratikleri daha çok kontrol ve denetleme merkezli bir yaklaşımının sonucu ortaya çıkan faaliyetlerdir. Ergut'un da belirttiği gibi; Abdülhamit'e karşı elit kaynaklı siyasal muhalefeti kontrol altında tutmaya yönelik denetimler göze çarpmaktadır.⁷⁴ Yine daha önce de belirttiğimiz üzere, sivil polis örgütünün oluşturulması, bilgi toplama faaliyetlerinin sistemli bir şekilde işlemesine yönelik önemli bir girişimdi. Ve bu aynı zamanda istihbarat ve casusluk sisteminin kurulmuş olmasının nedenlerini de açıklar niteliktedir.

Abdülhamit döneminin bu karakteristik özelliğinin bir sonucu olarak ordu-polis ayrışması gerçekleşebilmiştir. Bu da ancak yönetim tarzı kişiselci olan bir yöneticinin atmaya cesaret edebileceği bir adım olarak değerlendirilebilir.

⁷⁰ Hikmet Tongur, **a.g.e'**den aktaran Mustafa Çufalı, **a.g.e.**, s.24

⁷¹ Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.147-148

⁷² Veysel K. Bilgiç, Muhittin Karakaya, **a.y.**, s.178

⁷³ Hikmet Tongur, **a.g.e'**den aktaran Mustafa Çufalı, **a.g.e.**

⁷⁴ Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.143

10. Meşrutiyet Dönemi : İTC Ve Polis

1908 yılında ikinci meşrutiyetin ilanından sonra Zaptiye Nezaretinin yeniden düzenlenmesine çalışıldı, ancak bu müessesenin devamının mümkün olmadığı anlaşıldı.⁷⁵ 31 Mart Vakası'ndan sonra Abdülhamit'in tahttan indirilmesi ile birlikte bu kurumun da varlığına son verildi.⁷⁶ 1909'da bu kurumun yerine daha sonra 1913'de Dahiliye Nezareti'ne bağlanacak olan Emniyet-i Umumiye Müdiriyeti kurulmuştur.⁷⁷

Bu teşkilat, Fransız ve Alman polis örgütleri esas alınarak kurulmuştur.⁷⁸ Teşkilatın başına Hareket Ordusu kumandanlarından Jandarma miralayı olan Galip Bey getirilmiş ve böylece ilk Emniyet-i Umumiye Müdürü Galip Bey olmuştur.⁷⁹

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra Selanik Polis Mektebi kapatılarak, Emniyet-i Umumiye Müdürlüğünün kurulmasını takiben İstanbul'da bir polis okulu açıldı ve ardından Beyrut, Erzurum, Bağdat, Adana, ve Trabzon'da da birer polis okulu kuruldu.⁸⁰ Daha sonra Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması nedeniyle İstanbul dışındaki okullar kapatılmıştır.⁸¹ Bu polis okullarına bakıldığında militarist özellikler görülmektedir. Müfredatta askeri davranış kalıplarının ağırlığı hissedilmekte olup, amirlerin astlarına verdiği emirlerde askeri komutlar dikkat çekmektedir.⁸²

1909 yılındaki gelişmelerin ardından polis teşkilatında modernleşme büyük bir hız kazanmıştır. Polis kadrosu mülkiye ve hukuk mekteplerinden gençlerle

⁷⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**

⁷⁶ Zafer Toprak, **a.y**

⁷⁷ Fikret Toksöz, **a.y**

⁷⁸ İsmail Metin, **a.y**, s.1638

⁷⁹ Ali Birinci, **“Türk Emniyet Teşkilatında İlkler”**. Polis Bilimleri Dergisi, Cilt:1, Sayı:3, Nisan 1999'dan aktaran Mustafa Çufalı, **a.g.e.**, s.24-25

⁸⁰ Zafer Toprak, **a.y**, s.1271

⁸¹ Y. Yaşar, **Polis Meslek Hukuku**, Ankara, 2000'den aktaran Veysel K. Bilgiç, Muhittin Karakaya, **a.y**, s.178

⁸² İ. Feridun, **Polis Efendilere Mahsus Terbiye Ve Muamelat-ı Meslekiye**, Cağaloğlu:Matbua-i Hayriye Şürekası, 1910'dan aktaran Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.225

beslenmiş, teşkilat bünyesine 1911’de istihbarat şubesi, 1913’de Polis Müfettişliği ve aynı yıl Siyasi Şube eklenmiştir.⁸³

Bu zamana kadar 1907 tarihli Nizamnamenin hükümlere göre faaliyet gösteren polis teşkilatının görev ve sorumluluklarını günün ve yeni rejimin şartlarına göre düzenleyen yeni bir nizamname çıkarılması yönünde çabalar gösterilse de, Birinci Dünya Savaşı’nın patlak vermesiyle beraber, nizamnamenin ancak bir bölümü çıkarılabilmektedir.⁸⁴

1913 tarihli Polis Nizamnamesi İkinci Meşrutiyetin gereklerine uygun olarak hazırlanmış olup, polisin örgütlenmesi, mesleğe alınma ve yükselme şartları ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş, değişik hizmet birimlerine göre görev,yetki ve sorumlulukları, kıyafet ve davranış biçimleri tekrardan gözden geçirilmiştir.⁸⁵

Poliste uzmanlaşma ve ordudan özerkleşme 1913 Nizamnamesi ile olgunluğa ulaşmıştır.⁸⁶ Bu nizamname ile Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü, Dahiliye Nezaretine bağlanmış ve polis; piyade, süvari ve sivil olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştır.⁸⁷

İTC dönemindeki toprak ve prestij kaybı, halkın başlangıçta büyük bir ümitle karşıladığı Meşrutiyet devrimi, toplumun huzursuz olmasına yol açmıştı.⁸⁸ Zaman içerisinde İTC, yolu toplum üzerinde baskı kurma, yıldırma çabalarında bulunmuştu. Bir zaman sonra bu, toplum nazarında İTC’ye karşı muhalefet artmış, güveni azaltmıştı.

Toplumdan kopuk bir yönetimin istikrarlı ve verimli olamayacağının farkına varan İTC, yeni arayışlara girmiş, tabana inme çabalarına girmiştir. Bu da polislik uygulamalarındaki yöntem farklılığıyla gerçekleşecektir.

⁸³ Zafer Toprak, **a.y.**, s.1270

⁸⁴ **a.y.**

⁸⁵ Mustafa Çufalı, **a.g.e.**, s.25

⁸⁶ Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.226

⁸⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.11-12

⁸⁸ Bernand Lewis, **a.g.e.**, s.214

Abdülhamit'ten sonra kurulan devrimci İttihat Ve Terakki rejiminin temel kaygısı, toplumsal alandaki ilişkileri merkezden belirleme sorunuydu.⁸⁹ Bunu gerçekleştirmenin yolu da toplum tarafından kendileri aleyhine oluşabilecek herhangi bir muhalefete engel olmaktı. Ancak İttihat Ve Terakki'ye karşı engel olunamayan toplumsal muhalefetin artmasıyla beraber, toplumsal ilişkilere nüfuz edebilme bir hayli zor görünmekteydi. Uygulanan reaktif polislik (olaylara sonradan yanıt veren) ile bunun gerçekleştirilemeyeceği anlaşılmış olup, proaktif polislik modeli (olayları öngörebilen ve ortaya çıkmalarına imkan vermeden müdahale verebilen) uygulamalarına geçilmesi zorunluluk arz etmiştir.⁹⁰

Geleri, suçla mücadelede polislik modellerini açıklarken ;⁹¹ bilgi toplama, yakalama, gözaltına alma, sorgulama ve yargılama çalışmalarının tümünün reaktif(adli / tepkisel) polislik içersinde yer almasına karşın, proaktif polisliğin suçlar işlenmeden önce aktif çalışmalar yoluyla suçları önlemeyi ifade ettiğini belirtmektedir.

İnsanları suç işlemeye sevk eden sebeplerin ortadan kaldırılmasını savunan proaktif polislik anlayışı, toplumun aktif katılımı, rızası ve desteği ile gerçekleştirilebilir.⁹²

İTC döneminde devletin süreç içinde giderek merkezileşmesi toplumun refah ve güvenliğinin sağlanması için büyük bir sorumluluk alanını üstlenmesi anlamına geliyordu.⁹³ Böylece polise düşen görev artmakta, devlet yapısında meydana gelen değişikliklere paralel olarak önemli ölçüde takdir yetkisinin genişletildiği ve toplum üzerindeki örgütsel gücün yoğunlaştığı görülmektedir.⁹⁴

⁸⁹ Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.169

⁹⁰ **A.e.**, s.172-173

⁹¹ Aytekin Geleri, **Devriye Polisi**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002, s.21-26

⁹² Lord Scarman, **The Scarman Report: The Brixton Disorders**, London, Pelican Books, 1982'den aktaran Geleri, Aytekin Geleri, **a.g.e.**, s.23

⁹³ Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.178

⁹⁴ **A.e.**, s.83

Bu süreçte kamu düzeninin ve güvenliğin sağlanmasına yönelik ‘merkezi polisin’ sorumluluğuna verilen her görev alanı, devletin topluma nüfuzunu sağlaması yanında, polisin toplumsal hizmetler alanında daha fazla sorumluluk sahibi olma gerekliliğini de beraberinde getirmiştir.⁹⁵

11. Birinci Dünya Savaşı Sırasında Polis

Polis teşkilatı, 1914 yılına kadar düzenli bir gelişme sağlamış ve kurumsal olarak yayılma süreci de devam etmiştir. Bu dönemde teşkilatın örgütsel yapısındaki son gelişmeleri olarak, 1915’te yeniden genişlemeyle Seyrüsefer, Ecanip, Takibat-ı Adliye Müdürlükleri ile doğrudan Dahiliye Nezareti’ne bağlı, hudut kapıları ve demiryolu durak yerlerinde görev yapacak olan Emniyet Müdürlükleri kurulmuştur.⁹⁶

Bu gelişmeler, Birinci Dünya Savaşının başlangıç yıllarına rastlar. Savaş döneminde teşkilatın genişletilmesi, bu dönemde polislik hizmetlerine verilen öneme işaret eder. Polisin bütçe ve kurumsal düzeyinde görülen genişlemenin altında yatan neden savaş sürecinde orduya asker toplama sorununu çözme, bu süreçte iç güvenlik ve düzenin sağlanmasının büyük önem arz etmesidir.⁹⁷ Bu dönemde iç güvenlikte oluşabilecek sorunlar, ordunun dış güvenliği sağlama faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyecek olması nedeniyle, içerde polis, denetim gücünü de bu ölçüde arttıracaktır. Kamu düzeninin sağlanması için toplumun hoşuna gitmeyecek yasaklamalar getirilecek ve toplumun sorunlu sayılan kesimi üzerinde daha da yoğunlaşılacaktır.

Nihayetinde İTC de polis eliyle serserilerin toplandığı mekanların, işçi derneklerinin üzerinde denetimleri arttırmış, hayat kadınlarının çalışmalarına sınırlamalar getirilmesi için polisin takdir yetkisi artırılmış, etnik ve dini dernekleri

⁹⁵ A.e, s.87

⁹⁶ A.e.

⁹⁷ A.e, s.213

kanunla yasaklama gibi kamu düzeninin sağlanmasına yönelik bir dizi önleyici güvenlik tedbirlerine başvurulmuştur.⁹⁸

İTC dönemi 1918’de Birinci Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte kapanmış oldu. Ülkenin iç güvenliği ile ilgili olarak yürütülen işler 1920’ye kadar Umum Jandarma Kumandanlığı, Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü ve İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumiyesi eliyle gerçekleştirildi.⁹⁹

12. Milli Mücadele Dönemi

1908 devrimi ile başlayan İTC yönetimi, Birinci Dünya Savaşı’nın ardından son bulmuştur. Bu tarihten itibaren de Türk Milleti’nin bağımsızlık adına verdiği Milli Mücadele dönemi başlamış oluyordu.

Bu dönemde polis, 1920 yılında milli polis teşkilatı kuruluncaya kadar, Osmanlı Devleti’nin polisi olarak hizmet etmiş, 1920-1923 arasında ise; birisi Osmanlı Devleti’ne bağlı merkezi İstanbul’da, diğeri Ankara merkezli olarak görev yapan iki ayrı teşkilat olarak faaliyet göstermiştir.¹⁰⁰

Savaşın başlangıcında Ankara’daki Ulusal Hükümete bağlı olan teşkilat, küçük bir kadro ile Anadolu’da polislik hizmetlerini yürütürken, İstanbul Hükümeti’ne bağlı teşkilat da alanını İstanbul ile sınırlı tutmuştur.¹⁰¹

Dönemin genel özelliklerine bakacak olursak; öncelikle bu bir savaş dönemidir. Savaş dönemlerinde gözlenen durum kaos ortamıdır ve bu karışıklık içerisinde polislik faaliyetlerinin önemi büyüktür. İkincisi; ülkenin yönetiminde iki başlılık gözlenmektedir. Ankara’daki yeni rejimin kendi iktidarını ispatlaması, onun

⁹⁸ A.e, s.242-243-283

⁹⁹ İsmail Metin, a.y, s.1638

¹⁰⁰ İstanbul Emniyet Müdürlüğü, “**Türk Polis Tarihi**”, (Çevirimiçi) <http://www.iem.gov.tr/iem/?m=1&=15>, 20.03.2005

¹⁰¹ Fikret Toksöz, a.y, s. 1628

sorumluluğunu üstlendiği alanda halkın hangi ölçüde güvenliğini sağlayabildiği ile doğru orantılı olacaktır. Üçüncüsü ise; dışarıda sınırların güvenliği ile meşgul olduğu bir zamanda, içeride de isyanlar çıkmış ve bunların da bastırılması gerekmektedir.

Böyle bir ortamda, polislik işi ile bağlantılı görevler bağlamında Ankara'daki yeni rejim açısından halihazırdaki sorunları Ergut, şu şekilde özetlemektedir;

“...1919 ile 1922 arasındaki dönem, savaşa ve milli iktidar yapısına tanıklık etmiştir. Bu dönemde Ankara'daki yeni rejimin iki sorunu vardı: i) yönetimi altındaki bölgelerde ikili iktidar durumuna son vermek için halkın rızasını kazanmak, ii) işgal ordularına karşı başarılı bir savaş verebilmek için cephe gerisinde iç güvenliği sağlamak.”¹⁰²

Polisin bu şartlarda üstlendiği rol, modern polis teşkilatlarının gelişimi ile ilgili Avrupa tarihinden verilen örneklerle paralelik göstermektedir. Özellikle Westfalya Antlaşmasından itibaren ‘egemenlik’ üzerine yapılan vurgu ile birlikte devletlerin uluslar arası sistemde egemenlik sahibi olduklarının en önemli göstergesi kendi içlerindeki kamu düzenini sağlamlaştırmış olmalarıdır.¹⁰³ Poggi’nin ifadesiyle, “Bir deletin, etkin bir polislik icra edemediği ve diğer devletlerin de polislik yapmasına engel olamadığı bir bölge üzerinde egemenlik iddia edebilmesi mümkün değildir.”¹⁰⁴

¹⁰² Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.298

¹⁰³ David Bailey, **Patterns of Policing**, New Brunswick, Rutgers University Press, 1985, s.5’den aktaran Ferdan Ergut, **Polisiğin Uluslar arası Boyutları: Avrupa Tarihinde Polis**, s.47

¹⁰⁴ Gianfranco Poggi, **The Development of The Modern State**, Stanford, Stanford University Press, 1978, s.90’dan aktaran **a.y.**

İtilaf devletleri işgal ettikleri yerlerde kendi askeri polis teşkilatlarını görevlendirmişler; mevcut Osmanlı polis teşkilatında da azınlıkları, Ermeni ve Rumları egemen kılmışlardı.¹⁰⁵ Bu durumda işgal bölgelerinin kurtulması için önemli adımlardan bir tanesi iç güvenlik işinin öneminin farkına varıldığı Sivas Kongresi'nde atılmıştır. Kongrede Güneydoğu Anadolu'da buradaki nüfusun göçe zorlanarak, Ermeni çoğunluğu gerçekleştirmek üzere bir faaliyet yürütüldüğü tespit edilmiş ve şu direktifler verilmiştir:¹⁰⁶ “Göç yasaktır, arazi ve emlak ancak Türklere satılabilir, yabancılarla Hıristiyanların arazi sahibi olmasına meydan verilmeyecektir, jandarma ve polislikte Türklerin kullanılması sağlanacaktır.”

Savaşın getirdiği hassas durumda iç güvenlikte karşılaşılan polisin bastırmakta zorlanacağı (iç isyanlar..vb.) problemlerin çoğunda ordunun faaliyetlerine ihtiyaç duyulacaktır. Ayrıca kendi güvenliklerini sağlamak üzere yurdun çeşitli bölgelerinde oluşturulan yerel milisler de iç güvenlikte rol oynamışlardır. Bu iki durumun sonucu; milli mücadele döneminde ordunun yeniden polislik işlerinde kullanılması ve kolektif sorumluluğa geri dönüş şeklinde tezahür etmiştir.¹⁰⁷ Bunun anlamı da polis modernleşmesinin bir nevi geriye dönüş süreci yaşamış olmasıdır.

1920'de TBMM'nin açılmasından sonra Ankara'da kurulan Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü ile bugünkü Emniyet Genel Müdürlüğü'nün temelleri atılmıştır.¹⁰⁸ Milli Mücadele ertesinde TBMM Hükümeti İstanbul'daki Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti ve İstanbul Polis Müdüriyeti'ne son verdi.¹⁰⁹ 1923'te kaldırılan İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesi yerine il teşkilatı düzeyinde Ankara'daki Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bağlı İstanbul Polis Müdürlüğü kurulmuştur.¹¹⁰

¹⁰⁵ İstanbul Emniyet Müdürlüğü, “**Türk Polis Tarihi**”, (Çevirimiçi), <http://www.iem.gov.tr/iem/?m=1&=15>, 20.03.2005

¹⁰⁶ **A.y.**

¹⁰⁷ Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.301

¹⁰⁸ Veysel K. Bilgiç, Muhittin Karakaya, **a.y.**, s.178

¹⁰⁹ Zafer Toprak, **a.y.**, s.1271

¹¹⁰ F. Eraslan, İ. Metin, **Türk Polis Tarihi**, Ankara, 1984'den aktaran Veysel K. Bilgiç, Muhittin Karakaya, **a.y.**, s.178-179

13. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin ilanıyla başlayan bu dönemde, hem merkez hem de taşra teşkilatı olarak, Türkiye Cumhuriyeti zayıf bir polis teşkilatı devralmıştır.¹¹¹ Bu dönemde dikkat çeken husus, savaştan galip çıkmış bir ülkedeki ordunun gücü ve konumu ile ilgilidir. Savaş sürecinde iç ve dış güvenlikte yetkileri elinde toplayan ordunun, bu işten başarıyla çıkması sonucu, elbette bir iç güvenlik teşkilatı olan polisin, biraz daha arka planda kalmasını beraberinde getirecektir. Milli mücadele sonrasında, Türk Polis Teşkilatı'nın da savaştan galip çıkan bir ordunun gölgesinde kalması kaçınılmaz olmuştur.

Ancak polis teşkilatının kendini toparlaması ve yeniden örgütlenmesi uzun zaman almamıştır. Bunda Kemalistlerin batılılaşma konusunda izledikleri otoriter çizgi ile beraber ihtiyaç duydukları polis müdahalelerinin etkisi büyüktür. Kemalistlerin modernleşme (ya da buna modernleştirme denilebilir) politikaları, çağdaş yaşam adına günlük hayatın en ince ayrıntısına kadar polis müdahalesini meşru kılmaktaydı.¹¹² Bu süreçte polis örgütlenmesi güç kazanıyor ve giderek artan oranda genişliyordu.

Cumhuriyetle beraber polisin yeniden örgütlenmesinin gerçekleşmesi ve faaliyet alanlarının belirlenmesi konusundaki çalışmalar devam ederken, daha önceki 1907 ve 1913 Polis Nizamnameleri bir süre yürürlükte kalmıştır.¹¹³ Kemalist rejimin batılılaşma yolunda geriye atılacak hiçbir adıma tahammül göstermediği ve bu konudaki net tavrı bilinen bir gerçektir. 1925 yılının gerici ayaklanmaları, gösterdi ki; batılılaşma hareketlerine engel teşkil edebilecek ya da bu süreci sekteye uğratabilecek nitelikte bir güç hala etkisini korumakta ve direnç göstermektedir.¹¹⁴ Buna karşı alınacak önlemler de sertleşiyor ve bu da polislik uygulamalarındaki 'meşru şiddet' olgusunu ortaya çıkarıyordu. Çağdaş uygarlık yolunda atılacak adımlar, Batı'ya doğru olmalıydı, çünkü Türkiye'nin bir parçası olması gerekli olan

¹¹¹ İstanbul Emniyet Müdürlüğü, a.y.

¹¹² Ferdan Ergut, a.g.e, s.328

¹¹³ Mustafa Çufalı, a.g.e, s.26

¹¹⁴ Bernand Lewis, a.g.e, s.267

Batı, ‘modern dünya’ yı temsil etmekteydi.¹¹⁵ Mustafa Kemal’in de çağdaşlaşma üzerindeki kararlılığını belirten Lewis’in Söylev’den aktardığı şu sözler, konunun önemini net bir şekilde ortaya koymaktadır ;

“Millet, muasır medeniyetin alelumum milletlere temin eylediği hayat ve vesaiti, esasta ve eşkalde aynen ve tamamen tahakkuk ettirmek kararı katisini vermiştir.”¹¹⁶

Yeni rejimin, toplum üzerindeki baskısı, muhalefetin de sesini yükseltmesine yol açmıştı. İktidar, düzeni sağlayabilmek için polisin yetki alanını sürekli genişletmeye çalışmakta, muhalefet de bunun tam tersini düşünmektedir. Bu dönem, muhalefetle iktidar arasındaki mücadeleye, çoğunlukla sivil haklar meselesinin merkezini oluşturduğu tartışmalara sahne olmuştur.¹¹⁷ Görüldüğü gibi savaş dönemi sonrasında iktidarın iç güvenlik yetkilerinin sahibi konumundaki polis, gündemin önemli konularındandır.

Polis teşkilatının yeniden yapılandırılması ile ilgili ilk değişiklik 1925 yılında gerçekleşmiştir. Merkez teşkilatı ile ilgili olarak bir isim değişikliği yapılmış¹¹⁸ ve kadrosuna bazı ilaveler yapılarak, “Emniyet-i Umumiye Umum Müdürlüğü” ne dönüştürülmüştür.¹¹⁹ Cumhuriyetin ilk yıllarında sürekli bir gelişme gösteren teşkilatın ismi 1930 yılında çıkarılan Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilatı Ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun ile Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü olmuş ve 1932 yılında Teşkilat Kanunu çıkarılmıştır.¹²⁰ 1930 yılında çıkarılan kanunla, polis örgütü Dahiliye Vekaleti’nin merkez teşkilatı içinde gösterilmiş ve teşkilat yapısında bazı düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.¹²¹ Buna göre teşkilat beş ayrı şubeye ayrılmış ve her şubenin kendi içinde birimler oluşturulmuştur.¹²²

¹¹⁵ A.e.

¹¹⁶ Bernand Lewis, a.g.e, s.267

¹¹⁷ Ferdan Ergut, a.g.e, s.373

¹¹⁸ İsmail Metin, a.y, s.1639

¹¹⁹ Zafer Toprak, a.y, s.1271

¹²⁰ Veysel K. Bilgiç, Muhittin Karakaya, a.y, s.179

¹²¹ Mustafa Çufalı, a.g.e, s.26

¹²² Nihat Dündar, 150. Kuruluş Yıldönümünde Türk Polisi, Ankara, 1995’den aktaran Mustafa Çufalı, a.g.e.

1932'deki Teşkilat Kanunu ise, polisin özel bir meslek olarak algılanması ve polisin eğitim işlerinin düzenlenmesi bakımından önemlidir.¹²³ Ayrıca bu kanun, merkez ve taşra kuruluşuna ait ilkeleri, kadro ve dereceleri, mesleğe giriş koşullarını, atama, yükselme, disiplin suçları ve cezalarını düzenlemiştir.¹²⁴

Burada değinilmesi gereken önemli bir konu; polisin Dahiliye Vekaleti'nin bünyesinde bir teşkilat olarak örgütlenmesidir. Tarihsel bir süreçte sürekli olarak ordudan ayrışma, tekrar dahil olma ve bunu izleyen dönemde aynı tekrarın yaşandığı bu teşkilatta yeni bir dönem açıldığını söyleyebiliriz. Artık polislik işinin ayrı bir meslek olduğundan yola çıkılmış ve bu teşkilat, bir bakanlığın altında örgütlenmiştir. Asıl önemli nokta da budur. Rejim-polis teşkilatı ilişkisi valiler ve diğer bürokratlar aracılığı ile kurulmuş; polis, mülkiyenin altında örgütlenmiş ve bu yolla merkeze bağlılık garanti altına alınmak istenmiştir.¹²⁵

Eğitim alanındaki gelişmeler de profesyonelliğin bir göstergesidir. Poliste eğitimin okullarda yapılmasının öngörülmesi¹²⁶, bu anlayışın bir sonucudur. Polisin işe alınmasıyla ilgili olarak da kesintiye uğrayan süreç yeniden bürokratlaşmaya başlamıştır.¹²⁷ Emniyet Teşkilatı'nın kuruluşunu düzenleyen nizamname daha sonra eksiklikleri giderilmek üzere 1937'de değiştirilmiştir. Ülkenin değişen koşulları, doğan ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak, çeşitli Avrupa devletlerindeki polis teşkilatları, eğitim kurumları ve sistemleri incelenmek suretiyle zamanın gereklerine uygun Emniyet Teşkilatı Kanunu çıkarılmıştır.¹²⁸ Günümüze kadar değişik tarihlerde kanuna bazı eklemeler yapılmış ya da bazı maddeleri kaldırılmış ise de hala yürürlüktedir.¹²⁹

¹²³ İsmail Metin, **a.y.**, s.1639

¹²⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.15

¹²⁵ Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.344-399

¹²⁶ Halim Alyot, **Türkiye'de Zabıta**, Ankara, Kanat Basımevi, 1947'den aktaran Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s.344-345

¹²⁷ Ferdan Ergut, **a.g.e.**, s. 347

¹²⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.16

¹²⁹ Mustafa Çufalı, **a.g.e.**, s.27

Eğitim alanındaki en önemli değişiklik de bu zamana kadar bazı illerde yalnız polis memurları yetiştirmek üzere kurulan polis okulları yanında, teşkilata orta ve üst derece amir yetiştirmek için 1937’de Ankara’da kurulan Polis Enstitüsü’dür. Bunu takiben 1938’de buraya kaynak sağlamak üzere lise düzeyinde Polis Koleji kurulmuştur.

Polis Enstitüsü 1984 yılında 4 yıla çıkartılarak Polis Akademisi’ne dönüştürülmüş; 2001 yılında da Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi’ne, diğer mevcut polis okulları da meslek yüksekokullarına dönüştürülerek, hepsi Polis Akademisi Başkanlığı’na bağlanmıştır.¹³⁰

Polis teşkilatı bu süreç zarfında merkez ve taşra teşkilatı olarak örgütlenmiş ve tüm ülkede teşkilatlanmasını tamamlamıştır.

Polisin görev ve yetkilerini düzenleyen yasa ise 1934 yılında çıkarılan Polis Vazife Ve Selahiyet Kanunu’dur.¹³¹ Bu kanun, bir kamu hizmeti olan polislik hizmetlerinin yürütülmesinde, görev ve yetkilerinin herhangi bir aksaklığa meydan vermeyecek şekilde net ve kesin kurallarla saptanmasının gerekliliği bakımından önemlidir.¹³²

PVSK, günümüze kadar birçok değişikliğe uğramış ve halen yürürlükte olan bir kanundur.* Polisin görev ve yetkilerini düzenlemesi bakımından, bu değişiklikler aynı zamanda Türk toplumunun zaman içerisindeki gelişim aşamalarını göstermektedir.¹³³ Bir taraftan bu süreç içerisinde polisin yetkilerinde genişleme olmuş, diğer taraftan da polisin demokratikleşmesi ve bu ilkeler doğrultusunda çalışması sağlanmıştır.¹³⁴

¹³⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü Çalışmaları, **EGM Polis 2001**, A.P.K. Dairesi Başkanlığı Yayın no:191

¹³¹ İsmail Metin, **a.y.**, s.1639

¹³² Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.17

* Bkz. Ek 1

¹³³ Fikret Toksöz, **a.y.**, s.1628

¹³⁴ **a.y.**

PVSK'nın 2. maddesi, polisin genel emniyetle ilgili görevlerini düzenlemiştir. İkinci maddenin A bendinde polisin suçları önleme görevinden (önleyici polislik), B bendinde ise işlenmiş olan bir suç hakkında ilgili kanunlarda yazılı olan görevleri yerine getirmesinden (adli / tepkisel polislik) söz edilmiştir.

Polisin suçları önlemeye yönelik suç öncesi çalışmalarını içeren önleyici polislik modelinde, gerekli olan tüm fiziksel tedbirlerin alınması suretiyle suç işlenmesinin önlenmesi, bunun sağlanamadığı hallerde ise işlenen suçun verebileceği zararların en aza indirilmesi hedeflenir.¹³⁵

Geleri'nin de üzerinde durduğu önleyici devriye hizmetleri, çevresel dizayn, semt/mahalle gözetleme, genel caydırma, özel güvenlik ve vatandaşların suç ve suç önleme konusunda eğitimi, bu yaklaşım içerisinde yer alır.¹³⁶ Önleyici polislik uygulamaları sayesinde aynı zamanda, ülke ekonomisi, huzuru ve istikrarın da olumsuz bir şekilde etkilenmesi önlenmiş olur.¹³⁷

Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin kalkınması ile birlikte, polisin görev alanıyla ilgili olarak yeni hizmet birimlerine ihtiyaç duyulmuştur. Bunlardan en önemlileri 1953 yılında kurulan Trafik Polisi¹³⁸ ve 1982 tarihinde kurulan Çevik Kuvvet birimleridir.¹³⁹

Suçla mücadelede uzmanlaşmaya paralel olarak, önceleri Asayiş, daha sonra Terörle Mücadele Ve Harekat Daire Başkanlığı'na bağlı şube müdürlüğü olarak faaliyet gösteren Özel Harekat Şubesi, 1993'te Özel Harekat Daire Başkanlığı adıyla hizmete sokulmuştur.¹⁴⁰

¹³⁵ Aytekin Geleri, “Fiziksel Güvenlik Tedbirleri Yoluyla Suç Önleme Ve Suçun Yer Değiştirmesi”, Türkiye’de Devlet, Toplum Ve Polis, Ed. H.Hüseyin ÇEVİK ve T. GÖKSU, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002, s.19

¹³⁶ Aytekin Geleri, **Devriye Polisi**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002, s.26

¹³⁷ V.A. Leonard, **Police Crime Prevention**, Springfield, IL: Charles c. Thomas, 1972, s.36-40’dan aktaran Aytekin Geleri, **a.g.e.**, s.26

¹³⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.20-21

¹³⁹ Mustafa Çufalı, **a.g.e.**, s.28

¹⁴⁰ Y. Yaşar, **Polis Meslek Hukuku**, Ankara, 2000

Yine 1938 yılında eğitim amacıyla kurulmuş olan ve 1960 yılında expertiz çalışmalarına başlayan Polis Kriminalistik Laboratuvarları¹⁴¹, 1977 yılında Kriminal Polis Laboratuvarları Daire Başkanlığı altında toplanmış ve buna bağlı şubeler oluşturulmuştur.¹⁴²

EGM Asayiş Daire Başkanlığı çatısı altında faaliyet göstermekte iken sosyoekonomik gelişmeler, asayiş olaylarının artması ve Asayiş Daire Başkanlığı'nın hizmet alanının genişletilmesi nedenleri ile 1980 tarihinde Kaçakçılık Dairesi kurulmuş, 1995 yılında da ismi Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı olarak değiştirilmiştir.¹⁴³

Ayrıca 1982 yılında Bilgi İşlem Dairesi ve 1981 yılında da Havacılık Dairesi'nin kurulması da önemli gelişmelerdendir.

Başlangıçta ilk kurulduğunda sınırlı bir örgütlenme ve personel ile hizmetlerini yürüten teşkilat, bugün yirmi yedi daire başkanlığı ile hizmetlerini yürütmekte olup personelin de gereğinden fazla bir bölümü bu merkez teşkilatında istihdam edilmektedir.

¹⁴¹ **A.e.**

¹⁴² Mustafa Kaygısız, **Adli Bilimler**, Ankara, Polis Akademisi Başkanlığı, Yayın No:28, 2004, s.VX-VXI

¹⁴³ Emniyet Genel Müdürlüğü, **Bülten**, KOMDB Yayınları, Yıl:1, Sayı:1, Ocak-Şubat-Mart 1999

III. DEĞİŞEN DEVLET ANLAYIŞI VE POLİS

A. ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ

1. Özel Güvenlik Kavramı

Özel güvenliğin iyi anlaşılabilmesi ve yerine oturtulabilmesi ‘özel’ kavramına açıklık getirmekle mümkündür. Buradaki ‘özel’ kamuya ait olanın zıddıdır. Yani ‘genel’ in zıddı yada bir başka deyişle ‘spesifik’ anlamında değildir.

Gülcü, özel güvenlik kavramının anahtar kelimesi olarak ‘özel’in özel hukuk kişilerine ait olan, yasayla belirlenen sınırlarda kamu yetkilerini kullanan şeklinde anlaşılması gerektiğini belirtmektedir.¹

Eryılmaz da kavramın hukuki yönüne şu şekilde dikkat çekmektedir:

"Özel güvenlik denilince, kişilere ve kurumlara ait özel alanlarda arama, el koyma, yakalama ve zor kullanma gibi kamu adına bazı yetkileri kullanma yetkisine sahip, mülkiyeti özel kurum ve kuruluşlara ait olan, ancak birimlerde çalışanların ve eğitilenlerin devletin denetimine tabi olduğu güvenlik hizmeti sunan birimler anlaşılmalıdır." ²

¹ Mustafa Gülcü, "Özel Güvenliğin Felsefesi I", Polis Dergisi, Sayı.31, (Çevirimiçi) <http://www.egm.gov.tr/polis.dergisi.31.sayi.asp>, 01.11.2006

² M. Bedri Eryılmaz, "Özel Güvenlik", Almanak 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim, ed. Ümit Cizre, İstanbul, Tesev Yayınları, 2006, s.124

2. Özel Güvenliğin Felsefesi

Özel güvenlik birimlerini, kolluk birimlerinden ayıran temel nokta, kar amaçlı teşebbüsler olup, belirli müşterilerine hukuki çerçevede zararları önlemeye yönelik hizmet sunmalarıdır. Kolluk kuvvetleri ise bunun aksine, kar amacı olmayan, devlet teşebbüsü halinde ve toplumun geneli için güvenlik hizmeti veren birimlerdir.³

Gülcü, özel güvenliğin felsefesinin liberal demokrasi ve liberal ekonomi olmak üzere iki temele dayandığını vurgulamaktadır. Felsefenin amacı, bireyleri toplumu kamu hizmetlerinin aktif amacı olarak devreye sokabilmektedir. Bunun da temelinde mülkiyet ve teşebbüs hürriyeti yatar.

Mantık şudur;

‘Mülkümü haksız saldırılardan korumak doğal hakkımdır. Bunun için yeterli donanımına sahip olmalıyım. İşletmemi kanunlara uygun olarak yönetebilmek için işletme çerisinde yönetim kurallarını uygulayabilecek gücüm de bulunmalıdır.’⁴

İşte özel hukuk kişileri, mülkiyet ve yönetim haklarını gerçekleştirebilmek için özel güvenliğe ihtiyaç duyabilirler. İhtiyaç duyulan özel güvenlik de piyasa şartlarında temin edilecektir.

3. Batı Demokrasilerinde Özel Güvenlik

Serbest piyasanın rakipsiz egemenliği altında gerçekleşen iktisadi ve sosyal alt üst oluşlar, suç oranları ile birlikte vatandaşların can ve mal varlıklarına verilen zararın maliyetini artırmış ve güvenliğe duyulan ihtiyacı daha belirgin hale

³ M. Hees, Henry. Wobleski, "Kolluk Gücü ile Özel Güvenliğin Benzer ve Farklı Yönleri, Birbiriyle İlişkisi ve Kanuni Yetki", çev. Şafak Herdem, Polis Dergisi, Sayı.41, (çevirimiçi) <http://www.egm.gov.tr/StratejiGelistirmeDB/dergi/41/web/ceviriler/index.htm>, 01.11.2006

⁴ Mustafa Gülcü, a.y.

getirmiştir. Ancak devlet, güvenliğe ayrılan bu maliyetleri karşılayamaz duruma gelmiş ve devletin küçülmesi mantığıyla güvenlik hizmetlerinin kapıları özel sektöre açılmıştır.⁵

AB finansman katkısı ile Brüksel Libre Üniversitesi tarafından oluşturulan Avrupa Eğitim Rehberi'nde özel güvenlik personeli; özel mülkiyete karşı izinsiz giriş, izin verilmeyen faaliyet, şiddet eylemi, değerli mal, eşya, döküman, para hırsızlığı ve zimmete geçirmeyi önleme ve ortaya çıkarma; kişileri vücut bütünlüğüne zarar verici eylemlerde koruma; suçla mücadele için yasa, yönetmelik, tedbir ve kurallara saygı gösterme ve uyma; ihlalleri bildirme ve yakalama; olaylar ve çağrı taleplerle ilgili rapor verme işlevlerinden bir veya bir kaçını icra eden tüm ücretli elemanlar olarak tanımlanmaktadır.⁶

Özel güvenlik sektöründeki gelişmelerin nedeni; toplumda genel bir güvensizlik duygusunun artması, bunun sonucu şirketler, kamu kuruluşları ve özel kişiler tarafından hissedilen güvenlik talebi ve özellikle daha önce kamu kurumları ve firmalar tarafından bizzat yürütülen güvenlik faaliyetlerinin dışarıdan temin edilme prosedürünün oluşmasıdır.⁷

Güvenlik gibi kamusal nitelikli hizmetlerin piyasa koşullarında özel sektör tarafından yerine getirilmesi, Kara Avrupası'nın değil, Batı medeniyetinin diğer kanadı olan Anglo Sakson anlayışının ürünüdür. Bu nedenle özel güvenlik sektörü Avrupa ülkelerinde de gelişme aşamasındadır. Çünkü sistemin kamu hizmeti anlayışı özel güvenlik kavramını kabulde zorlanmaktadır. Avrupa'da özel güvenlik sektörünün yaygın olarak uygulama alanı bulduğu İsveç ise anlayış olarak İngiltere'ye yakınlığı sebebiyle bu alanda bir gelişme kaydetmiş olmalıdır.⁸

⁵ M. Bedri Eryılmaz, **a.g.e.**, s.124

⁶ Yusuf Vehbi Dalda, "**Avrupa Eğitim Rehberi: Özel Güvenlik Sektöründe Mesleki Risklerin Önlenmesi (Adamlı Koruma ve Gözetim Hizmetleri)**", Polis Dergisi, Sayı.44, (çevirimiçi) http://www.egm.gov.tr/StratejiGelistirmeDB/dergi/44/web/ceviriler/index_ceviriler.htm, 01.11.2006

⁷ **a. y.**

⁸ Mustafa Gülcü, **a.y.**

4. Türkiye'de Özel Güvenliğin Gelişimi

Özel güvenlik konusu ilk kez 31 Ocak 1966 tarihinde Milli Güvenlik Kurulu'nda görüşülmüş ve barajların güvenliğin bağlamında Türkiye gündemine girmiştir.⁹ Bu yıllarda Türkiye'nin sanayileşme ve kentleşme yolunda kabuğunu çatlatan önemli gelişmeler yaşanmakta ve bunlar özel güvenlik taleplerini beslemektedir. Sekiz yıl süren hazırlık sürecinin sonunda parlamentoya bir yasa tasarısı sunulmuş, ancak kolluk hizmetlerinin özelleştirilmesi olarak görülen tasarı, Anayasaya aykırı olduğu düşüncesiyle yasalaşamamıştır.¹⁰

Uzun bir sürenin ardından 12 Eylül döneminde 2495 sayılı "Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun" 22.07.1981 tarihinde çıkarılmıştır. Yasanın 12 Eylül dönemine rast gelmesi, yeni çağın gereklerine göre kendisini yenileyemeyen sistemin, dışarıdan bir güçle yenilenme yörüngesine sokulma çabası olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'de özel güvenlik konsepti son olarak 25.03.2005 'de yürürlüğe giren 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun ile şekillenmiştir.* Bu kanun, kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyetteki özel güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesine ilişkin esas ve usulleri belirlemektedir. Kanunun 7. maddesinde özel güvenlik görevlilerinin yetkileri düzenlenmiştir. Buna göre; olay yerini ve delillerini koruma, durdurma, kimlik sorma ve arama, emanete alma, yakalama, zor kullanma ve men etme, acil durumlarda yardım isteyenlere yardım etme gibi oldukça geniş yetkilere sahiptirler.¹¹

Bu yetkilere sahip özel güvenlik görevlilerinin ve kurumlarının denetimi de etkin bir yapıya sahip olmalıdır. Kanunun uygulanmasına ilişkin denetim

⁹ Mustafa Gülcü, "**Türkiye'de Özel Güvenliğin Tarihçesi**", Polis Dergisi, Sayı.37, (Çevirimiçi) http://www.egm.gov.tr/StratejiGelistirmeDB/dergi/37/web/makaleler/Mustafa_GULCU.htm, 01.11.2006

¹⁰ a. y.

* Bkz. Ek2 ve Ek 3

¹¹ Ali Şafak, Ahmet Ş. Şafak, "**Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun**", Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı, Ankara, Selim Kitapevi, 9. Basım, 2005, s.927

yetkisi İçişleri Bakanlığı ve valiliklerdedir. İçişleri Bakanlığı ve valilikler, kanun ve yönetmelik hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğini, yasak uygulama ve davranışların bulunup bulunmadığını ve amaç dışında faaliyet gösterip gösterilmediğini tespit amacıyla, özel güvenlik şirketlerini özel güvenlik birimlerini ve özel eğitim kurumlarını her zaman denetleyebilir. Denetim sırasında, faaliyet izninin ve personelin çalışma izinlerinin geçerli olup olmadığı; özel güvenlik görevlileri için mali sorumluluk sigortasının yaptırılıp yaptırılmadığı; üçüncü kişilere verilen özel güvenlik ve koruma hizmetlerine ilişkin sözleşmelerin usulüne uygun düzenlenip düzenlenmediği ve bu sözleşmelerin zamanında valiliğe bildirilip bildirilmediği; görev alanına uyulup uyulmadığı; silah ve teçhizatın ruhsatlı olup olmadığı ve bunların usulüne uygun korunup korunmadığı; kayıt ve defterlerin usulüne uygun tutulup tutulmadığı; eğitim hizmetlerinin yönetmelik hükümlerine uygun yürütülüp yürütülmediği; kanun ve yönetmeliğin diğer hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığı ve amaç dışında faaliyet gösterilip gösterilmediği incelenir.¹² Kanun hükümlerine aykırılığın tespit edilmesi durumunda önemli yaptırımlar öngörülmüştür.

B. KÜRESELLEŞME İLE BİRLİKTE DEĞİŞEN GÜVENLİK VE TEHDİT ALGILAMLARI

1. Suç Olgusundaki Değişim

Günümüzde güvenlik tehditleri; yalnızca savunma gerektiren askeri tehditlerle sınırlı kalmayıp terörizm, iç savaş, organize suç, kaçakçılık, kitle imha silahlarının ve küçük silahların artması gibi askeri olmayan tehditleri de

¹² Ömer Emekçi, “5188 Sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanması”, Mercek, Sayı:38, Nisan 2005, s.43

kapsamaktadır. Bu yeni tehditlerle başa çıkmak için devletin bütün güvenlik kuvvetlerinin uyum içinde çalışması gerekmektedir.¹³

Kanımızca güvenlik kuvvetlerinin kendi içerisinde uyumunun yanında sayılan suçlarla mücadele edebilmek için uluslararası işbirliğinin de sağlanması gereklidir. Özellikle istihbarat çalışması gerektiren suçlarla mücadelede, yalnızca ulusal sınırlar içerisinde kalmak, çoğu zaman suçla mücadelede yürütülen faaliyetler açısından aksaklıklara yol açmaktadır.

Yamaç, bu yeni süreçte ülkelerin egemenliklerinin kırılgan bir sürece girdiğini; ülkelerin sınırlarına karşı yapılacak askeri saldırılara, savaş tehditlerine karşı hazırlıklı olsalar bile terörizme karşı, askeri gücün tek başına yeterli olmadığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Terör örgütleri ve üyeleri, uluslar arası alanın yeniden şekillenmesinde önemli aktörlerden biri olma çabasındadırlar. Yine bu örgütler, etkinliklerini arttırmak amacıyla ülkelerin demokrasi ve sistem kaynaklı zayıflıklarından, modern iletişim teknolojilerinden, paranın serbest dolaşımından ve hatta genel olarak küreselleşmenin nimetlerinden kolayca istifade etmektedirler. Terörist örgütler herhangi bir hükümet ya da devletin doğrudan temsilcileri olmadıkları için uluslar arası alanın kurallarına da uymamaktadırlar. Bu da örgütlerin hareket kabiliyetini arttırmaktadır.”¹⁴

¹³ Philipp Fluri, "Gözetim ve Rehberlik: Parlamenter Gözetiminin Güvenlik Sektörü ve Reformu Açısından Önemi", Güvenlik Sektöründe Demokratik Gözetim: Türkiye ve Dünya, ed. Volkan Aydar, İstanbul, Tesev Yayınları, 2. Basım 2006, s.13

¹⁴ Fatih Yamaç, "11 Eylül Sonrası Fransız Terörle Mücadele Politikası", Terörizm, Der. İhsan Bal, Ankara, USAK Yayınları, 2006, s.112

Sektörler arasındaki geçişkenlik küreselleşme ile birlikte yoğunlaşınca, terörizm, organize suç, silah sanayi ve uluslar arası enerji sektörüyle ilişkilerini artırdı. Karşılıklı olarak birbirlerinden beslenen son derece karmaşık bir ağ yarattılar. Terör örgütlerinin kendi aralarındaki ittifaklarının yanı sıra organize suç örgütleriyle yakınlaşmaları tüm dünyada güvenlik algılamasında köklü değişikliklere yol açtı. Bu denli karmaşık bir yapılanmaya karşı sürdürülen mücadelenin de küresel ölçekte olma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.¹⁵

2. Küresel Terör

Tarih boyunca insan, düzeni elinde tutak istemiştir. Düzen, kontrolün elinde olması demektir. Ancak sınırların geçerliliğini yitirdiği, insanların, devletlerin, sermayenin, bilginin, gücün, mekandan bağımsızlaştığı bir ortamda kontrolü elde tutmak; dolayısıyla düzeni sağlamak kolay olmamaktadır.

Dünyanın entegre bir yapı halinde şekillenmesi, birçok pozitif gelişmenin önünü açtığı gibi, pek çok çatışmanın da bu düzlemde varlığına yol açmıştır. Böücü ve farklılaştırıcı sosyal hareketlerin, küreselleşmenin öngördüğü birleştirici ve benzeştirici yapı karşısında gelişme göstermesi, birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Siyasal kutuplaşmalar, ideolojik gerilimler, etnik kavgalar, ekonomik çelişkiler eninde sonunda aynı noktaya doğru evrilmekte; birileri küresel kültürün ve değerlerin tarafları haline gelirken, diğerleri de buna şiddetle muhalefet etmekte ve muhafazakar bir tutum içersine girmektedir.¹⁶

Küreselleşme ile birlikte, uluslararası ilişkileri ve dünya ekonomisini zaman zaman devletlerden daha çok etkileyecek aktörler ortaya çıkmıştır. Çokuluslu şirketler, sivil toplum örgütleri, medya kartelleri, think-tank kuruluşları, hatta bazı devletlerin yıllık GSMH ' sından daha fazla şahsi serveti bulunan bireyler sistemin

¹⁵ Deniz Ülke Arıboğan, **Tarihin Sonundan Barışın Sonuna Terörizmi Anlamak ve Anlamlandırmak**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2003, s.197

¹⁶ A.e, s.185-186

yeni aktörleridirler. Zenginlik, ekonomik ve siyasi güç, küresel boyuta ulaşırken, buna karşı yeni bir mücadele tarzı olan küresel terör de yeni düzenin aktörleri arasında kendi yerini buldu. Daha önce banka soyan, köy basan, iş adamı politikacı ya da uçak kaçıran terör de aynı şekilde küreselleşti.¹⁷

Geçmişte, ideolojik bir düzen karşıtı hareketin önüne geçebilmek için geniş çapta bir askeri destek sağlamak yeterli olabiliyordu. Şimdi ise eskisine oranla daha küçük gruplar, daha önceleri sadece devletlere bağlı orduların ya da belli başlı devrimci akımların başarabileceği ölçüde zararlara yol açabilmektedir. Elinde kimyasal ya da biyolojik silah bulunan birkaç fanatiğin eylemi, daha önceleri hayal bile edilmeyen ölçekte ölümlerle sonuçlanabilmektedir.¹⁸ Bu yüzden terör, düzensizliğin en kötü hali olarak adlandırılmaktadır.¹⁹

En geniş terörizm tanımlarımdan birisi İslam Konferansı Örgütü tarafından benimsenmiştir. Buna göre;

“Terörizm saik ve kasdına bakılmaksızın halkı terörize etmek veya ona zarar verme tehdidinde bulunmak veya halkın yaşamları, onurları, özgürlükleri, güvenlikleri veya haklarını tehlikeye atmak veya çevreyi, bir kamu hizmetini veya kamu veya özel mülkü zarara maruz bırakma veya onları işgal etme veya onlara el koyma, veya bir ulusal kaynağı veya uluslar arası hizmetleri tehlikeye atma, ya da bağımız devletlerin istikrar, ülke bütünlüğü, siyasal birliği veya egemenliklerini tehdit etme amacıyla bir bireysel veya toplu suç amacını gerçekleştirmek için işlenen her türlü şiddet eylemi ile bu tür eylem tehdidinde bulunmadır.”²⁰

¹⁷ Faik Çelik, Deniz Dağdeviren, "Küreselleşme, Küresel Terörizm ve Özel Güvenliğin Artan Önemi", Polis Dergisi, Sayı.40, 2004

¹⁸ Robert Cooper, **Ulus Devletin Çöküşü**, İstanbul, Güncel Yayıncılık, 2005, s.11

¹⁹ **A.e.**, s.82

²⁰ İbrahim Kaya, “Uluslararası Hukuk Metinlerinde ‘Terörizm’ Tanımları”, (Çevirimiçi), <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=169>, 02.01.2007

Avrupa Birliği de terörle mücadelede üye devletler arasında tekdüzeliği sağlamak ve terörle etkin bir mücadele gerçekleştirmek için bir Çerçeve Karar almıştır. Buna Göre;

“Her üye devlet, kendi ulusal hukukuna göre tanımlanmış olan doğarlı ve bağlamları gereği; halkı ciddi şekilde sindirme veya bir devleti veya uluslararası örgütü bir eylemi işlemeye veya işlemekten kaçınmaya gayri meşru olarak zorlama veya bir ülkenin veya uluslararası örgütün temel siyasi, anayasal, ekonomik veya sosyal yapılarını ciddi şekilde istikrarlaştırma veya yıkma amacıyla işlenen bir ülkeye veya uluslar arası örgüte ciddi şekilde zarar verecek olan aşağıda (a) dan (i) ye kadarki fıkralarda belirtilen kasdi eylemlerin terörist suçlar olarak sayılmasının sağlanması için gereken önlemleri alacaktır:

(a) Ölüme sebebiyet verecek şekilde bir kişinin yaşamına saldırılar,

(b) Bir kişinin fiziksel bütünlüğüne saldırılar,

(c) Adam kaırma ya da rehin alma,

(d) Devlet ya da kamu imkanlarını, taşıma sistemlerini, bilgi sistemleri de dahil olmak üzere altyapı imkanlarını, kıta sahanlığı üzerindeki sabit platformları, insan yaşamını tehlikeye atma veya büyük ekonomik kayba yol açma ihtimalinde kamusal mekanı veya özel mülkiyeti geniş çaplı yok etmeye neden olma,

(e) Uçaklar gemiler ya da başka insan veya mal nakil araçlarını kaırma,

(f) Nükleer, biyolojik ya da kimyasal silahları yada silah ve patlayıcıları üretme, bulundurma, edinme, nakil, sağlama yada kullanma ile biyolojik ve kimyasal silahlara yönelik araştırma ve geliştirme,

- (g) İnsan hayatını tehlikeye atacak şekilde tehlikeli maddeleri ortama salma ya da yangın, sel baskını veya patlamalara neden olma,
- (h) İnsan hayatını tehlikeye atacak şekilde su, enerji veya diğer temel doğal kaynakların sunulmasına müdahale etme ya da bunu engelleme,
- (i) (a) dan (h) ye kadarki fıkralarda sıralanan eylemlerden birini işleme tehdidinde bulunmak.”²¹

Dünyanın bir ucunda meydana gelen bir terör eylemi, diğer tarafta bu eylemin televizyonlarda defalarca izlenmesi, aynı panik ve endişenin orada da yaşanması, ekonomik çöküntü, savunma harcamalarının artması ile sonuçlanabilmektedir. Arıboğan’ın da ifade ettiği gibi, “Küresel terörün anlamı bu olsa gerek: Bir tek ağacı kes ve bütün orman yıkılsın.”²²

Yeni terörizmin özelliklerini kısaca özetleyecek olursak, teknoloji ve iletişim ile olan yakın bağlantısı, bilginin tehlikeli kişilerin eline geçmesi ve mesajın yanında zarar verme isteğinin de bulunması göze çarpmaktadır. Küresel terör, belirli devlet ya da askeri hedefleri esas almamakta, herhangi bir insan ya da kurumu hedef olarak kabul edebilmektedir. Bu ise devletin karşılamadığı özel güvenlik hizmetlerine olan talebi artırmaktadır.²³ Olayın bu boyutu da küresel terör ve özel güvenlik ilişkisi bakımından göz ardı edilemeyecek bir durumdur.

3. Örgütlü Suçlar

Örgütlü ya da organize suç, suçun niteliğinin yanında, örgütün oluşumu, çalışma mantığı, hedefleri, tehlike boyutları ve stratejisi bakımından ele

²¹ İbrahim Kaya, **a.y.**

²² Deniz Ülke Arıboğan, **a.g.e.**, s.191

²³ Faik Çelik, Deniz Dağdeviren, **a.y.**

alan ve bu alanda en fazla kabul görmüş ve üzerinde uzlaşya varılmış olan Abadinsky'nin organize suç tanımı şu şekildedir:

“Organize suçlar; legal ve illegal yöntemlerle para ve gücü ele geçirmek maksadıyla, en az üç seviyeli (rütbeli) hiyerarşik bir yapı sergileyen ve belirli bir grup hiyerarşik disiplinde hareket eden ancak ideolojik amaçlı olmayan kişilerin yapmış olduğu eylemlere denir. Hiyerarşik sıralamadaki yerler, bireyin örgüt üyeliğindeki performansına göre belirlenmesinin yanında örgüt içerisindeki akrabalık aynı soydan veya boydan gelme ve yakın arkadaşlık gibi durumların da belirleyici olduğu ifade edilebilir. Örgütteki makamları elinde tutabilmek bireylerin tasarrufunda olan bir durum değildir. Ancak örgüt hiyerarşisinde yer edinen kişiler örgütü bir arada tutabilme ve örgütün hedeflerini gerçekleştirebilmeleri ölçütünde durumlarını sürekliliğe taşıma şanslarını sürdürebilirler. Organize örgütler endüstri ve sanayi veya alan olarak bir monopoli ve faaliyet alanları yaratma uğraşı içerisinde olurlar ve birbirleriyle savaştan, yarıştan kaçınırlar. Organize suç örgütleri faaliyetlerini gerçekleştirmek ve örgüt içi disiplini sağlamak bakımından şiddet kullanmayı ve rüşvet vermeyi yaygın bir yöntem olarak benimsemektedir. Örgüt üyeliği sınırlandırılmış ve gizlidir ancak bazı olağan dışı durumlarda üye olmayanlarında örgüt işlerine karışmaları olasıdır. Organize suç örgütlerinde yazılı ve sözlü olarak çok açık, kati ve net ifadelerle yer alan özellikle gizlilik ile ilgili kurallar mevcuttur ve bu kurallar bazen öldürmeye varan ağırlıktaki yaptırımlarla bireyler üzerinde uygulanmaktadır.”²⁴

İletişimin artması ve yeni tüketim bir zorunluluk olarak piyasalara sunulması, ancak bunlara normal yollardan ulaşamayacağına inanan insanlar arasında, kolay yollardan maddi güç ve paraya sahip olma, önemsenme gibi alternatif yaşamı organize suç örgütlerine dahil olmakta bulanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Toplumlara tehdit eden boyut da her şeyin paraya endekslediği yeni dünyada, iştah kabartan miktarlarda para kazanma durumu, suç örgütlerini bazı

²⁴ Howard Abadinsky, **Organized Crime**, Chicago, Nelson-Hall, 1997, s.6'den aktaran İhsan Bal, Mehmet Özcan, “**Türkiye’de Organize Suçlarla Mücadelede Yöntem Arayışları**”, Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ed. Aytekin Geleri, Hasan Hüseyin Çevik, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.175

riskler alma pahasına bu alana itmektedir. Örneğin İtalya’da değişim süreci gözlenen Mafya,²⁵ artık küçük kasabalarda köylülerden para toplamak yerine ABD’ye yaptığı uyuşturucu sevkiyatları ile cazip rakamlar kazanmaktadır. Dünya genelinde ise bu durumu daha fazla etmenin çeşitlendirdiğini görmekteyiz. Teknolojinin ağıladığı yeni olanakla, daha rahat bir yaşam tarzı ile birlikte bilgisayar destekli suçlar ve kredi kartı kullanımının yaygınlaşması, yeni bir organize suç türü olan ‘bilişim suçları’ni ortaya çıkarmıştır.²⁶

Küreselleşme ile birlikte, çok failli suç örgütleri de yeni yöntem ve açılımlar elde etmişlerdir. Uluslar arası alanda internet üzerinden sanal ortamda gerçekleştirilen parasal hareketlerin kontrolü zorlaşmaktadır.²⁷ Bu da yürütülen mücadelenin de aynı oranda zorlaştığı anlamına gelmektedir.

Organize suç örgütleri ile mücadele edecek ülkeler arasında, örgütlü suçun tanımı ve hukuksal düzenlemeler konusunda bir fikir birliği ve eşgüdümün sağlanması önemlidir. Bunun en iyi örneklerinden birisi ‘Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi’dir.

Birleşmiş Milletler de bu suçları ve dünya insanlarına vermiş olduğu zararları önleyebilmek amacıyla ‘Sınır Ötesi Suçlarla Mücadele Konvensiyonu’nu kabul etmiştir. Konvensiyon, sınır ötesi organize suçlar ile terörizm faaliyetleri arasındaki ilişkinin tanınması için tüm devletlere çağrıda bulunmaktadır.²⁸

4. Düzene Karşı Bir Hareketin Önlenmesinde Yöntem Farklılıkları

²⁵ M. Çulcu, **Dünyamızı Saran Mafya**, İstanbul, Kastaş Yayınları, 1992

²⁶ İhsan Bal, Mehmet Özcan, **a.g.e**, s.170

²⁷ Önder Aytaç, İhsan Bal, **“Medyanın Gözüyle Organize Suçlar ve The Best of Police”**, Kamu Hukuku Arşivi, s.122-132’den aktaran **a.g.e**, s.172

²⁸ İhsan Bal, Mehmet Özcan, **a.g.e**, s.192

Küreselleşme sürecinin gerçeklerinden bir tanesi de değişen tehdit algılamalarıdır. Soğuk savaş döneminde devletin güvenliği esastı. Devletin temel kaygısı diğer devletlerden, toprak bütünlüğüne karşı gelebilecek herhangi bir saldırıydı ve bu tehditler genelde askeri olarak tanımlanmaktaydı. Dolayısıyla askeri güvenlik kaygıları diğer bütün güvenlik kaygılarının önündeydi.

Güvenlik-özgürlük ilişkisi denkleminde güvenlik daha ağır basmakta ve devletin güvenliği, bireysel düzeyde tanımlanan toplumsal güvenlikten önde gelmekteydi.²⁹ Ancak sınırlar hızlı bir şekilde daha fazla geçirgen olmaya başlamış, sınır aşırı sermaye, işgücü, mal, hizmet ve teknoloji hareketleri hızlanmıştı. Bu da güvenlik algılamalarının yeniden gözden geçirilmesine yol açmıştır. Artık devletlerin güvenliği birbirinden ayrı tanımlanamaz hale gelmiş ve uluslararası işbirliğini gerektirmektedir.

Suç örgütlerinin uzantıları akıl almayacak bir şekilde uluslararası alana yayılmış durumdadır. Bundan daha da önemlisi, legal alanda faaliyet gösteren uzantılarının varlığı, bu örgütlerle mücadelede karşılaşılabilecek zorlukları açıkça gözler önüne sermektedir. Bir devlette legal alanda faaliyet gösteren bir kurum, başka bir devlette suç sayılan faaliyetleri yürüten bir örgütün uzantısı konumunda olabilmektedir. Bu durumda suç örgütlerinin legal ve illegal bağlantılarını açığa çıkarmak elbette sınır ötesi çalışmalar gerektirecektir. Bunun da verimliliği, planlı bir dizi uluslar arası işbirliği çalışmalarına bağlı olmaktadır.

Dünyada terör ve organize suçlara karşı yürütülen mücadelede iki temel yaklaşımın olduğu görülmektedir. İlkinde, örgütler ve güvenlik güçleri arasındaki mücadelede doğal olarak halkın güvenlik güçlerinin yanında yer alması beklenmektedir. Ancak 'gizlilik ilkesi' gereği halkı bilgilendirmemek ve denetime açık olmaksızın bir destek beklemek birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Maksatlı bilgi kaynaklarının bir enformasyon karmaşası ve kirliliğine yol açması bu durumda kaçınılmaz olmaktadır. İkincisinde ise sürdürülen mücadeleye halkın da

²⁹ Tarık Oğuzlu, "**Küreselleşme Bağlamında Değişen Güvenlik ve Tehditler**", (Çevirimiçi) <http://www.ldt.org.tr/index.php?lang=tr&message=article&art=451>, 08.12.2006

desteğinin sağlanmasıdır. Halkın güvenlik hizmetlerine katılımı yalnızca ihbarlarla sınırlı kalmamalıdır. “Bu amaç doğrultusunda geliştirilen güvenlik politikalarının başında saydamlık, denetlenebilirlik, polisin eğitimi, siyasal iradenin desteği ve yasal prosedürün verimli ve iyi bir koordinasyon içerisinde olması gelmelidir.”³⁰

Günümüzde klasik istihbarat yöntemlerinin artık yerini teknik istihbarata bıraktığını, böylece daha hızlı ve güvenli bir bilgi akışının sağlandığını görmekteyiz. Ancak unutulmaması gereken bir nokta da bu yöntemlerin terör örgütleri tarafından kullanılmaları olasılığıdır. Bundan dolayı yürütülen karşı mücadelede, güvenlik birimlerinin elindeki teknolojik destek her zaman bir adım önde olmalıdır. Bugün bilgisayarlarla elektronik olarak kontrol edilen bir barajın kapaklarını açabilme, güvenlik birimlerinin haberleşme sistemlerine girerek yanlış yönlendirmelerde bulunma, trafik sinyalizasyonlarını kilitleyebilme, telefon sistemlerini devre dışı bırakabilme, elektrik-doğal gaz ya da nükleer santralleri felç edebilme, hava ve deniz ulaşımını kilitleyebilme, bankacılık ve finans sistemlerini çökertme, devlet arşivlerini silme gibi eylemlerin gerçekleştirilme olasılığı, durumun öneminin anlaşılmasına yardımcı olacak örneklerden yalnızca birkaçıdır.³¹

Uluslararası terörizm ve uyuşturucu madde kaçakçılığı, bütün insanlığı tehdit eden birbiriyle ilişkili iki büyük tehdit oluşturmaktadır. Uyuşturucu madde kaçakçılığı, terör örgütlerinin silah satın almak için finansman sağlamada kullandığı yöntemler arasında yer almaktadır.³² Her ne kadar amaç ve hedefleri farklılık gösterse de kullandıkları araçlar her iki tehdidi de ortak paydada buluşturmaktadır. Bu yönüyle yürütülen mücadelenin birbirinden bağımsız olamayacağı açıktır.

³⁰ İhsan Bal, Mehmet Özcan, **a.g.e.**, s.166

³¹ Ercan Çitlioğlu, “**Küresel Terör ve Türkiye’nin Güvenlik Boyutuna Etkileri**”, Uluslar arası Çatışma Alanları Ve Türkiye’nin Güvenliği, Der. Gamze Güngörmüş Kona, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2005, s.149

³² Fazlı Gökçeğöz, “**Organize Suç Kavramı, Terör Suçları ile Bağlantısı Ve Etkin Mücadele Yöntemleri**”, Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ed. Aytekin Geleri, Hasan Hüseyin Çevik, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.113

Terörle mücadelede suçu önlemeye yönelik faaliyetler daha da bir önem kazanmaktadır. Çünkü eylemin gerçekleşmiş olması, bireysel bir suç eyleminin doğurmuş olduğu zararlardan çok daha fazlasını beraberinde getirmektedir. Çoğu zaman eylemin yapılabileceği şüphesi veya eylem potansiyelinin varlığı, hukuki sınırlar açısından önceden müdahaleye imkan vermeyebilmektedir. Bu da terörle mücadelenin en büyük handikapıdır. Uygulanan stratejilerde en önemli unsurlar, doğru istihbaratın toplanması ve sürdürülebilir bir psikolojik savaştır. Medyanın doğru bir şekilde yönlendirilmesi ve terörizmin sosyal ve siyasi boyutları ile değerlendirilmesi bu yöndeki çalışmaların verimliliğini artıracaktır.

C. AB VE İÇ GÜVENLİKTE ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

1. Adalet Ve İçişleri Politikası

Avrupa’da entegrasyon çabaları uzun bir sürece dayanır. Bu süreç 1951 Paris ve 1957 Roma antlaşmaları ile ekonomik birlikteliği ve sonrasında 1991 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile de siyasi birlikteliğe yönelik ilk adımları doğurmuştur.

Adalet ve içişleri konusunun AB’nin kurucu antlaşmasında yer alması, 10 Aralık 1991’de imzalanan ve Kasım 1993’te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile gerçekleşmiştir. Mülteci politikası, üye ülkeler dış sınırlarının açılmasına ilişkin kurallar, göç politikası, uyuşturucu ve hileyle mücadele, ceza hukuku ve medeni hukuk alanlarında iş birliği, gümrük alanında işbirliği ve polisiye alanlarda işbirliği konuları, adalet ve içişleri politikası kapsamında değerlendirilmektedir.³³

³³Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, “Adalet Ve İçişleri”, (Çevirimiçi), <http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?pId=3&lang=O&fId=10&prnId=2&hnd=1&docId=312&fop=0> , 24.03.2007

17 Haziran 1997 tarihinde imzalanan ve 1999 yılının Mayıs ayında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması'nda ise iltica ve göç alanlarında koordinasyonun güçlendirilmesi öngörülmektedir.³⁴

İltica, göç ve sınırlar konularında üye ve aday ülkeler arasında mevcut işbirliğinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik 1998-2002 yıllarını kapsayan Odysseus Programı, adalet ve içişleri alanındaki işbirliğinin arttırılmasını hedefleyen AB girişimlerinden biridir. Uyuşturucu maddelerle mücadeleyle yönelik 2000-2004 yıllarını kapsayan AB Uyuşturucu Maddelerle Mücadele Eylem Planı ile cinsel istismar, sömürü ve kaçakçılık dahil, kadınlara ve çocuklara karşı şiddetle mücadele konularını kapsayan Daphne Programı diğer önemli girişimlerdir.³⁵

2. Genişleme Ve AB

AB'nin genişlemesi ile birlikte ortaya çıkan yeni sınırlar beraberinde yeni güvenlik sorunlarını da ortaya çıkarmaktadır. Özellikle 1990 sonrası Doğu Bloku'nun çökmesiyle bağımsızlıklarını kazanan ve şu anda AB üyesi olan Avrupa ülkelerinde yolsuzluk, rüşvet, güvelik güçlerinin keyfiliği ve demokrasinin tam oturmaması gibi faktörler AB'yi genişleyen suç ağları ile karşı karşıya getirmiştir.³⁶

İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı, araba kaçakçılığı, nükleer madde ve silah kaçakçılığı, uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi birçok suçta 90'lı yıllarda artış görülmüştür.³⁷ Sınırların kalktığı bir Avrupa'da yaygınlaşan suç trafiği suçla mücadelede etkin bir işbirliği ihtiyacını doğurmuştur. Bu gereksinim Maastricht Anlaşması'nda 'İçişleri Ve Adalet Alanında İşbirliği' başlıklı III. Sütun olarak adlandırılan bölümü ortaya çıkarmıştır.

³⁴ A.e.

³⁵ A.e.

³⁶ Mehmet Özcan, "Genişleme Ve Avrupa Birliği İç Güvenlik Sorunsalı", (Çevirimiçi), <http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?id=4&type=2>, 13.03.2007

³⁷ A.e.

1985'te Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg aralarında, kendi ülkeleri içinde ikamet veya seyahat eden bütün insanların serbest dolaşımını sağlayan Schengen Antlaşması'nı imzalamışlardır. İngiltere ve İrlanda dışındaki tüm üyeler zamanla Schengen'e katılmışlardır.

Serbest dolaşıma ilk başta bazı sınırlamalar getirilse de daha sonra kademeli olarak genel bir hak haline gelmiştir. Ancak devletler arasındaki sınırların kaldırılması, kişilerin giriş ve kimliklerinin kontrol edilememesi, iç güvenlik açısından bazı sorunlara neden olabilmektedir.

Üye ülkeler arasında sınırların olmadığı bir AB, üye devletleri, adalet-polis ve gümrük konularında işbirliğine zorlamıştır. Polis işbirliği, dolaşım özgürlüğünden güven içinde yararlanılmasını sağlamak; adli işbirliği, dolaşım hakkının engellenmesinin önüne geçmek ve toplumun güvenliğini tehdit edenleri adalet önüne çıkarmak; gümrük işbirliği ise, dolandırıcılığın ve ulusal hukuk ihlallerinin önlenmesi amacıyla yöneliktir.³⁸

3. EUROPOL

Avrupa'da polis işbirliği, değişik açılardan AB ile bağlantılı birtakım sözleşme hükümlerince ve organizasyonlar ile gerçekleştirilmektedir. Örneğin Schengen Sözleşmesi taraflarının polis makamları, suçların önlenmesi ve ortaya çıkması konusunda ulusal yasalara uygun olarak birbirlerine yardım edeceklerini taahhüt ederler.³⁹ Gerekli durumlarda sözleşme tarafları, suç önleme ve ortaya çıkarma, suçluların yakalanması ve suç faaliyetlerinin önceden belirlenebilmesi için sınır ötesi takipler de yapabilmektedir.

Bir başka polis işbirliği örneği de TREVI Grubu' dur. Başlangıçta sadece terörizm ile mücadelede işbirliği öngörürken, daha sonraları uyuşturucu,

³⁸ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **a.y.**

³⁹ Bkz. Schengen Sözleşmesi Madde 39/1

önemli suçlar, kamu düzeni, polis eğitimi ve kriminalistik konularında işbirliği sağlanması yönünde çalışmalar yürüten bir forum haline gelmiştir.⁴⁰

Europol ise gelişen teknoloji ile birlikte kimlik ve metod değiştiren suç gruplarına karşı daha teknik, sistematik ve kapsamlı çalışan bir örgüt konumundadır.

Maastricht Anlaşmasıyla adalet ve içişleri politikası kapsamında, göç ve siyasi iltica alanlarında üye devletler arasındaki işbirliği geliştirilmiş ve Europol isimli Avrupa Polis Ofisi kurulması yönünde karar alınmıştır. Buradaki amaç, AB'nin kişilerin serbest dolaşımı ilkesine uygun bir güvenlik alanı haline gelmesidir.⁴¹ AB üyesi devletler arasında ciddi uluslararası suçlara karşı işbirliği için 1995 yılında kurulan Europol'un amacı, birden fazla üye devletleri ilgilendiren hallerde terörizm, uyuşturucu ticareti ve diğer örgütlü suçlara karşı mücadelede işbirliğinin sağlanmasıdır.⁴²

Europol'ün merkezinin bulunduğu Lahey'de (Hollanda), her üye ülkenin irtibat memurları birlikte çalışırlar. Suç olaylarını daha hızlı bir şekilde çözmek için bilgi alış-verişinde bulunurlar.⁴³

AB işbirliği, ulusal kanun uygulayıcısı birimler arasında bir ağ kurulmasını sağlamıştır. Bunun sayesinde üye devletler, ortak izleme operasyonları yürütebilmekte, uyuşturucu ticareti, kara para aklaması, terörizm, çalıntı araçlar,

⁴⁰ Uluslararası terörizm ve uyuşturucu trafiği ile mücadele amacıyla AB üyesi ülkelerin adalet ve içişleri bakanları arasında 1975 yılında oluşturulan ve 1976'dan bu yana faaliyet gösteren gayri resmi işbirliğidir. Ulusal güvenlikten sorumlu bakanların yılda iki kez bir araya geldiği grup toplantılarında işbirliği imkanları ve ortak stratejiler tartışılır. Trevi grubu söz konusu alanlarda üçüncü ülkelerle de işbirliği yapar. 1993 yılından bu yana Trevi Grubu, AB'nin üçüncü temeli olan Adalet ve İçişleri alanında işbirliği kapsamında yer almaktadır.

⁴¹ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **a.y.**

⁴² **A.e**

⁴³ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **“AB Adalet Ve İçişleri Politikası”** (çevirimiçi), <http://www.deltur.cec.eu.int/abadalet.rtf>, 10.05.2007

futbol holiganizmi, yüksek teknoloji suçları ve kentsel şiddet gibi bir dizi alanda eğitim ve uzmanlık bilgisini geliştirebilmektedir.⁴⁴

Europol'ün görevleri şu şekilde sıralanmıştır:⁴⁵

Temel görevler;

- 1-Üye devletler arasında bilgi alışverişini kolaylaştırmak,
- 2-Bilgi ve istihbarat toplamak, karşılaştırmak ve analiz etmek,
- 3-Ulusal birimler aracılığıyla kendilerini ilgilendiren bilgileri ve ceza gerektiren suçlar arasında bağlantıyı gecikmeksizin üye devletlerin yetkili makamlarına bildirmek,
- 4-Üye devletlerdeki soruşturmalara, ilgili bilgileri ulusal birimlere iletmek suretiyle yardım etmek,
- 5-Toplanmış bilginin bilgisayar ortamında taşındığı sistemi sürdürmek.

Ek görevler;

- 1-Üye devletlerdeki yetkili makamların soruşturma usulleri ile ilgili uzmanlık bilgilerini geliştirmek ve soruşturmalarda önerilerde bulunmak,
- 2-Operasyonel faaliyetlerde, ulusal seviyede müsait olan kaynakların daha etkili ve verimli bir şekilde kullanabilmesine yardımcı olmak ve bunu sağlamak için stratejik istihbarat sağlamak,
- 3-Genel durum raporları hazırlamak.

Ayrıca Europol, yetkili makamların üyelerinin eğitimi, organizasyonu ve ekipmanlarla donatılması, suç önleme yöntemleri, teknik ve adli polis yöntemleri ve soruşturma usulleri alanlarında üye devletlere öneri ve araştırma sunarak yardımcı olabilir.

⁴⁴ A.e

⁴⁵ Bkz. Europol Sözleşmesi Madde2, Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi

4. Türkiye Ulusal Programı

1999 yılında Helsinki Zirvesi ile Türkiye'nin AB tam üyeliğine adaylığının teyidi sonrasında hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi'nde adalet ve içişleri alanında toplam 10 konuya yer veriliyor. Buna bağlı Türkiye'nin hazırlamış olduğu ulusal programda iltica, dış sınırlar, göç, örgütsel suçlar, sahtecilik ve yolsuzluk, yasadışı uyuşturucu ticareti, polis işbirliği, gümrük işbirliği, medeni ve ceza hukuku alanında adli işbirliği ve Shengen müktesebatı yer almaktadır.⁴⁶

Uzun bir geçmişe dayanan Türkiye-AB ilişkilerinde adaylık statüsünün teyid edildiği Aralık 1999 tarihi önemli bir sürecin kapısını aralamıştır. Bu tarihten sonra Kopenhag Kriterleri'nin tamamlanması ve uygulamanın güçlendirilmesi yönünde çalışmalara başlanmıştır. Aday ülkelerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri müktesebatı uygulaması için gereken idari ve adli kapasitelerini güçlendirme ihtiyacıdır. Bu tür gereklilikleri karşılamak ve katılımı kolaylaştırmak üzere birliğin ilgili kurumları tarafından oluşturulan bazı programlar mevcuttur.

AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı'nda Adalet Ve İçişleri başlığı altında yer alan taahhütlerimize göre; yolsuzluk, yasadışı uyuşturucu madde kullanımı ile üretimi ve ticareti, örgütlü suçlar, kara paranın aklanması ile ceza hukuku ve özel hukuk alanlarında işbirliği konularındaki müktesebat benimsenecek, bu alanlarda uluslar arası işbirliği yoğunlaştırılacak, polis ve adli işbirliği kapasitesi güçlendirilecektir.⁴⁷

Bu bağlamda AB üyesi ülkeler tarafından özellikle örgütlü suçlarla mücadelede kullanılan hukuki altyapı ile yöntem ve tekniklerin paylaşılması amacıyla Türkiye-AB 2002 mali işbirliği kapsamında 'Organize Suçlarla Mücadelenin Güçlendirilmesi Eleştirme Projesi' ile 2003 mali işbirliği kapsamında

⁴⁶ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, "Adalet Ve İçişleri"

⁴⁷ Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Yürütülen Eşleştirme Projeleri", (çevirimiçi), <http://www.kom.gov.tr/turkce/printpage.aspx?id=46>, 24.03.2007

‘Karaparanın Alanması, Suçun Mali Kaynakları ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadelenin Güçlendirilmesi Eşleştirme Projesi’ isimli projeler hazırlanmıştır.

İlk projedeki hedef, hukuk normları içerisinde mevcut demokratik sistemin fonksiyonlarının güçlendirilmesi, organize suçlarla mücadele eden kanun uygulayıcı ve adli birimlerin; örgütlü suçlar, yasadışı uyuşturucu madde kullanımı ile üretimi ve ticareti, yolsuzluk ve bilişim suçlarıyla mücadelede etkinliğin artırılması, uluslararası adli işbirliği konularındaki AB müktesebatının benimsenmesi, polis ve adli işbirliği kapasitesinin güçlendirilmesidir.⁴⁸

Proje şu bölümlerden oluşmaktadır;

- 1-Organize suçlarla mücadele konusunda Türkiye’nin politika ve stratejisinin geliştirilmesi ve yürürlüğe konulması,
- 2-Uyuşturucu kullanımına, üretimine ve kaçakçılığına karışan organize suç gruplarına karşı mücadele eden kurumların güçlendirilmesi,
- 3-Polisin internet ve yüksek teknoloji suçlarına karşı mücadele kapasitesinin artırılması,
- 4-EUROPOL’e katılıma yönelik yapılan gelişmeyi sürdürerek uluslararası işbirliği içinde olan Türk Polisi’nin güçlendirilmesi,
- 5-Organize suçlara karşı mücadele eden polisin suç analiz kabiliyetinin güçlendirilmesi,
- 6-AB üye devletlerindeki en son ve en iyi uygulamayı ve müktesebatı dikkate alarak yolsuzlukla mücadelede etkinliğin artırılması.

Eşleştirme projelerinden ikincisi ile ‘mali soruşturma’ anlayışının benimsenmesi öngörülmektedir. Klasik suç soruşturmasının yanı sıra suçun ekonomik boyutunun da ayrı bir soruşturmaya konu edilerek, suçtan etkilenen mağdurların zararlarının, suçun faili tarafından tazmin edilmesi ve failin işlemiş

⁴⁸ A.e.

olduğu suçtan maddi fayda elde etmesinin engellenmesiyle suçun maddi cazibesini ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar bu çerçevede değerlendirilmektedir.⁴⁹

Bu şekilde bir yaklaşım suçun gerçekleşmesiyle elde edilecek olan gelirin ilk başta tespiti ile bu gelirin daha farklı suç alanlarında kullanılmasını da engellenmektedir.

Özelikle son yıllarda terör eylemlerinin maddi destekçilerinin başında organize suç guruplarının geldiği göz önünde bulundurulduğunda bu tür bir çalışmanın gerekliliği daha iyi anlaşılabilmektedir.

AB sürecinde güvenlik alanında geliştirilen diğer projeler de şunlardır:⁵⁰

- *Türkiye'nin İltica Ve Göç Stratejisinin Uygulanması İçin Bir Eylem Planı Geliştirilmesine Destek Sağlanması Projesi,
- * Türkiye'nin Entegre Sınır Yönetimi Stratejisinin Uygulanması İçin Bir Eylem Planı Geliştirilmesine Destek Sağlanması Projesi,
- * Ulusal Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi Kurulması Ve Ulusal Uyuşturucu İle Mücadele Stratejisinin Geliştirilerek Uygulanması Projesi,
- *İfade Alma Teknikleri Ve İfade Alma Odalarının İyileştirilmesi Projesi,
- *Türk Polis Teşkilatı'nın Sorumluluğunun, Etkinlik Ve Verimliliğinin Güçlendirilmesi Projesi,
- * Türk Polis Teşkilatı'nın Adli Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi,
- *Türk Polisinin Fikri Ve Sınai Mülkiyet Hakları İhlalleri İle Mücadelesinin Desteklenmesi, Menşe Ülke Ve İltica Bilgi Sistemlerinin Tesisi Projesi,
- *Fikri Mülkiyet Haklarının Uygulanması Projesi,

⁴⁹ A.e.

⁵⁰ Murat Dağlar, “Avrupa Birliği Sürecinin Türkiye'nin Güvenlik Hizmetlerine Etkileri”, (Çevirimiçi), <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=253>, 13.03.2007

*Türkiye’de Çocuklar İçin İyi Yönetişim, Koruma Ve Adalet, İnsan Hakları Reformlarının Uygulanması, Vize Politikası Ve Uygulanması, İnterpol, Europol Ve Sirene Faaliyetleri İle İlgili Türk Milli Bürosu’nun Güçlendirilmesi Projesi.

SONUÇ

Türkiye’de polisin modern devletin bir kurumu olarak, kendi teşkilatlanmasını tamamlaması uzun bir sürecin ürünüdür. Batı’da olduğu gibi Türkiye’de de bu süreçte polisliğin, kolektif sorumluluk anlayışından, merkezi bir teşkilatlanmaya doğru yol izlediği görülmektedir.

Modern polisin ortaya çıkışı, modern devletle ele alınması gereken, aynı zamanda modernleşmenin de dinamiklerini oluşturan sanayileşme ve kente göç olgularının bir sonucudur. Modern devlette iktidar, yasal olarak güç kullanma tekeli elinde bulundurmaktadır. Bu yasal gücü kullanma yetkisi, kamu düzeni ve halkın can ve mal güvenliğini sağlamak üzere görevlendirilmiş polise verilmiştir. Bu yüzden polis, devletin önemli ve vazgeçilmez kurumu olma özelliğine sahiptir.

Modern devlette polisin yeniden yapılanması ve devletin kontrolünde bir güç olarak teşkilatlanması bir zorunluluktu. Bu durum devlet, toplum ve daha önce polislik işlevini yerine getiren dağınık gruplar tarafından hissedilen bir ihtiyaçtı. Kamu düzeninin sağlanması ve korunması gerekliliği, bireylerin bireylerin eşit oranda güvenlik hizmetlerinden yararlanma isteği ve nihayetinde profesyonel polislik uygulamalarının ancak yüksek seviyede bir organizasyon gerektirmesi, modern polis teşkilatlarının kurulmasının başlıca gerekçelerini oluşturmaktadır.

Osmanlı Devleti’nde uzun bir süre, iç güvenlik alanındaki hizmetleri, askeri bir teşkilat olan yeniçeriler yürütmüştür. Yeniçeri Ocağı’nın kapatılmasından sonra bir müddet polislik işlerinde bir dağınıklık görülmektedir. Ancak Tanzimat’ın getirdiği devletin genel bürokratikleşme sürecinde, sivil bürokrasinin oluşumu, polislik hizmetlerine de yansımıştır. 1845 yılında polisin karmaşık örgütlenme yapısına son verilerek ilk polis teşkilatının kuruluşu gerçekleşmiştir.

Önemli bir gelişme de Abdülhamit dönemindeki 1907 tarihli Polis Nizamnamesi'dir. İlk defa kapsamlı olarak polisin görev ve yetkileri, örgütlenme ve hiyerarşik yapılanması açıklığa kavuşturulmuştur.

İttihat Ve Terakki döneminde 1909 yılında Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'nin kurulmasının ardından polis teşkilatında modernleşme büyük bir hız kazanmıştır. Eğitim alanındaki gelişmeler ve teşkilatta yeni şubelerin faaliyete geçtiği görülmektedir. Ayrıca poliste uzmanlaşma ve ordudan özerkleşme 1913 Nizamnamesi ile olgunluğa ulaşmıştır. Polisin örgütsel olarak genişlemesi ve yetkilerinin artışı bir anlamda polisin toplum üzerindeki gücünün yoğunlaşması, halktan uzaklaşması sonucunu doğurmuştur. Bu sıkıntının giderilmesi için, toplumun da aktif katılımını ve rızasını gerektirecek çeşitli proaktif uygulamalar denenmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında polis, Milli Mücadeleden çıkmış bir ülkenin iç güvenliğini sağlamakla görevli olması bakımından bu dönemde, gündemde önemli bir yer teşkil etmiştir. İktidarın düzeni sağlama ve koruma adına polisin yetkilerini genişletme isteği, muhalefetin sert tepkisine yol açmıştır. Ancak yeni rejimin otoriter tutumu, polis modernleşmesine hız kazandırmıştır.

Halen devam etmekte olan polisin gelişim süreci, bugünün gelişmiş iç güvenlik bürokrasisini doğurmuş, taşra ve merkez örgütlenmesi ile bünyesinde 170.000 personeli istihdam eden bir teşkilatlanma ile sonuçlanmıştır. Teşkilat anlamında genişleme süreci devam eden polis, fonksiyonel anlamda da birçok yeniliğe imza atmıştır. Küreselleşme sürecinde, akıl almaz bir şekilde değişen suç olgusu polislik faaliyetlerinde izlenen yöntemlerde de köklü değişikliklere yol açmıştır. Özellikle küresel terör ve örgütlü suçlarla mücadelede önleyici modeller geliştirmeye yönelik çalışmalar hız kazanmıştır.

Özel güvenlik hizmetlerinin kurumsallaşması, bu alandaki boşluğun giderilmesine yardımcı olmuştur. Ancak özel güvenlik birimlerinin denetiminin etkin bir şekilde yerine getirilmesi, yaşanabilecek olumsuzlukların önlenmesine yardımcı

olacaktır. Oldukça geniş yetkilerle donatılmış özel güvenlik görevlilerinin eğitimi de büyük önem arz etmektedir.

Ulus devletin aşıldığı ya da buna benzer tartışmaların devam ettiği günümüzde hala modern yapılanmanın etkilerinin ağırlıklı olarak hissedildiği görülmektedir. Modern/ulus devletin asli bir kurumu olarak polisin iç güvenlik hizmetlerinde toplum tarafından devletin temsilcisi olarak görülmesi de bu nedenledir. Uluslararası alanda yürütülen işbirliği ise her devletin kendi sınırları dahilindeki faaliyetlerinin, suçla mücadele açısından yetersiz kalmasıdır. Elbette sınır tanımayan bir suç olgusuyla mücadele küresel nitelikte olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abadinsky, Howard: **Organized Crime**, Chicago, Nelson-Hall, 1997
- Akarsu, Bedia: **"John Locke'un Devlet Felsefesi"**, Felsefe Arşivi, Sayı.12, 1961
- Alyot, Halim: **Türkiye’de Zabıta**, Ankara, Kanat Basımevi, 1947
- Arıboğan, Deniz Ülke: **Tarihin Sonundan Barışın Sonuna Terörizmi Anlamak ve Anlamlandırmak**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2003
- Aydın, Ahmet Hamdi: **“Meşruiyet Ve Polis”**, Türkiye’de Devlet, Toplum Ve Polis, H.Hüseyin Çevik ve T. Göksu (ed.), Ankara, Seçkin Yayınları, 2002
- Aytaç, Önder, İhsan Bal: **“Medyanın Gözüyle Organize Suçlar ve The Best of Police”**, Kamu Hukuku Arşivi
- Bal, İhsan, Mehmet Özcan: **“Türkiye’de Organize Suçlarla Mücadelede Yöntem Arayışları”**, Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ed. Aytekin Geleri, Hasan Hüseyin Çevik, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003
- Bal, Mehmet Ali: **Modern Devlet ve Güvenlik**, İstanbul, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, 2003
- Baley, David: **Patterns of Policing**, New Brunswick, Rutgers University Press, 1985
- Bilgiç, Veysel K., Muhittin Karakaya: **“Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi”** Polis Bilimleri Dergisi, 1999
- Birinci, Ali: **“Türk Emniyet Teşkilatında İlkler”**. Polis Bilimleri Dergisi, Cilt:1, Sayı:3, Nisan 1999
- Christopher, Pierson: **Modern Devlet**, çev. Dilek Hattatoğlu, İstanbul, Çiviyazıları, 2000
- Cooper, Robert: **Ulus Devletin Çöküşü**, İstanbul, Güncel Yayıncılık, 2005

- Çeçen, Anıl: **“Türkiye’nin Güvenliği”**, Uluslar arası Çatışma Alanları Ve Türkiye’nin Güvenliği, Der. Gamze Güngörmüş Kona, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2005
- Çelik,Faik,Deniz Dağdeviren: **"Küreselleşme, Küresel Terörizm ve Özel Güvenliğin Artan Önemi"**, Polis Dergisi, Sayı.40, 2004
- Çetin, Halis: **Modernleşme Ve Türkiye’ de Modernleştirme Krizleri**, Ankara, Siyasal Kitapevi, 2003
- Çevik, Hasan Hüseyin: **“Devlet Ve Polis”** , Türkiye’de Devlet, Toplum Ve Polis, H.Hüseyin Çevik ve T. Göksu (ed.), Ankara, Seçkin Yayınları, 2002
- Çevik, Hasan Hüseyin: **Türkiye’de Kamu Yönetimi Sorunları**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2.Basım, 2004
- Çitlioğlu, Ercan: **“Küresel Terör ve Türkiye’nin Güvenlik Boyutuna Etkileri”**, Uluslar arası Çatışma Alanları Ve Türkiye’nin Güvenliği, Der. Gamze Güngörmüş Kona, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2005
- Çufalı, Mustafa: **“Türk Polis Tarihi”**, Türkiye’de Devlet, Toplum Ve Polis, Ed. H.Hüseyin Çevik ve T. Göksu, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002
- Çulcu, M.: **Dünyamızı Saran Mafya**, İstanbul, Kastaş Yayınları, 1992
- Dalda, Yusuf Vehbi: **"Avrupa Eğitim Rehberi: Özel Güvenlik Sektöründe Mesleki Risklerin Önlenmesi (Adamlı Koruma ve Gözetim Hizmetleri)"**, Polis Dergisi,Sayı.44,(çevirimiçi)http://www.egm.gov.tr/St_ratejiGelistirmeDB/dergi/44/web/ceviriler/index_ceviriler.htm, 01.11.2006
- Demirel, Demokaan: **"Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: Etkin Devlet"**, Sayıştay Dergisi, Sayı.60, Ocak-Mart 2006
- Doğan, İlyas: **Tanzimat Sonrası Osmanlı Aydınlarında Çağdaşlaşma Sorunu Ve Anlayışlar**, (Çevirimiçi) <http://www.dictur/suryayin/khuka/cm.k.htm>, 12.03.2005

- Doyle, M.: **"Kant, Liberal Legacies and Foreign Affairs"**, Philosophy and Public Affairs, C.12, Sayı.3-4, 1983
- Dündar, Nihat: **150. Kuruluş Yıldönümünde Türk Polisi**, Ankara, 1995
- Emekçi, Ömer: **"5188 Sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulaması"**, Mercek, Sayı:38, Nisan 2005
- Emniyet Genel Müdürlüğü Çalışmaları: **EGM Polis 2001**, A.P.K. Dairesi Başkanlığı Yayın no:191
- Emniyet Genel Müdürlüğü: **Bülten**, KOMDB Yayınları, Yıl:1, Sayı:1, Ocak-Şubat-Mart 1999
- Emniyet Genel Müdürlüğü: **Cumhuriyetin 50. Yılında İçişleri Bakanlığı**, 2. Kitap, Ankara, 1973
- Emsley, Clive: **Policing and Its Context**, New York, Schocken Boks, 1984
- Eraslan, F., İ. Metin: **Türk Polis Tarihi**, Ankara, 1984
- Ergut, Ferdan: **"Polisliğin Uluslararası Boyutları: Avrupa Tarihinde Polis"**, Toplumsal Tarih, Sayı:117, Eylül 2003
- Ergut, Ferdan: **Modern Devlet Ve Polis**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004
- Eroğul, Cem: **Devlet Nedir?**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 3.Basım, 2002
- Eryılmaz, Bilal: **Bürokrasi Ve Siyaset**, İstanbul, ALFA Basım Yayım Dağıtım, 2. Basım, 2004
- Eryılmaz, M. Bedri: **"Özel Güvenlik"**, Almanak 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim, ed. Ümit Cizre, İstanbul, Tesev Yayınları, 2006
- Feridun, İ.: **Polis Efendilere Mahsus Terbiye Ve Muamelat-ı Meslekiye**, Cağaloğlu:Matbua-i Hayriye Şürekası, 1910
- Fındıklı, Remzi: **"Osmanlı Devleti'nde Güvenlik Ve Polis"**, Yeni Türkiye Yayınları, Cilt:6, 1999

- Fındıklı, Remzi: **İdare Hukuku**, Ankara, Özen Yayıncılık, 2001
- Fluri, Philipp: **"Gözetim ve Rehberlik: Parlamenter Gözetiminin Güvenlik Sektörü ve Reformu Açısından Önemi"**, Güvenlik Sektöründe Demokratik Gözetim: Türkiye ve Dünya, ed. Volkan Aytar, İstanbul, Tesev Yayınları, 2. Basım 2006
- Geleri, Aytekin: **"Fiziksel Güvenlik Tedbirleri Yoluyla Suç Önleme Ve Suçun Yer Değiştirmesi"**, Türkiye'de Devlet, Toplum Ve Polis, Ed. H.Hüseyin Çevik ve T. Göksu, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002
- Geleri, Aytekin: **Devriye Polisi**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002
- Geleri, Aytekin: **Önleyici Polislik**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2003
- Gleizal, Jean-Jacques, J.Gatti Domenach, Claude Journe: **Batı Demokrasilerinde Polis**, Çev. Mustafa Kandemir, Ankara, Temiz Yayınları, 2000
- Gökçegöz, Fazlı: **"Organize Suç Kavramı, Terör Suçları ile Bağlantısı Ve Etkin Mücadele Yöntemleri"**, Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ed. Aytekin Geleri, Hasan Hüseyin Çevik, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003
- Göze, Ayferi: **Siyasal Düşünceler Ve Yönetimler**, İstanbul, Beta Yayınları, 1986
- Gülcü, Mustafa: **"Özel Güvenliğin Felsefesi I"**, Polis Dergisi, Sayı.31,(Çevirimiçi)<http://www.egm.gov.tr/polis.dergisi.31.sayi.asp>, 01.11.2006
- Gülcü, Mustafa: **"Türkiye'de Özel Güvenliğin Tarihçesi"**, Polis Dergisi,Sayı.37,(çevirimiçi),http://www.egm.gov.tr/SstratejiGelistirmeDB/dergi/37/web/makaleler/Mustafa_GULCU.htm, 01.11.2006
- Güler, Birgül Ayman: **"Yeni Yönetim Anlayışı, Dinsel ve Militer Kökler Üzerine"**, Yeni Yönetim Anlayışında Kökler, (Çevirimiçi) <http://politics.ankara.edu.tr/bgulerdinsel.pdf>, 30.12.2005
- Gülmez, M.: **"Polis Örgütünün İlk Kuruluş Belgesi Ve Kaynağı"**, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:16, Sayı:4, 1983

- Güriz, Adnan: **Hobbes, Şahsiyeti Ve Siyasi Fikirleri**, Ankara, AÜHF Yayınları, 1955
- Güriz, Adnan: **Hukuk Felsefesi**, Ankara, AÜHF Yayınları, 1985
- Hall, John A., G. John Ikenberry: **Devlet**, çev. İsmail Çekem, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005
- Havrey , D.: **The Condition of Postmodernity:An Inguriy into the Origins of Cultural Change**, Oxford, Basic Blackwell, 1989
- Hees, M., Henry. Wobleski: **"Kolluk Gücü ile Özel Güvenliğin Benzer ve Farklı Yönleri, Birbiriyle İlişkisi ve Kanuni Yetki"**, Çev. Şafak Herdem, Polis Dergisi, Sayı.41,(çevirimiçi)<http://www.egm.gov.tr/StratejiGelestirmeDB/dergi/41/web/ceviriler/index.htm>, 01.11.2006
- Hunter, Ronald D. Pamela D. Mayhall, Thomas Barker: **Police Community Relations and the Administration of Justice**, New Jersey, Prentice-Hall, 5th edition, 1998
- International City Managers' Association: **Municipal Police Administration**, Chicago, 4th edition, 1954
- İstanbul Emniyet Müdürlüğü: **"Türk Polis Tarihi"**, (Çevirimiçi), <http://www.iem.gov.tr/iem/?m=1&=15>, 20.03.2005
- Kapani, Münci: **Politika Bilimine Giriş**, Ankara, Bilgi Yayınevi, 13.Basım, 2001
- Kaya, İbrahim: **"Uluslararası Hukuk Metinlerinde 'Terörizm' Tanımları"**,(Çevirimiçi),<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=169>, 02.01.2007
- Kaygısız, Mustafa: **Adli Bilimler**, Ankara, Polis Akademisi Başkanlığı, Yayın No:28, 2004, s.VX-VXI
- Köker, Levent: **Modernleşme, Kemalizm Ve Demokrasi**, İletişim Yayınları, Ankara, 2.Basım,1993
- Köse, Ömer: **"Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü"**, Sayıştay Dergisi, Sayı.49, Nisan-Haziran 2003

- Kumar, Krishan: **Sanayi Sonrası Toplumdan Postmodern Topluma Çağdaş Dünyanın Yemi Kuramları**, Çev.Mehmet Küçük, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 1999
- Langworthy, Robert H., Lawrence F. Travis: **Policing in America A Balance of Forces**, New Jersey, Prentice-Hall, 3rd edition, 2003
- Leonard, V.A.: **Police Crime Prevention**, Springfield, IL: Charles c. Thomas, 1972
- Lewis, Bernand: **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, Çev. Metin KIRATLI, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları,8. Basım, 2000
- Mann, Michael: **"The Autonomys Power of the State: Its Origins, Mechanisms and Results"**, States in History Basil Blackwell, ed. J.A. Hall, Oxford, 1986
- Marx, K- F-Engels: **"Kominist Parti Manifestosu"**, K.Marx-F.Engels, Siyasi Yazılar, Çev.Ahmet Fethi, İstanbul, Hil Yayın, 2004
- Mayhall, Pamela D.: **Police Community Relations and the Administration of Justice**, New York, John Willey & Sons, 3th edition, 1985
- Metin, İsmail: **"Polis Örgütünün Görevleri Ve Yapısı"** Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt:6, İstanbul, 1985
- Miller, M. R.: **Police Patrol**, USA: Copperhouse Publishing Company
- Oğuzlu, Tarık: **"Küreselleşme Bağlamında Değişen Güvenlik ve Tehditler"**,(Çevirimiçi)<http://www.ldt.org.tr/index.php?lang=tr&message=article&art=451>, 08.12.2006
- Okandan, Recai Galip: **Umumi Amme Hukuku**, İÜHF Yayınları, 1968
- Oran, Baskın: **Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne, Belgeler, Yorumlar**, İstanbul, İletişimYayınları, C.I, 2004
- Öncü, Esin: **"John Locke ve Sosyal Mukavelesinin Özelliği"**, İÜHF Mecmuası, C.33,Say1.3-4, 1968

- Peak, Kenneth J.: **Policing America Methods, Issues, Challenges**, New Jersey, Prentice-Hall, 4th edition, 2003
- Perry, David C.: **Metropolde Polis**, Merrill Serisi Yayınları, EGM Eğt. Dai. Yayın No: 7
- Poggi, Gianfranco: **The Development of The Modern State**, Stanford, Stanford University Press, 1978
- Riley, Mike: **Power, Politics and Voting Behavior**, London: Harvester Wheatsheaf, 1998
- Rubinstein, Jonathan: **Kent polisi**, New York, Ferrar Straus Giranux, 1973
- Rustin, M.: **The Politics of Post-Fordism:or The Trouble with "New Times"**, New Left Review,1989
- Sarıca, Murat: **Siyasi Düşünce Tarihi**, İstanbul, Gerçek Yayınevi; 1983
- Scarman, Lord: **The Scarman Report: The Brixton Disorders**, London, Pelican Books, 1982
- Swanson, Charles, R.
Leonard Territo, Robert W.
Taylor: **Police Administration Structures, Processes and Behavior**, New Jersey, Prentice-Hall, 5th edition, 2001
- Şafak, Ali, Ahmet Ş. Şafak: **"Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun"**, Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı, Ankara, Selim Kitapevi, 9. Basım, 2005
- Şaylan, Gencay: **Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi**, Ankara, İmge Yayınları,2003
- Şenel, Alaeddin: **Siyasal Düşünceler Tarihi**, Ankara, Teori Yayınları,1985
- Thibault, Edward A.,
Lawrence M. Lynch, Bruce
R. McBride:
Tilly, Charles: **Proactive Police Management**, Upper Saddle River, New Jersey, Prentice-Hall, 4th edition, 1998
- From Mobilization to Revolution**, Cambridge, Cambridge University Press, 1978
- Toksöz, Fikret: **"Kolluk Kuvvetleri"**, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt:6, İstanbul,1985

- Tongur, Hikmet: **Türkiye’de Genel Kolluk**, Ankara, Kanaat Basımevi, 1946
- Toprak, Zafer: **“Tanzimat’tan Sonra Osmanlı Kolluk Kuvvetleri”**, Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt:5, İstanbul, 1985
- Tunçay, Mete: **Batı’da Siyasi Düşünceler Tarihi**, Ankara, Teori Yayınları, C.2, 1985
- Tutum, Cahit: **"Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma"**, Yeni Türkiye, Sayı.5, Mayıs-Haziran 1995
- Wallace, Haavey, Cliff
Roberson, Craig Steckler: **Fundamentals of Police Administration**, New Jersey, Prentice-Hall, 1995
- Weber, Max: **Economy and Society Volumes I,II,III**, Bedminster Press, New York
- Weber, Max: **Sosyoloji Yazıları**, Çev. Taha Parla, İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları, 1986
- Weber, Max: **The Theory of Social and Economic Organizations**, Trns. A.M. Handerson and T. Parson, The Free Press, New York, 1947
- Yamaç, Fatih: **“11 Eylül Sonrası Fransız Terörle Mücadele Politikası”**, Terörizm, Der. İhsan Bal, Ankara, USAK Yayınları, 2006
- Yaşar, Y.: **Polis Meslek Hukuku**, Ankara, 2000

EKLER

Ek 1

POLİS VAZİFE VE SELAHİYET KANUNU

Kanun Numarası: 2559

Kabul Tarihi: 04/07/1934

Madde 1 - Polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder.

Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun ve nizamnamelerinin kendisine verdiği vazifeleri yapar.

Madde 2 - (Değişik madde: 16/07/1965 - 694/2 md.)

Polisin genel emniyetle ilgili görevleri iki kısımdır.

A) Kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak,

B) İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak,

Kamu düzeni ve kamu güvenliğinin sağlanmasından sorumlu olan polis; amirinden aldığı emri, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı emri verene bildirir. Ancak, amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazılı olarak yenilerse, emir yerine getirilir. Bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir hiçbir suretle yerine getirilmez. Yerine getirenler sorumluluktan kurtulamaz.

Aşağıda yazılı hallerde:

I - Can, ırz veya mal emniyetini korumak için,

II- Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümlerin faillerini yakalamak veya delillerini tesbit etmek için,

III- Devlet kuvvetleri aleyhine, yalnız veya toplu olarak taarruz veya mukavemette bulunanları yakalamak, veya bunların taarruz veya mukavemetlerini def etmek için,

IV - Hükümete karşı, şiddet kullanan veya gösteren veya mukavemet edenlerin yakalanması, taarruz veya mukavemet edenlerin def edilmesi için,

V-Zabıtaca muhafaza altına alınan şahıslara, bina veya tesislere, meskün veya gayrimeskün yerlere vakı olacak münferit veya toplu tecavüzleri def etmek için,

VI - Ağır cezalı bir suçun sanığı olarak yakalandıktan sonra zabıta kuvvetlerinin elinden kaçmakta olan şahısların yakalanması için,

VII - İşlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mani olmak için,

VIII - Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda, zabıta tarafından suç delillerinin tesbiti veya suç faillerinin yakalanması maksadiyle yapılacak aramalar için,

IX - Kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtmak veya suçlularını yakalamak için,

X - Yangın, su baskını, yer sarsıntısı gibi afetlerde olay yerinde görevlilerce alınması gereken tedbirler için,

XI - Umuma açık yerlerde yapılan her türlü toplantı veya yürüyüşlerde veya törenlerde bozulan düzeni sağlamak için,

XII - Herhangi bir sebeple tıkanmış olan yolların trafiğe açılması için,

XIII - Yukardaki maddeler dışında diğer kanunlarda istisnai olarak zabitanın sözlü emirle yapmaya mecbur tutulduğu haller için, Yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir. Bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenilemez. Bu hallerde emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk emri verene aittir.

Madde 3 - Belediye zabıtası işleri Hükümetçe lüzum görülen yerlerde polise gördürülür.

Madde 4 - Polis hiç bir suretle vazifesinden başka bir işte kullanılamaz.

Madde 5 - Polis aşağıda gösterilen kimselerin parmak izlerini ve fotoğraflarını almağa salahiyetlidir.

A) (Değişik bent: 10/06/1935 - 2770/1 md.) Polis veya Jandarma tarafından Cumhuriyet Müddeiumumiliğine tahkikat evrakile birlikte veya doğrudan doğruya gönderip mezkur makamca yapılan tahkikat neticesinde Türk Ceza Kanununa göre ağır hapis cezasını istilzam eden suçlarla mezkur kanunda sayılı ammenin itimadı ve mal aleyhine işlenmiş suçların ve her nevi kaçakçılığın maznun ve mahkûmlarının serserilerin ve mazennaisu erbabının;

B) Yabancı memleketlerden Türkiye'ye kaçanların memleket içinde bir yerden başka bir yere naklolunanların, memleket dışına çıkarılanların;

C) Hüviyetlerini isbat edemiyenlerin;

D) Fuhuşla veya fuhuş yüzünden bulaşan hastalıklarla mücadele nizamname ve talimatnameleri hükümlerine göre kendilerine (Umumi ev sahibi), (Birleşme yeri sahibi) ve (Umumi kadın) adı verilenlerin ve itiyat sebebiyle veya menfaat kastiyle kendilerini başkalarının zevkine terkedenlerin, fuhşa vasıtalığı itiyat edenlerin, beyaz kadın ticaretiyle meşgul olanların ve umumi kadın patronlarının;

E) Cumhuriyet Müddeiumumilikleri ve adli ve askeri mahkemelerce bir meselenin tetkik ve tahkiki için parmak izlerinin fotoğraflarının alınmasına lüzum gösterilen kimselerin.

F) (Ek bent: 16/06/1985 - 3233/1 md.; İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 26/11/1986 tarih ve 1985/8 E., 1986/27 K. sayılı Kararı ile)

Madde 6 - (Mülga madde: 23/01/1986 - 3257/13 md. ; Yeniden düzenlenen madde: 24/11/2004 - 5259 S.K./1.mad)

Umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinden;

a) Faaliyetten geçici olarak men edildiği halde süresinden önce açılan,

b) Açık ve kapalı bulunacağı saatlere uymayan,

c) Bu Kanunun 12 nci maddesinde belirtilen yasaklara uymadığı tespit edilen,

d) Mevzuat hükümlerine aykırı olarak işletilen,

İş yerlerinin işletmecilerine beşyüzmilyon Türk Lirası ile birmilyar Türk Lirası arasında idarî para cezası verilir.

Bu maddede öngörülen idarî para cezaları, belediye sınırları içinde belediye encümeni, belediye sınırları dışında il daimi encümeni tarafından verilir. Verilen idarî para cezalarına dair kararlar ilgililere 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. Bu cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz, idarece verilen cezanın yerine getirilmesini durdurmaz. İtiraz üzerine verilen karar kesindir. İtiraz, zaruret görülmeyen hallerde evrak üzerinde inceleme yapılarak en kısa sürede sonuçlandırılır. İdarî para cezaları 6183 sayılı Âmmeye Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

Bu maddede belirtilen aynı fiillerin bir yıl içinde tekrarı halinde, en son uygulanan para cezası bir kat artırılarak uygulanır.

Madde 7 - (Değişik madde: 24/11/2004 - 5259 S.K./2.mad) *1* Kişilerin tek tek veya toplu olarak eğlenmesi, dinlenmesi veya konaklaması için açılan otel, motel, pansiyon, kamping ve benzeri konaklama yerleri; gazino, pavyon, meyhane, bar, birahane,

içkili lokanta, taverna ve benzeri içkili yerler; sinema, kahvehane ve kıraathane; kumar ve kazanç kasti olmamak şartıyla adı ne olursa olsun bilgi ve maharet artırıcı veya zeka geliştirici nitelikteki elektronik oyun alet ve makinelerinin, video ve televizyon oyunlarının içerisinde bulunduğu elektronik oyun yerleri; internet kafeler ve benzeri yerler umuma açık istirahat ve eğlence yeri sayılır.

Sabit veya seyyar olarak kullanılan kara, deniz, hava ve her çeşit taşıma araçlarında, birinci fıkrada belirtilen faaliyetlerin icrası durumunda, bu yerler de umuma açık istirahat ve eğlence yeri sayılır.

Umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin ruhsatı bağlı olduğu kolluk kuvvetinin görüşü alındıktan sonra belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler; bu alanların dışında il özel idareleri tarafından verilir. Kolluk kuvveti görüşünü yedi gün içinde verir. Ruhsat talepleri bir ay içinde sonuçlandırılır. İzin alınmadan açılan umuma açık istirahat ve eğlence yerleri kapatılır.

Bu iş yerlerinin faaliyet göstereceği alanları belirlemeye veya mevcut umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin bu amaç için ayrılan yerlerde toplanmasına, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler; bu alanlar dışında il özel idareleri yetkilidir.

Umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin bulunacağı alanların tespiti ve bu yerlerin ruhsatlandırılmasında uygulanacak usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Bu iş yerleri için düzenlenen iş yeri açma ve çalışma ruhsatlarının bir örneği yetkili kolluk kuvvetine gönderilir. Bu iş yerleri genel güvenlik ve asayiş yönünden genel kolluk tarafından denetlenir.

Bu yerlerin ruhsatlandırılmasında 14.6.1989 tarihli ve 3572 sayılı İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun 5 inci ve 6 ncı maddelerinin hükümleri uygulanmaz.

Madde 8 - (Değişik madde: 24/11/2004 - 5259 S.K./3.mad) *1*

Polisçe kat'i delil elde edilmesi halinde;

A) Kumar oynanan umumî ve umuma açık yerler ile her çeşit özel ve resmi kurum ve kuruluşlara ait lokaller,

B) Mevzuata aykırı bir şekilde uyuşturucu madde imal edilen, satılan, kullanılan, bulunduran yerler,

C) Mevzuata aykırı faaliyet gösteren genelevler, birleşme yerleri ve fuhuş yapılan evler ve yerler,

D) Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasal düzenine, genel güvenliğe ve genel ahlâka zararı dokunacak oyun oynatılan, temsil verilen, film veya video bant gösterilen yerler ile internet üzerinden yapılan yayınlara izin verilen yerler,

E) Derneklere, sendikalara, loca ve kulüplere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile benzeri kurum ve kuruluşlara ait ve yalnız üyelerinin yararlanması için açılan lokallerden, birden fazla denetim sonunda ve yazılı ihtar rağmen, iç yönetmeliğine aykırı faaliyet göstererek umuma açık yer durumuna geldiği tespit edilenler,

Mahallin en büyük mülkî amiri tarafından otuz günü geçmemek üzere geçici süreyle faaliyetten men edilir.

Bu maddede yazılı fiiller sebebiyle bir yıl içinde üç defa faaliyetten men edilen işyerlerinde, bu fiiller tekrar işlendiği takdirde, işyeri açma ve çalışma ruhsatları, mahallin en büyük mülkî amirinin bildirimi üzerine, belediye veya il özel idaresi tarafından beş iş günü içinde iptal edilir.

F) (Ek Bent: 28/12/2007 - 5571 S.K./1.mad) Her türlü denize elverişli araçlarla günübirlik tur düzenleyen veya her türlü mal ve hizmet satanlardan, müşteriye faaliyetlerini duyururken veya müşteri kabul ederken çevreyi veya müşteriyi rahatsız edecek yöntemler kullananlar,

Madde 9 - (Değişik madde: 03/08/2002 - 4771 S.K./10. md.)

Polis, milli güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespiti amacıyla usulüne göre verilmiş hakim kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülki amirinin vereceği yazılı emirle;

A) 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamına giren toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapıldığı yerde veya yakın çevresinde,

B) Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya sendikaların genel kurul toplantılarının yapıldığı yerin yakın çevresinde,

C) Halkın topluca bulunduğu veya toplanabileceği yerlerde,

D) Öğretim ve eğitim özgürlüğünün sağlanması için her derecede öğretim ve eğitim kurumlarının ve 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (A) bendindeki koşula uygun olarak girilecek üniversite, bağımsız fakülte veya bağlı kurumların içinde, bunların yakın çevreleri ile giriş ve çıkış yerlerinde,

E) Umumi veya umuma açık yerlerde veya öğrenci yurtlarında veya eklentilerinde,

F) Yerleşim yerlerinin giriş ve çıkışlarında,

G) Her türlü toplu taşıma veya seyreden taşıt araçlarında,

Suçun önlenmesi amacıyla kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kağıtlarını ve eşyasını arar; suç unsurlarına el koyar ve evrakı ile birlikte Cumhuriyet savcılığına tevdi eder.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlara göre suç iz, eser, emare veya delillerinin tespiti veya faillerinin yakalanması amacıyla polis tarafından yapılacak aramalar için de usulüne göre verilmiş hakim kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, diğer kanunlarda yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmalıdır.

5680 sayılı Basın Kanunu kapsamına giren basılı eserlerin arama ve zaptı, genel hükümlere tabidir.

Madde 10 - Taşınması memnu olan kama, hançer ve saldırganın yapılması ve satılması da yasaktır.

Eski eserlerden olupta kıymetli olanların satışı bu hükümden müstesnadır.

Madde 11 - (Değişik madde: 16/06/1985 - 3233/3 md.)

Polis;

A) Genel ahlak ve edep kurallarına aykırı olarak; utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları,

B) Çocuklar, kız ve kadınlar ile genç erkeklere sözle veya herhangi bir şekilde sarkıntılık edenleri, kötü alışkanlıklara ve hertürlü ahlaksızlığa yönelten ve teşvik edenleri,

C) (Değişik bend: 03/08/2002 - 4771 S.K./10. md.) Genel ahlak ve edebe aykırı mahiyette her türlü sesli ve görüntülü eserleri, kaydedildiği materyale bakılmaksızın üreten ve satanları,

(Mülga fıkra: 03/08/2002 - 4771 S.K./12. md.)

Madde 12 - (Değişik madde: 03/08/2002 - 4771 S.K./10. md.)

Kanuni istisnalar saklı kalmak üzere, eğlence, oyun, içki ve benzeri amaçlı umuma açık ve açılması izne bağlı yerlerde onsekiz yaşından küçükler çalıştırılmaz.

Polis bar, pavyon, gazino, meyhane gibi içkili yerler ile kiraathane ve oyun oynatılan benzeri yerlere yanlarında veli ve vasileri olsa bile onsekiz yaşını doldurmamış küçüklerin girmesini meneder.

Bu madde hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında 17 nci, işyerleri hakkında da 6 ıncı madde hükümlerine göre işlem yapılır. *1*

Madde 13 - (Değişik madde: 03/08/2002 - 4771 S.K./10. md.)

Polis,

A) Suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan diğer hallerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz, eser, emare veya delil bulunan şüphelileri,

B) Haklarında yetkili mercilerce verilen yakalama veya tutuklama kararı bulunanları,

C) Halkın rahatını bozacak veya rezalet çıkaracak derecede sarhoş olanları veya sarhoşluk halinde başkalarına saldıranları, yapılan uyarılara rağmen bu hareketlerine devam edenler ile başkalarına saldırmaya yeltenenleri ve kavga edenleri,

D) Usulüne aykırı şekilde ülkeye giren ya da haklarında sınır dışı etme veya geri verme kararı alınanları,

E) Polisin kanunlara uygun olarak aldığı tedbirlere karşı gelenleri, direnenleri ve görev yapmasını engelleyenleri,

F) Bir kurumda tedavi, eğitim ve ıslahı için kanunlarla ve bu Kanunun uygulanmasını gösteren tüzükte belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla, toplum için tehlike teşkil eden akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol bağımlısı serseri veya hastalık bulaştırabilecek kişileri,

G) Haklarında gözetim altında ıslahına veya yetkili merci önüne çıkarılmasına karar verilen küçükleri,

Yakalar ve gerekli kanuni işlemleri yapar.

Yakalanması belirli bir usule bağlanmış kişilerle ilgili kanun hükümleri saklıdır.

Yakalanan kişilerin kaçması veya saldırıda bulunmasının önlenmesi bakımından kişinin sağlığına zarar vermeyecek şekilde her türlü tedbir alınabilir.

Yakalanan kişilere, yakalama sebebi herhalde yazılı ve bunun mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal; toplu suçlarda ise en geç bu kişiler hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

Kişinin yakalandığı, istediği kanuni yakınlarına derhal bildirilir.

Yakalananlardan,

A) Uyuşturucu madde kullanmış olanlar ile sarhoş olanların,

B) Zor kullanılarak yakalananların,

C) Haklarında suç soruşturması yapılacak olan şüpheli ve sanıkların,

Yakalanma anındaki sağlık durumları tabip raporuyla tespit edilir.

Yakalanan kişilerden suç işlediği şüphesi altında olanlar adli mercilere sevk edilir. Haklarında ıslah veya tedavi tedbiri alınması gerekenler, ilgili kurum yetkilileri tarafından teslim alınır. Yakalama sebebi ortadan kalkanlar derhal serbest bırakılır.

Madde 14 - Şehir ve kasabalarda gerek mesken içinde ve gerek dışında saat 24 ten sonra her ne suretle olursa olsun civar halkının rahat ve huzurunu bozacak surette gürültü yapanlar polisçe menolunur. Bu yasağı dinlemiyenler hakkında Ceza Kanununun 546 ncı maddesine göre takibat yapılır.

Zabıtanın izin alınarak yapılacak düğün ve müsamere ve balolar bu kayıttan müstesnadır.

Madde 15 - Polis; yaptığı tahkikat esnasında ifadelerine müracaat lazım gelen kimseleri çağırır ve kendilerine lüzumu olan şeyleri sorar.

(Ek fıkra: 16/06/1985 - 3233/5 md.; İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 26/11/1986 tarih ve 1985/8 E., 1986/27 K. sayılı Kararı ile.)

Madde 16 - Polis, aşağıda yazılı hallerde silah kullanmağa salahiyyetlidir:

A) Nefsini müdafaa etmek;

B) Başkasının ırz ve canına vukubulan ve başka suretle men'i mümkün olmayan bir taarruzu savmak için;

C) Ağır cezayı müstelzim bir suçtan maznun olarak yakalanıp nezaret altında bulunan veya her hangi bir suçtan mahkûm ve mevkuf olupta tutulması veya nakil ve sevki polise emir ve tevdi olunan şahısların kaçmaları veya bu maksatla polise taarruzları halinde yapılacak ihtarlara itaat edilmemiş ve kaçmağa ve taarruza mani olmak için başka çare bulunmamışsa;

D) Muhfazasına memur olduğu mevki veya elindeki silaha yahut kendisine verilmiş veya teslim edilmiş olan karakolhane ile şahıslara karşı vukubulacak taarruzu başka suretle defa imkan olmamışsa;

E) Ağır cezayı müstelzim ve meşhut cürüm halinde bulunan suçlarda suçlunun saklı olduğu yerin arandığı sırada o yerden şüpheli bir şahıs çıkararak kaçtığı ve dur emrine kulak asmadığı görülerek başka suretle ele geçirilmesine imkan bulunmamışsa;

F) Ağır hapsi müstelzim bir suçtan dolayı maznun veya mahkûm olupta zabıtaca aranmakta olan bir şahsın yakalanmasına teşebbüs edildiği sırada kaçır ve dur emrine de kulak asmayarak başka türlü ele geçirilmesi kabil olmazsa;

G) Vazife esnasında polise tecavûze veya karşı koymağa elverişli aletlerin ve silahların teslimi emredildiği halde emrin derhal yerine getirilmiyerek karşı gelinmesi veya teslim edilmiş silah ve aletlerin zorla tekrar alınmasına kalkışılmışsa;

H) Polisin vazifesini yapmasına yalnız veya toplu olarak fiili mukavemette bulunulmuş veya taarruzla mümanaat edilmişse;

İ) Devlet nüfuz ve icraatına silahlı olarak karşı gelinmişse;

Madde 17 - Polisin:

A) Kanun ve usul dairesinde verdiği emre itaatsizlik ve ittihaz eylediği tedbirlere riayetsizlik edenler;

B) Vazife yaparken polise mukavemette bulunan veya vazifesinden alıkoymak maksadiyle polise zorla karşı koyan ve yakalanmadıkları takdirde hareketlerinde devam etmeleri melhuz bulunan şahıslar;

(Değişik parağraf: 16/06/1985 - 3233/6 md.) Karakola götürülüp haklarında tanzim olunacak evrakla beraber adliyeye verilirler.

(Ek fıkra: 19/02/1980 - 2261/1 md.) Polis suç işlenmesini önlemek veya işlenmiş suçların faillerini ele geçirmek için kişilerden (KENDİNİN POLİS OLDUĞUNU BELİRLEYEN BELGEYİ GÖSTERDİKTEN SONRA) kimliğini sorabilir.

(Ek fıkra: 19/02/1980 - 2261/1 md.) Bu istem karşısında herkes nüfus hüviyet cüzdanı, pasaport veya resmi bir belgeyi göstererek kimliğini belirlemek zorundadır.

(Ek fıkra: 16/06/1985 - 3233/6 md.) Kimliğini bir belge ile veya polisçe tanınmış kişilerin tanıklığı ile ispat edemeyenler ve gösterdikleri belgelerin doğruluğundan şüphe edilen kişiler, aranan kişilerden olup olmadıkları anlaşıncaya veya gerçek kimliği ortaya çıkıncaya kadar yirmidört saati geçmemek üzere polisçe gözetimine alınabilirler. Bu kişilere kimliğini ispatlamaları hususunda gerekli kolaylık gösterilir.

(Ek fıkra: 16/06/1985 - 3233/6 md.) Kimliği tespit edilemeyen veya nüfusa kayıtlı olmadığı anlaşılan ve nüfus idarelerine gönderilmesi gerekenlerin parmak izi veya fotoğrafları alındıktan sonra kimliklerinin tespiti veya nüfusa kayıtlarının temini için tüzükte gösterilen esas ve usullere göre işlem yapılır.

Madde 18 - (Mülga madde: 20/02/1948 - 5188/1 md.)

Madde 19 - Polis; sokak, meydan ve umuma mahsus yerlerde intizamı temin ve Seyrüsefer Talimatnamesindeki vasıflara uygun olmayan nakil vasıtalarını işletmekten ve bu vasıtaları sarhoş olarak veya seyrüseferin intizam ve selametini bozacak surette idare edenleri çalışmaktan meneder.

Madde 20 - (Değişik madde: 26/06/1973 - 1775/4 md.)

Zabıta, imdat istenmesi veya yangın, su baskını ve boğulma gibi büyük tehlikelerin haber verilmesi veya görülmesi halleri ile ağır cezalı bir suçun işlenmesine veya yapılmakta devam olunmasına mani olmak için konutlara, iş yerlerine ve eklentilerine girebilir.

Zabıta aşağıda yazılı hallerde üniversite, bağımsız fakülte veya üniversiteye bağlı kurumların binalarına veya bunların eklerine girebilir.

A) Üniversite binaları veya ekleri içinde, kurumun imkanlarıyla önlenmesi mümkün görülmeyen olayların çıkması ihtimali karşısında rektör, acele hallerde de dekan veya bağlı kuruluş yetkililerinin zabıtaadan yardım talep etmeleri halinde,

B) Herhangi bir davet veya izne bağlı olmaksızın suç ve suçluların kovuşturulması için her zaman,

Fıkranın (A) bendinde gösterilen hallerde talep derhal yerine getirilir, (...)

İlgili kurumlar kovuşturma dolayısıyla zabıta kuvvetlerine gereken her türlü yardım ve kolaylığı göstermekle yükümlüdürler.

Madde 21 - Bir neşir vasıtası için abone yazmak veya bunlar için yazı, resim, ilan gibi bir madde kabul etmek maksadiyle Matbuat Kanununa göre alınmış vesikası olmaksızın idare evlerinin dışında dolaşanlar veya dolaştırılanlar şantajdan veya böyle bir harekette dolandırıcılıktan maznun olarak takibat altında bulunanlar; polisçe bu yolda çalışmaktan men edilir.

Madde 22 - Bu kanunda yazılı vazife ve salahiyetlerin yapılması ve kullanılması için en büyük mülkiye amirlerinin vereceği emirleri, Dahiliye Vekili re'sen verebilir.

Madde 23 - Umumi ve hususi kanunlarla polise verilen ve bu kanunda yazılı bulunmayan vazife ve salahiyetlerin hükümleri bakidir.

Madde 24 - Mahsus zabıta teşkilatı olan işlerde bu teşkilata mensup memur bulunmadığı yerlerde polis, bunlara ait inzibati muameleleri yapmağa salahiyetlidir.

Madde 25 - (Değişik madde: 25/06/1973 - 1758/1 md.)

Polis teşkilatı bulunmayan yerlerde il, ilçe ve bucak jandarma komutanları ile jandarma karakol komutanları bu kanunda yazılı vazifeleri yapar ve yetkileri kullanırlar.

Madde 26 - Bu kanunun tatbik suretini gösterir bir nizamname yapılacaktır.

Madde 27 - Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 28 - Bu kanunun hükümlerini yürütmeğe İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

EK MADDELER

Ek Madde 1 - (Değişik madde: 03/08/2002 - 4771 S.K./10. md.)

Umumi veya umuma açık yerler ile umuma açık yer niteliğindeki ulaşım araçlarında, gerçek kişi veya topluluklar, mahallin en büyük mülki amirine, en az kırk sekiz saat önceden yazılı bildirimde bulunmak suretiyle, oyun ve temsil verebilir veya çeşitli şekillerde gösteri düzenleyebilir.

Bunlardan, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne, Anayasal düzene veya genel ahlaka aykırı olduğu tespit edilenler hakkında mahallin en büyük mülki amiri tarafından derhal Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunulur.

Birinci fıkra uyarınca yapılacak bildirimde oyun veya temsile katılan yönetici ve diğer kişilerin kimlik, ikametgah ve tabiiyetleri belirtilir.

Ek Madde 2 - (Ek madde: 16/06/1985 - 3233/7 md.)

(İlk fıkra mülga : 18/11/1992 - 3842/31 md.)

Gözümlüne alınanların yeme, içme ihtiyaçlarına ve nakillerine ait masraflar Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine konulacak ödenekle karşılanır.

Ek Madde 3 - (Ek madde: 16/06/1985 - 3233/7 md.)

Polis, aşağıdaki hallerde gerekli görülen kişilerden;

A) Devletin bütünlüğü, genel güvenliği ve Anayasa düzeni ile kaçakçılık ve uyuşturucu maddelerle ilgili olarak yaptığı suç soruşturmaları sırasında ifadesine başvurulacak olanlara,

B) Vatandaşlık durumu ile bu Kanunun 17 nci maddesinde belirtilen kimlik tesbiti yapılıncaya kadar,

Tespit edilmiş olan ikametgah veya iş adreslerinden ayrılmamalarını yazılı olarak isteyebilir.

Bunların, bulunabilecekleri yeni adreslerini bildirmeleri şartıyla o yerden ayrılmalarına mahallin en büyük mülki amirinin yazılı emriyle izin verilir.

Ek Madde 4 - (Ek madde: 16/06/1985 - 3233/7 md.)

Polis, görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde, hizmet branşı, yeri ve zamanına bakılmaksızın, bir suçla karşılaştığında suça el koymak, önlemek, sanık ve suç delillerini tesbit, muhafaza ve yetkili zabıtaya teslim etmekle görevli ve yetkilidir.

Bu madde hükmü gereğince bir suça müdahale eden polise karşı işlenen suçlar görevli memura karşı işlenmiş suç; müdahalede bulunan polisin işlediği suçlar ise görevli memurun işlediği suç sayılır.

Ek Madde 5 - (Ek madde: 16/06/1985 - 3233/7 md.)

Genel güvenlik, kaçakçılık ve uyuşturucu maddelerle ilgili önemli olayları takip etmek, gerekiyorsa müdahale ederek soruşturmasını yapmak üzere;

A) İçişleri Bakanlığınca doğrudan veya ilgili valinin talebi üzerine merkez personelinden ekipler (timler) görevlendirilebilir.

B) Yukarıdaki bent hükmüne uygun olarak bir ilde soruşturması yapılan olayın aydınlatılması, delillerin toplanması, sanıkların yakalanması, başka illerde de araştırma ve soruşturma yapılmasını gerektiriyorsa iller arasında ilgili valiliklerce ekipler görevlendirilebilir.

Bu ekiplerin polis yetkilerini kullanması, polis bölgesi sınırları ile kayıtlı değildir. Bu ekipler görev yaptıkları mahallin en büyük mülki amirine bilgi vermek zorundadırlar. Görevin ifası sırasında mahallin en büyük mülki amirine karşı da sorumludurlar.

Genel ve özel kolluk makam ve memurları bu personele gereken her türlü yardımı yapmaya mecburdur.

Ek Madde 6 - (Ek madde: 16/06/1985 - 3233/7 md.)

Polis, yakalanması gerekli kişi veya dağıtılması gereken topluluğun direnmesi, saldırıya yeltenmesi veya saldırıda bulunması hallerinde, bu fiilleri etkisiz hale getirmek için zor kullanabilir.

Zor kullanma, direnme ve saldırının mahiyetine ve derecesine göre etkisiz hale getirilecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştğinde her çeşit silah kullanma yetkilerini ifade eder.

Toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

Ek Madde 7 - (Ek madde: 16/06/1985 - 3233/7 md.)

Polis Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayişini sağlamak üzere, ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Birinci fıkrada belirtilen görevlerin yerine getirilmesine yönelik olarak, 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun, casusluk suçları hariç, 250 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla, hâkim kararı veya

gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Emniyet Genel Müdürü veya İstihbarat Dairesi Başkanının yazılı emriyle, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmidört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu halde dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Yetkili ve görevli hâkim, talepte bulunan kolluk biriminin bulunduğu yer itibarıyla yetkili olan ve 5271 sayılı Kanunun 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre kurulan ağır ceza mahkemesinin üyesidir.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Kararda ve yazılı emirde, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, kullandığı telefon numaraları veya iletişim bağlantısını tesbite imkân veren kodundan belirlenebilenler ile tedbirin türü, kapsamı ve süresi ile tedbire başvurulmasını gerektiren nedenler belirtilir. Kararlar, en fazla üç ay için verilebilir; bu süre aynı usûlle üçer ayı geçmeyecek şekilde en fazla üç defa uzatılabilir. Ancak, terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim üç aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Uygulanan tedbirin sona ermesi halinde, dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir. Durum bir tutanakla tesbit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) İstihbarat faaliyetlerinde, bu maddede belirtilen suçların önlenmesi amacıyla ve hâkim kararı alınmak koşuluyla, teknik araçlarla izleme yapılabilir. Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti veren kuruluşların ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerinden yararlanabilmek için gerekçesini de göstermek suretiyle yazılı talepte bulunulabilir. Bu kurum ve kuruluşların kanuni sebeplerle veya ticari sır gerekçesiyle bu bilgi ve belgeleri vermemeleri halinde ancak hâkim kararı ile bu bilgi ve belgelerden yararlanılabilir.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Bu madde hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar, birinci fıkrada belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz. Elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik ilkesi geçerlidir. Bu fıkra hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında, görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Hâkim kararları ve yazılı emirler, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı görevlilerince yerine getirilir. İşlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği bir tutanakla saptanır.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Bu maddede yer alan faaliyetlerin denetimi, sıralı kurum amirleri, Emniyet Genel Müdürlüğü ve ilgili bakanlığın teftiş elemanları ve Başbakanın özel olarak yetkilendireceği kişi veya komisyon tarafından yapılır.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Bu maddede belirtilen işlemler ile 5271 sayılı Kanunun 135 inci maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler, Telekomünikasyon Kurumu bünyesinde, Kurum başkanına doğrudan bağlı "Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı" adıyla kurulan tek bir merkezden yürütülür. Oluşturulan bu Başkanlık bir başkan ile teknik, hukuk ve idari olmak üzere üç uzmandan oluşur. Bu Başkanlıkta Millî İstihbarat Teşkilatı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının ilgili birimlerinden birer temsilci bulundurulur. Verilen görevleri yerine getirmek üzere yeteri kadar da personel istihdam edilir. Telekomünikasyon İletişim Başkanı, Telekomünikasyon Kurumu Başkanının teklifi üzerine Başbakan tarafından atanır. Telekomünikasyon İletişim Başkanı, Kurul üyelerinin sahip olduğu özlük haklarına sahiptir. Ulaştırma Bakanlığı bu merkezle ilgili alt yapıyı hazırlamakla yükümlüdür. Bu merkezin kuruluş giderleri Telekomünikasyon Kurumu

gelirlerinden karşılanır. Bu merkezin kuruluşu ile ilgili her türlü mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelerden yasaklama işleri hariç 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu hükümlerinden muaftır.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Bu maddede belirlenen usûl ve esaslara aykırı dinlemeler hukuken geçerli sayılmaz ve bu şekilde dinleme yapanlar hakkında 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre işlem yapılır.

(Ek fıkra: 03/07/2005-5397 S.K./1.mad) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin esas ve usûller Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlıklarının görüşü alınarak Başbakanlık tarafından üç ay içinde çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Ek Madde 8 - (16/06/1985 - 3233/7 md.;Mülga madde: 24/11/2004 - 5259 S.K./8.mad) *1*

Ek Madde 9 - (Ek madde: 16/06/1985 - 3233/7 md.)

Bu Kanun ve diğer kanun hükümlerine göre gerekli hallerde;

A) Önleyici, caydırıcı, düzenleyici ve koruyucu kolluk hizmetlerine dair görevlerin ifası sırasında silah kullanmak zorunda kalan polis hakkında, cezai sorumluluğun tespiti bakımından Memurin Muhakematı Hakkında Kanuna göre işlem yapılır.

B) Adliyeyle ilişkin vazife ve işlerle ilgili bir hizmeti yerine getirirken silah kullanmak zorunda kalan polis hakkında, hazırlık soruşturması bizzat Cumhuriyet savcıları veya yardımcıları tarafından yapılır.

Sanık polis, hakkında dava açıldığı takdirde duruşmadan vareste tutulabilir. Olayın mahiyetine ve kusurun derecesine göre, İçişleri Bakanlığınca durumu uygun görülen polisin vekalet verdiği avukatın ücreti, Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. Avukat tutma ve ücret ödeme usul ve esasları yönetmelikte gösterilir.

Polisin, kanunlarla verilen görevlerini yaptığı sırada veya bu görevlerini yapmasından dolayı şehit olması halinde, dul eşine, eşi hayatta değilse veya evlenmişse çocuklarına, bunlar bulunmadığı takdirde bakmakla mükellef olduğu ana ve babasına; konut sahibi yapmak amacıyla, Toplu Konut Fonundan miktarı ödemesiz devresi ve ödeme süresi Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Yüksek Kurulunca tayin edilecek esaslara göre ve faizsiz olarak kredi verilir. Bu fıkra hükmü, 1 Ocak 1971 tarihinden itibaren şehit olan polislerin aileleri hakkında da tatbik olunur.

1481 sayılı Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanuna göre, sanık ve hükümlülerden ilan edilmek suretiyle arananların bulundukları yerleri bildiren ve yakalanmalarına yardımcı olanlara para ödülü verilebilir. Verilecek ödülün miktarı ile bu fıkranın uygulanmasına dair diğer hususlar İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte gösterilir. Para ödülüne ait giderler Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. Ödül verilen kişilerin kimlikleri, rızaları olmadıkça hiçbir şekilde açıklanamaz.

Ek Madde 10 - (Ek madde: 23/07/1999 - 4419/2 md.)

Görevli personelden görevin icrası sırasında veya görevin icrasından dolayı bir uzvunu veya duyusunu tamamen veya kısmen kaybedenlerin, rehabilitasyonu ile bu kayıplardan doğan ihtiyaçlarını karşılayacak her türlü cihaz ve sistemleri, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından aynen temin edilir veya bedelleri, Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesinden ödenir.

Ek 2

ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNE DAİR KANUN

Kanun No: 5188

Kabul Tarihi: 10.06.2004

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı, kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyetteki özel güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesine ilişkin esas ve usulleri belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2. — Bu Kanun, özel güvenlik izninin verilmesine, bu hizmeti yerine getirecek kişi ve kuruluşların ruhsatlandırılmasına ve denetlenmesine ilişkin hususları kapsar.

Özel güvenlik izni

MADDE 3. — Kişilerin silahlı personel tarafından korunması, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulması veya güvenlik hizmetinin şirketlere gördürülmesi özel güvenlik komisyonunun kararı üzerine valinin iznine bağlıdır. Toplantı, konser, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde; para veya değerli eşya nakli gibi geçici veya acil hallerde, komisyon kararı aranmaksızın, vali tarafından özel güvenlik izni verilebilir.

Kişi ve kuruluşların talebi üzerine, koruma ve güvenlik ihtiyacı dikkate alınarak, güvenlik hizmetinin istihdam edilecek personel eliyle sağlanmasına, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulmasına ya da bu hizmetin güvenlik şirketlerine gördürülmesine izin verilir. Bir kuruluş bünyesinde özel güvenlik birimi kurulmuş olması, ihtiyaç duyulduğunda ayrıca güvenlik şirketlerine hizmet gördürülmesine mani değildir.

Komisyon, koruma ve güvenlik hizmetini yerine getirecek personelin, bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah ve teçhizatın azamî miktarını ve niteliğini, gerekli hallerde diğer fizikî ve aletli güvenlik tedbirlerini belirlemeye yetkilidir. Havalimanı ve liman gibi yerlerde alınacak güvenlik tedbirlerine ilişkin uluslararası yükümlülükler saklıdır.

Geçici haller dışındaki özel güvenlik uygulaması, en az bir ay önce başvurulması şartıyla komisyonun kararı ve valinin onayı ile sona erdirilebilir.

Özel güvenlik komisyonu

MADDE 4. — Özel güvenlik komisyonu, bu Kanunda belirtilen özel güvenlikle ilgili kararları almak üzere valinin görevlendireceği bir vali yardımcısının başkanlığında, il emniyet müdürlüğü, il jandarma komutanlığı, ticaret odası başkanlığı, sanayi odası başkanlığı temsilcisinden oluşur. Sanayi odasının bulunmadığı illerde komisyona ticaret ve sanayi odası başkanlığının temsilcisi katılır. Özel güvenlik izni verilmesi ya da bu uygulamanın kaldırılması için başvuran kişi ya da kuruluşun temsilcisi ilgili komisyon toplantısına üye olarak katılır. Komisyon, kararlarını oy çokluğu ile alır; oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır; çekimser oy kullanılamaz.

Özel güvenlik şirketleri

MADDE 5. — Şirketlerin özel güvenlik alanında faaliyette bulunması İçişleri Bakanlığının iznine tâbidir. Faaliyet izni verilebilmesi için şirket hisselerinin nama yazılı olması ve faaliyet alanının münhasıran koruma ve güvenlik hizmeti olması zorunludur.

Özel güvenlik şirketleri, şubelerini bir ay içinde Bakanlığa ve ilgili valiliğe yazılı olarak; hisse devirlerini bir ay içinde Bakanlığa bildirirler.

Yabancı kişilerin özel güvenlik şirketi kurabilmesi ve yabancı şirketlerin Türkiye'de özel güvenlik hizmeti verebilmesi mütekabiliyet esasına tâbidir.

Özel güvenlik şirketlerinin kurucu ve yöneticilerinde bu Kanunun 10 uncu maddesinin (a) ve (d) bentlerinde belirtilen şartlar aranır. Yöneticilerin ayrıca dört yıllık yüksek okul mezunu olmaları, Kanunun 10 uncu maddesinin (e) bendinde belirtilen şartı taşımaları ve 14 üncü maddesinde belirtilen özel güvenlik temel eğitimini başarıyla tamamlamış olmaları gerekir.

Kurucu ve yöneticilerde aranan şartların kaybedilmesi halinde iki ay içinde eksiklik giderilmediği veya bu kurucu ve yöneticiler değiştirilmediği takdirde faaliyet izni iptal edilir.

Bu şirketler tarafından üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara sağlanacak koruma ve güvenlik hizmetleri, hizmetin başlamasından en geç bir hafta önce ilgili valiliğe yazılı olarak bildirilir. Acil ve geçici nitelikteki koruma ve güvenlik hizmetlerinde süre kaydı aranmaz.

Ek önlemler

MADDE 6. — Mülkî idare amirleri havalimanı, liman, gümrük, gar ve istasyon gibi yerler ile spor müsabakalarının, sahne gösterilerinin ve benzeri etkinliklerin yapıldığı yerlerdeki özel güvenlik tedbirlerini denetlemeye ve kamu güvenliğinin gerektirdiği hallerde ek önlemler aldirmaya yetkilidir.

Kamu güvenliğinin sağlanması yönünden 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile vali ve kaymakamlara verilen yetkiler saklıdır. Bu yetkilerin kullanılması durumunda özel güvenlik birimi ve özel güvenlik personeli mülkî idare amirinin ve genel kolluk amirinin emirlerini yerine getirmek zorundadır.

İKİNCİ BÖLÜM

Özel Güvenlik Görevlileri

Özel güvenlik görevlilerinin yetkileri

MADDE 7. — Özel güvenlik görevlilerinin yetkileri şunlardır:

a) Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

b) Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

c) 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 127 nci maddesine göre yakalama ve yakalama nedeniyle orantılı arama.

d) Görev alanında, haklarında yakalama, tutuklama veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama.

e) Yangın, deprem gibi tabîî afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme.

f) Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

g) Genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmemekle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı emanete alma.

h) Terk edilmiş ve bulunmuş eşyayı emanete alma.

ı) Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama.

j) Olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 157 nci maddesine göre yakalama.

k) Türk Medeni Kanununun 981 inci maddesine, Borçlar Kanununun 52 nci maddesine, Türk Ceza Kanununun 49 uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (2) numaralı bentlerine göre zor kullanma.

Silah bulundurma ve taşıma yetkisi

MADDE 8. — Hangi koruma ve güvenlik hizmeti için ne miktar ve özellikte ateşli silah bulundurulabileceği komisyon tarafından belirlenir.

Ancak eğitim ve öğretim kurumlarında, sağlık tesislerinde, talih oyunları işletmelerinde, içkili yerlerde silahlı özel güvenlik görevlisi çalıştırılmasına izin verilmez. Özel güvenlik görevlileri, özel toplantılarda, spor müsabakalarında, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde silahlı olarak görev yapamazlar.

Koruma ve güvenlik hizmetinde kullanılacak silah ve teçhizat, ilgili kişi veya kuruluş tarafından temin edilir. Özel güvenlik şirketleri ateşli silah alamaz ve bulunduramazlar. Ancak özel güvenlik şirketlerine, para ve değerli eşya nakli, geçici süreli koruma ve güvenlik hizmetlerinde kullanılmak üzere, özel güvenlik eğitimi veren kurumlara, silah eğitiminde kullanılmak üzere, komisyonun kararı ve valinin onayı ile silah alma, kullanma ve taşıma izni verilebilir.

Görev alanı

MADDE 9. — Bu görevliler 7 nci maddede sayılan yetkileri sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler.

Özel güvenlik görevlileri silahlarını görev alanı dışına çıkaramazlar. İşlenmiş bir suçun sanığı veya suç işleyeceğinden kuvvetle şüphe edilen kişinin takibi, dışarıdan yapılan saldırılara karşı tedbir alınması, para ve değerli eşya nakli, kişi koruma ve cenaze töreni gibi güzergâh ifade eden durumlarda güzergâh boyu görev alanı sayılır. Görev alanı, zorunlu hallerde Komisyon kararıyla genişletilebilir.

Zor kullanma ve yakalama yetkilerinin kullanılmasını gerektiren olaylar en seri vasıtayla yetkili genel kolluğa bildirilir; yakalanan kişi ve zapt edilen eşya genel kolluğa teslim edilir.

Özel güvenlik görevlilerinde aranacak şartlar

MADDE 10. — Özel güvenlik görevlilerinde aşağıdaki şartlar aranır:

a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak.

b) En az lise veya dengi okul mezunu olmak.

c) 18 yaşını doldurmuş olmak.

d) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, ağır hapis veya altı aydan fazla hapis veyahut affa uğramış olsa bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, sahtecilik, hileli iflas veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, laf atma, sarkıntılık, ırza tasallut, ırza geçme, kız, kadın veya çocuk kaçırma ve alıkoyma, fuhşa teşvik, fuhuş için aracılık, uyuşturucu madde kullanma, uyuşturucu madde kaçakçılığı suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak.

e) Kamu haklarından yasaklı olmamak.

f) Görevin yapılmasına engel olabilecek vücut ve akıl hastalığı ile özürlü bulunmamak.

g) 14 üncü maddede belirtilen özel güvenlik temel eğitimini başarıyla tamamlamış olmak.

Çalışma izni

MADDE 11. — Özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilecekler ile özel güvenlik şirketlerinde ve özel güvenlik eğitimi verecek kurumlarda yönetici olarak çalışacaklar hakkında valilikçe güvenlik soruşturması yapılır. Soruşturma sonucu olumlu olanlara, bu Kanunun 14 üncü maddesinde belirtilen özel güvenlik temel eğitimini başarıyla

bitirmiş olmak şartıyla, valilikçe beş yıl süreli çalışma izni verilir. Ateşli silah taşımayacak özel güvenlik görevlileri hakkında sadece arşiv araştırması yapılır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması bir ay içinde tamamlanır.

Göreve başlayan özel güvenlik görevlileri işveren tarafından onbeş gün içinde valiliğe bildirilir.

Çalışma izninin yenilenebilmesi için, güvenlik soruşturmasının olumlu olması ve Kanunun 14 üncü maddesinde belirtilen özel güvenlik yenileme eğitiminin başarıyla tamamlanmış olması zorunludur.

Özel güvenlik görevlilerinde aranan şartlardan herhangi birisinin kaybedilmesi halinde çalışma izni iptal edilir.

Genel kolluk kuvvetinden emekli olanlar ile en az beş yıl fiilen bu görevde çalıştıktan sonra kendi istekleriyle görevinden ayrılmış olanlarda, görevlerinden ayrıldıkları tarihten itibaren beş yıl süreyle özel güvenlik temel eğitimi şartı aranmaz.

Kimlik

MADDE 12. — Özel güvenlik görevlilerine valilikçe kimlik kartı verilir. Kimlik kartında görevlinin adı ve soyadı ile silahlı ya da silahsız olduğu belirtilir.

Kimlik kartı görev alanı ve süresi içerisinde herkes tarafından görülebilecek şekilde yakaya takılır. Üzerinde kimlik kartı olmayan özel güvenlik görevlileri Kanunun 7 nci maddesinde sayılan yetkileri kullanamazlar.

Herhangi bir sebeple görevinden ayrılan özel güvenlik görevlileri işveren tarafından onbeş gün içinde valiliğe bildirilir.

Kıyafet

MADDE 13. — Özel güvenlik görevlileri görev alanı içinde ve süresince üniforma giyerler. Görevin ve işyerinin özelliği nedeniyle gerekli görülen hallerde sivil kıyafetle görev yapılmasına komisyon izin verebilir.

Eğitim

MADDE 14. — Özel güvenlik temel eğitimi teorik ve pratik eğitim ile silah eğitiminden oluşmak üzere yüzyirmi ders saatinden; yenileme eğitimi altmış ders saatinden az olmamak üzere düzenlenir. Halen bünyesinde güvenlik fakültesi veya meslek yüksek okulu bulunan ve bünyesinde güvenlik bölümleri (fakülte veya meslek yüksek okulu) açabilecek olan üniversitelerin bu bölümlerinden mezun olanlarda beş yıl süreyle silah eğitimi hariç özel güvenlik temel eğitimi şartı aranmaz.

Özel güvenlik eğitimi ücreti karşılığında İçişleri Bakanlığınca verilebileceği gibi, Bakanlığın izni ile özel eğitim kurumlarınca da verilebilir. Özel güvenlik eğitimi verecek kurumların kurucu ve yöneticilerinde 5 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şartlar aranır.

Özel güvenlik eğitiminin niteliği, müfredatı, eğiticilerde ve eğitim merkezlerinde aranacak şartlar ile eğitim sonucu yeterliliğin belirlenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.

Tazminat

MADDE 15. — Bu Kanunda yazılı görevleri yerine getirirken yaralanan, sakatlanan özel güvenlik görevlilerine veya ölen özel güvenlik görevlisinin kanunî mirasçılarına, iş sözleşmesinde veya toplu iş sözleşmesinde belirlenen miktar ve esaslar çerçevesinde tazminat ödenir. Ancak, genel hükümlere göre daha yüksek miktarda tazminat ödenmesine mahkemelerce hükmedilmesi halinde, iş sözleşmesine veya toplu iş sözleşmesine dayanılarak ödenen tutarlar mahsup edilir.

Birinci fıkra hükümleri gereğince ödenecek tazminat, 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında ödenmesi gereken diğer tazminatlarla ilişkilendirilmez.

Kamu kurum ve kuruluşlarında bu Kanunda yazılı görevleri yerine getirirken yaralanan, sakatlanan özel güvenlik görevlilerine veya ölen özel güvenlik görevlilerinin kanunî mirasçılarına; iş sözleşmesi, toplu iş sözleşmesi veya 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve

Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerinde belirtilen tazminat miktarlarından hangisi yüksek ise o miktar ödenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yasaklar ve Ceza Hükümleri

Görev dışında çalıştırma yasağı

MADDE 16. — Özel güvenlik personeli, Kanunda belirtilen koruma ve güvenlik hizmetleri dışında başka bir işte çalıştırılmaz.

Grev yasağı

MADDE 17. — Özel güvenlik personeli greve katılamaz.

Görevden uzaklaştırma yasağı

MADDE 18. — Özel güvenlik görevlileri lokavt dolayısıyla işten uzaklaştırılmaz.

Adlî suçlar ve cezalar

MADDE 19. — Bu Kanunda öngörülen adlî suçlar ve cezalar şunlardır:

a) Bu Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen özel güvenlik iznini almadan özel güvenlik görevlisi istihdam eden kişilere veya kuruluşların yöneticilerine altı aya kadar hapis ve altı milyar lira ağır para cezası verilir.

b) Bu Kanunun 5 inci maddesinde belirtilen faaliyet iznini almadan özel güvenlik faaliyetinde bulunan şirketlerin kurucu ve yöneticilerine, bu Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen izni almadan özel güvenlik birimi oluşturan kurum ve kuruluşların yöneticilerine, bu Kanunun 14 üncü maddesinde belirtilen izni almadan özel güvenlik eğitimi veren kurum ve kuruluşların yöneticilerine bir yıla kadar hapis ve yirmimilyar lira ağır para cezası verilir. Bu şekilde cezalandırılan kişiler, özel güvenlik şirketlerinde ve özel güvenlik eğitimi veren kurumlarda kurucu ve yönetici olamazlar.

c) Bu Kanunun 11 inci maddesine göre çalışma izni verilmeyen kişileri özel güvenlik görevlisi olarak istihdam eden kişi, kurum, kuruluş veya şirketlere, çalıştırdıkları her kişi için üç milyar lira ağır para cezası verilir. Bu kişiler silahlı olarak çalıştırılmış ise altı aya kadar hapis ve çalıştırılan her kişi için altı milyar lira ağır para cezası verilir.

d) Bu Kanunun 21 inci maddesinde belirtilen özel güvenlik malî sorumluluk sigortasını yaptırmadan özel güvenlik görevlisi istihdam eden kişi; kurum, kuruluş veya şirketlerin yöneticilerine istihdam ettikleri her kişi için üç milyar lira ağır para cezası verilir.

e) Bu Kanunda belirtilen faaliyet iznini almadan özel güvenlik hizmeti veya özel güvenlik eğitimi verdiğini ilân eden veya reklam yapan kişi; kurum, kuruluş veya şirketlerin yöneticilerine altı aya kadar hapis ve on milyar lira ağır para cezası verilir.

İdarî suçlar ve cezalar

MADDE 20. — Bu Kanunda öngörülen idarî suç ve para cezaları şunlardır:

a) Diğer kişi, kurum ve kuruluşlara sağlanacak özel güvenlik hizmetini 5 inci maddede belirtilen süre içinde ilgili valiliğe bildirmeyen özel güvenlik şirketlerine her bildirim için bir milyar lira idarî para cezası verilir.

b) 6 ncı madde uyarınca mülkî idare amirlerince istenen ilave tedbirleri almayan kişi; kurum, kuruluş veya şirketlerin yöneticilerine ikimilyar lira idarî para cezası verilir.

c) 17 nci maddede belirtilen grev yasağına uymayan, ateşli silahını bu Kanuna aykırı veya görev alanı dışında kullanan veya özel güvenlik kimlik kartını başkasına kullandıran özel güvenlik görevlisine bir milyar lira idarî para cezası verilir ve bu kişilerin çalışma izni iptal edilir. Bu kişiler bir daha özel güvenlik görevlisi olamazlar.

d) 22 nci madde gereğince tespit edilip giderilmesi istenen eksiklikleri gidermeyen kişi; kurum, kuruluş veya şirketlerin yöneticilerine ikimilyar lira idarî para cezası verilir.

e) Özel güvenlik görevlisini koruma ve güvenlik hizmetleri dışında başka bir işte çalıştıran kişi, kurum ve kuruluşlara her eylemleri için birmilyar lira idarî para cezası verilir.

f) 11 inci maddenin ikinci fıkrası ile 12 nci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen bildirimleri süresinde yerine getirmeyenlere birmilyar lira idarî para cezası verilir.

Bu maddede öngörülen idarî para cezaları o yerin en büyük mülkî amiri tarafından verilir. Verilen para cezalarına dair kararlar ilgililere 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. Bu cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz, verilen cezanın yerine getirilmesini durdurmaz. İtiraz, zaruret görülmeyen hâllerde, evrak üzerinden inceleme yapılarak en kısa sürede sonuçlandırılır. İtiraz üzerine verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine başvurulabilir. Bölge idare mahkemesinin verdiği kararlar kesindir. Bu Kanuna göre verilen idarî para cezaları, ilgili valilik veya kaymakamlığın bildirimi üzerine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre Maliye Bakanlığınca tahsil olunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Özel güvenlik malî sorumluluk sigortası

MADDE 21. — Özel hukuk kişileri ve özel güvenlik şirketleri, istihdam ettikleri özel güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilere verecekleri zararların tazmini amacıyla özel güvenlik malî sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadır. Özel güvenlik malî sorumluluk sigortasına ilişkin esas ve usuller Hazine Müsteşarlığınca belirlenir.

Bu maddede öngörülen özel güvenlik malî sorumluluk sigortası, Türkiye’de ilgili branşta çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılır. Bu sigorta şirketleri özel güvenlik malî sorumluluk sigortasını yapmakla yükümlüdürler. Bu yükümlülüğe uymayan sigorta şirketlerine Hazine Müsteşarlığınca sekizmilyar lira idarî para cezası verilir. Bu para cezasının tahsilinde ve cezaya itiraz usulünde 20 nci maddenin ikinci fıkrası hükümleri uygulanır.

Denetim

MADDE 22. — İçişleri Bakanlığı ve valilikler özel güvenlik hizmetleri kapsamında, özel güvenlik birimlerini, özel güvenlik şirketlerini ve özel güvenlik eğitimi veren kurumları denetlemeye yetkilidir. Denetimin mahiyeti, kapsamı, usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.

Denetim sonucu tespit edilen eksikliklerin ilgili kişi, kurum, kuruluş ve şirketlerce verilen süre içinde giderilmesi zorunludur.

Amacı dışında faaliyet gösterdiği veya suç kaynağına dönüştüğü tespit edilen şirketlerin ve özel eğitim kurumlarının faaliyet izni iptal edilir. Bu şekilde faaliyet izni iptal edilen şirketlerin veya kurumların, kurucu ve yöneticileri, özel güvenlik şirketlerinde ve özel güvenlik eğitimi veren kurumlarda kurucu ve yönetici olamazlar.

Ceza uygulaması

MADDE 23. — Özel güvenlik görevlileri Türk Ceza Kanununun uygulanmasında memur sayılır.

Bunlara karşı görevleri sebebiyle suç işleyenler Devlet memurları aleyhine suç işlemiş gibi cezalandırılır.

Ruhsat harcı

MADDE 24. — Özel güvenlik şirketlerine ve özel güvenlik eğitimi verecek kurumlara faaliyet izni verilmesi için onmilyar lira, özel güvenlik görevlilerine çalışma izni verilmesi için ikiyüzmilyon lira ruhsat harcı alınır ve bu harç mal sandığına yatırılır.

Yeniden değerlendirme oranının uygulanması

MADDE 25. — Bu Kanunun 19 uncu maddesinde belirtilen ağır para cezaları, 20 nci maddesinde belirtilen idarî para cezaları, 21 inci maddesinde belirtilen idarî

para cezası, 24 üncü maddesinde belirtilen ruhsat harçlarına ilişkin miktarlar her yıl 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranına göre artırılır.

Yönetmelik

MADDE 26. — Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelik, İçişleri Bakanlığınca bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde çıkarılır.

Yürürlükten kaldırılan kanun

MADDE 27. — 22.7.1981 tarihli ve 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 2495 sayılı Kanuna göre kurulmuş olan özel güvenlik teşkilâtlarına özel güvenlik izni, özel güvenlik görevlilerine de beş yıl süreyle çalışma izni verilmiş sayılır.

Yürürlük

MADDE 28. — Bu Kanunun 19 ve 20 nci maddeleri Kanunun yayımı tarihinden itibaren dokuz ay sonra, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 29. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ek 3

ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNE DAİR KANUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, 10/6/2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun uygulanmasına yönelik usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, 5188 sayılı Kanun kapsamında özel güvenlik izninin verilmesi, özel güvenlik şirketlerine ve özel eğitim kurumlarına faaliyet izni verilmesi, özel güvenlik görevlilerine çalışma izni verilmesi, özel güvenlik eğitiminin niteliği, müfredatı, eğiticilerde ve eğitim merkezlerinde aranacak şartlar ve eğitim sonucu yeterliliğin belirlenmesi, özel güvenlik hizmetlerinin denetlenmesi ve diğer hususları kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 10/6/2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun 26 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu yönetmelikte geçen;

Kanun: 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunu,

Bakanlık: İçişleri Bakanlığı'nı,

Komisyon: Her ilde vali yardımcısının başkanlığında, il emniyet müdürlüğü, il jandarma komutanlığı, ticaret odası başkanlığı ve sanayi odası başkanlığı temsilcilerinden oluşan özel güvenlik komisyonunu,

Merkezi Sınav Komisyonu: Özel güvenlik eğitimi sonunda yapılacak olan yazılı ve uygulamalı sınavları yürütmek üzere, Bakanlıkça belirlenecek bir mülki idare amirinin başkanlığında bir üyesi Jandarma Genel Komutanlığından olmak üzere beş kişiden oluşan komisyonu,

Uygulamalı Sınav Komisyonu: Özel güvenlik eğitimi sonunda illerde yapılacak olan uygulamalı sınavları yürütmek üzere, vali tarafından oluşturulacak en az 3 kişiden müteşekkil komisyonu veya komisyonları,

Özel güvenlik birimi: Bir kurum veya kuruluşun güvenliğini sağlamak üzere, kendi bünyesinde kurulan birimi,

Özel güvenlik şirketi: Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan ve üçüncü kişilere koruma ve güvenlik hizmeti veren şirketleri,

Özel eğitim kurumu: Özel güvenlik görevlileri ve yönetici adaylarına özel güvenlik eğitimi vermek üzere Bakanlığın izniyle kurulan eğitim kurumlarını,

Alarm merkezi: konut, işyeri ve tesislerin güvenliğini sağlamak amacıyla, teknik donanım kullanarak bunları izleyen işletmeleri,

Yönetici: Özel güvenlik şirketlerinde özel güvenlik görevlilerine emir ve komuta etme, alınacak güvenlik tedbirlerini, bunların yerini, sırasını ve zamanını belirleme ve değiştirme yetki ve sorumluluğuna sahip olan yöneticiler ile özel güvenlik eğitim kurumlarında eğitimden sorumlu olan yöneticileri,

Özel güvenlik görevlisi: Kanun kapsamında özel koruma ve güvenlik hizmetini yerine getirmek amacıyla istihdam edilen kişileri,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Özel Güvenlik Komisyonu ve Görevleri

Özel Güvenlik Komisyonu

Madde 5- Özel güvenlik komisyonu, her ilde valinin görevlendireceği bir vali yardımcısının başkanlığında, il emniyet müdürlüğü, il jandarma komutanlığı, ticaret odası başkanlığı ve sanayi odası başkanlığının temsilcilerinden oluşur. Sanayi odasının bulunmadığı illerde Komisyona, ticaret ve sanayi odası başkanlığının temsilcisi katılır. Özel güvenlik izni verilmesi ya da bu uygulamanın kaldırılması için başvuran kişi yada kuruluşun temsilcisi Komisyonun ilgili toplantısına üye olarak katılır.

Komisyon, gerekli hallerde başkanın çağrısı üzerine toplanır. Komisyon, üye tam sayısının yarısının bir fazlasıyla toplanır ve oy çokluğuyla karar alır. Oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır ve çekimser oy kullanılamaz. Özel güvenlik izni için başvuran kişi ya da kuruluşun temsilcisi toplantıya katılır. Komisyon kararları, başkan ve üyeler tarafından imzalanır ve Karar Defterine kaydedilir.

Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen istisnai haller dışında, Komisyonun olumlu kararı olmadan vali tarafından özel güvenlik izni verilemez.

Özel Güvenlik Komisyonunun Görevleri

Madde 6- Özel güvenlik komisyonunun görevleri şunlardır:

a) İşi veya konumu sebebiyle korunma ihtiyacı duyan kişinin talebi üzerine, özel güvenlik personeli istihdam etmek veya özel güvenlik şirketlerinden hizmet satın almak suretiyle güvenliğin sağlanmasına karar vermek,

b) Kurum ve kuruluşların talebi üzerine, işyerinin, çalışanların ve tesislerin özel güvenlik birimi kurmak veya özel güvenlik şirketlerinden hizmet satın almak suretiyle güvenliğin sağlanmasına karar vermek,

c) Özel güvenlik hizmetini yerine getirecek azami personel sayısını, bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah ve teçhizatın miktar ve niteliğini, gerektiğinde kişiler, özel güvenlik birimleri veya özel güvenlik şirketleri tarafından alınacak fiziki ve aletli güvenlik tedbirleri belirlemek,

d) Para ve değerli eşya naklinde veya geçici süreli koruma ve güvenlik hizmetlerinde kullanılmak üzere özel güvenlik şirketlerince ve eğitimde kullanılmak üzere özel eğitim kurumlarında bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah sayısını ve niteliğini belirlemek,

e) Koruma ve güvenlik hizmetinin yerine getirileceği alanı belirlemek ve zorunlu hallerde görev alanını genişletmek,

f) Para ve değerli eşya nakli veya cenaze töreni gibi kamuya açık ya da umumi mahallerde sağlanan özel güvenlik hizmetlerinde kamu hürriyetlerinin korunması amacıyla gerektiğinde sınırlandırıcı kararlar almak,

g) Özel güvenlik uygulamasının sona erdirilmesine ilişkin talepleri karara bağlamak,

h) Özel güvenlik faaliyetleriyle ilgili denetim sonucunda, valinin talebi üzerine alınacak tedbirleri kararlaştırmak,

i) Kanun ve Yönetmelikte belirtilen diğer hususlar ile vali tarafından görüşülmesi istenen konuları görüşüp karara bağlamak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Özel Güvenlikle İlgili İzinlerin Verilmesi

Özel Güvenlik

Madde 7- Kanun kapsamında özel güvenlik, kişiler tarafından özel güvenlik görevlisi istihdam edilerek; kurum veya kuruluş bünyesinde özel güvenlik birimi kurularak veya özel güvenlik şirketlerinden hizmet satın alınmak suretiyle sağlanabilir. Özel güvenlik hizmetinin ne şekilde sağlanacağı kişi veya kuruluşlar tarafından belirlenir.

Özel Güvenlik İzni

Madde 8- Kişi ve kuruluşlar, özel güvenlik izni için valiliğe yapacakları başvuruda özel güvenlik hizmetinin konusunu, özel güvenlik hizmetinin ne şekilde yerine getirileceğini, hizmetin azami olarak kaç personel eliyle yürütüleceğini, ihtiyaç duyulacak silah ve teçhizatın miktar ve niteliğini belirtir.

Valilik tarafından özel güvenlik talebine ilişkin gerekli inceleme yapıldıktan sonra Komisyon, özel güvenlik izninin verilip verilmemesine, özel güvenliğin sağlanmasına ilişkin yönetime ve özel güvenlik hizmetini yerine getirecek azami personel sayısına, bu amaçla bulundurulacak veya taşınacak silahların azami sayısına karar verir.

Genel güvenlik kapsamında korunmanın mümkün olduğu ya da özel koruma ve güvenlik uygulamasının kamu hürriyetlerinin korunması açısından sakıncalı görüldüğü hallerde özel güvenlik izni verilmemesine karar verilir ve bu kararın gerekçesi de belirtilir.

Komisyonun özel güvenlik izni verilmesi ya da verilmemesi yönündeki kararları valinin onayına sunulur. Özel güvenlik izni verilen kişi ve kuruluşlar için Ek-1'deki Özel Güvenlik İzin Belgesi düzenlenir.

Özel güvenlik birimlerinde istihdam edilen özel güvenlik personelinin listesi ve özel güvenlik mali sorumluluk sigortası poliçelerinin birer sureti, personelin göreve başladığı tarihten itibaren on beş gün içinde valiliğe verilir.

Geçici ve Acil Durumlarda Özel Güvenlik İzni

Madde 9- Toplantı, konser, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde, para veya değerli eşya nakli veya cenaze töreni gibi geçici veya acil hallerde, özel güvenlik izni vali tarafından verilir.

Geçici ve acil hallerde özel güvenlik izni, hizmeti yerine getirecek güvenlik şirketi tarafından alınır. İzin için yapılacak başvuruda koruma ve güvenlik hizmeti verilecek alan, istihdam edilecek özel güvenlik görevlileri ve kullanılacak teçhizat belirtilir. Hizmetin özelliğine ve önemine göre, valilikçe güvenlik planı istenebilir.

Güvenliğin sağlanması için ilgili şirket tarafından öngörülen tedbirlerin yetersiz görülmesi halinde valilik ilave tedbirler alınmasını veya güvenlik planının değiştirilmesini istemeye yetkilidir.

İznin konusu para ve değerli eşya nakli ise ayrıca, taşınacak silahlar ve kullanılacak araçlar başvuru dilekçesinde belirtilir.

Bankaların özel güvenlik birimlerince gerçekleştirilecek para nakli için özel güvenlik izni alınmaz.

Faaliyet İzni ve Sona Erdirilmesi

Madde 10- Şirketler, üçüncü kişilere koruma ve güvenlik hizmeti verebilmek için Bakanlıktan faaliyet izni alır. Faaliyet izni verilebilmesi için şirket hisselerinin nama yazılı olması ve şirketin faaliyet alanının münhasıran koruma ve güvenlik hizmeti olması gerekir.

Özel güvenlik faaliyet izni için Bakanlığa yapılacak başvurulara aşağıdaki belgelerden birer suret eklenir:

a) Şirketin ana sözleşmesinin yayımlandığı ticaret sicili gazetesinden bir örnek,

b) Hisse sahipleri ve yöneticilerin nüfus cüzdan fotokopisi, imza sirküleri ve yerleşim yeri belgesi,

c) Şirketi temsil edecek yöneticiler için yetki belgesi,

d) Hisse sahipleri ve yöneticilerinin adli sicil kayıtları,

e) Yöneticilerin dört yıllık yüksek okul mezunu olduğunu belgeleyen diploma veya diploma yerine geçen belge,

f) Yöneticilerin özel güvenlik temel eğitimi sertifikası.

Şirketin kurucuları arasında tüzel kişi bulunması halinde, tüzel kişiliği temsil edecek kişinin, Kanunun gerçek kişi kurucularda aradığı şartları taşıması esastır.

Bilgi ve belgelerin incelenmesinden sonra Kanunda öngörülen şartları taşıdığı anlaşılan şirketlerin kurucu ve yöneticileri hakkında güvenlik soruşturması yaptırılır.

Soruşturma sonucu, faaliyet izni almaya hak kazanan şirketlere ruhsat harcını yatırmalarını müteakiben Ek-2’de örneği belirlenen “Özel Güvenlik Şirketi Faaliyet İzin Belgesi” düzenlenir.

Alarm merkezi veya özel eğitim kurumu açmak isteyen özel güvenlik şirketleri, bunların her biri için ayrıca izin almak zorundadır.

Özel güvenlik şirketlerinin kişi ve kuruluşlara sağlayacakları koruma ve güvenlik hizmetleri için yazılı sözleşme düzenlenir. Bu sözleşmelerde hizmeti alacak kişi veya kuruluşun adı, adresi, hizmetin kapsamı, personel sayısı, hizmetin süresi ve diğer hususlar belirtilir. Hizmet sözleşmesinin bir sureti koruma ve güvenlik hizmetine başlamadan en az bir hafta önceden ilgili şirket tarafından valiliğe verilir. Ayrıca, istihdam edilen özel güvenlik personelinin listesi ve bunların özel güvenlik mali sorumluluk sigortası poliçelerinin birer sureti personel göreve başladığı tarihten itibaren on beş gün içinde ilgili şirket tarafından valiliğe verilir.

Özel güvenlik şirketleri, kurucuların, yöneticilerin ve özel güvenlik personelinin, Kanunda belirtilen şartları muhafaza edip etmediklerini valiliğe bildirir.

Kanun hükümlerine göre özel güvenlik izni alarak, bünyesinde özel güvenlik birimi kuranlar veya özel güvenlik hizmetini şirketlere yaptıranlar, en az bir ay önce başvurmak şartıyla, Komisyonun kararı ve Valinin onayı ile özel güvenlik uygulamasını sona erdirebilirler.

Yabancılar

Madde 11- Yabancı bir şirketin Türkiye’de özel güvenlik hizmeti vermesi, Türkiye’de kurulan bir şirkette yabancı ortak bulunması veya bir özel güvenlik eğitim kurumunda uzman eğitici olarak yabancı uyruklu kişilerin istihdamı mütekabiliyet esaslarına göre Kanunda belirtilen şartlara tabidir. Bu alanda mütekabiliyetin mevcut olup olmadığı Dışişleri Bakanlığından sorulur.

Koruma ve Güvenlik Planları

Madde 12- Özel güvenlik birimleri ve özel güvenlik şirketleri, bu Yönetmelik kapsamında güvenlik hizmeti verecekleri tesis ve alanlara ilişkin koruma ve güvenlik planlarının bir örneğini otuz gün içerisinde valiliğe verir. Valilik, koruma ve güvenlik planlarında değişiklik yapılmasını veya plandaki yetersizliklerin otuz gün içerisinde giderilmesini isteyebilir.

Mülki İdare Amirlerinin Yetkisi

Madde 13- Mülki idare amirleri, özel güvenlik uygulamasını ve özel güvenlik tedbirlerini halkın can ve mal güvenliğinin ve kamu hürriyetlerinin korunması amacıyla denetlemeye, özel güvenlik görevlilerinin yetkisini aşan uygulamaları kaldırmaya ve alınan güvenlik tedbirlerinin değiştirilmesini veya ilave tedbirler alınmasını istemeye yetkilidir. Spor müsabakalarında güvenliğin sağlanmasıyla ilgili olarak, 28/4/2004 tarihli ve 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun il ve ilçe spor güvenlik kurullarına tanıdığı yetkiler saklıdır.

Özel güvenlik görevlileri ve yöneticileri görev alanları içerisinde genel güvenliğin ve kamu düzeninin bozulduğu hallerde durumu derhal genel kolluğa bildirir.

Özel güvenlik kapsamında korunan ve güvenliği sağlanan yerlerde can ve mal güvenliğinin ciddi şekilde tehlikeye düştüğü veya düşeceği anlaşıldığında, mülki idare amirleri genel kolluğu görevlendirir. Bu taktirde özel güvenlik görevlileri mülki idare amiri ve genel kolluk amirinin emrine girer.

Kanun ve bu Yönetmelik kapsamı dışında, her ne ad altında olursa olsun can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla denetim, gözetim ve kontrol hizmeti verilemez.

Önleyici Arama Yapılması

Madde 14- Görev alanında, can ve mal güvenliğinin ve kamu düzenin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasaklanmış her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilmesi amacıyla detektörle, x-ray cihazından geçirerek veya Kanunda belirtilen durumlarda gerektiğinde üst araması yapılabilir.

Kamuya açık alanlarda üst araması, 24/5/2003 tarihli ve 25117 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği hükümlerine göre yapılır. Bu alanlarda özel güvenlik görevlilerince yapılacak üst araması genel kolluğun gözetim ve denetiminde yapılır. Arama sırasında yakalanan kişiler veya el konulan madde ve cisimler, yasal işlemi yapılmak üzere bir tutanakla genel kolluğa teslim edilir.

Arama kişinin aynı cinsiyetindeki görevli tarafından yapılır.

Tabii Afet Hallerinde Yardım Yükümlülüğü

Madde 15- Özel güvenlik görevlileri, görev alanı içerisinde meydana gelebilecek yangın, deprem ve sel gibi tabii afetlerde arama ve kurtarma görevlilerine yardımcı olmakla yükümlüdür.

Suç El Koyma

Madde 16- Özel güvenlik birimleri ve görevlileri, görev alanında bir suçla karşılaştığında suça el koymak, suçun devamını önlemek, sanığı tespit ve yakalama ile olay yerini ve suç delillerini muhafaza ve yetkili genel kolluğa teslim etmekle görevli ve yetkilidir. Bunlar genel kolluğun olaya el koymasından itibaren araştırma ve delil toplama faaliyetine genel kolluğun talebi halinde yardımcı olur.

Özel Güvenlik Görevlisi Çalışma İzni

Madde 17- Özel güvenlik görevlisi çalışma izni için yapılacak başvurulara aşağıdaki belgeler eklenir.

- a) Diploma fotokopisi,
- b) Nüfus cüzdan fotokopisi,
- c) Adli sicil kaydı,
- d) Dört adet vesikalık fotoğraf,
- e) Sağlık raporu,
- f) Özel güvenlik temel eğitimi sertifikası.

Başvuru sahiplerinden haklarında, yapılacak güvenlik soruşturması olumlu olanlara, ruhsat harcını yatırdıkları takdirde, kendilerine beş yıl süreyle geçerli, Ek-3 teki örneğe uygun olarak “Özel Güvenlik Görevlisi Kimlik Kartı” verilir. Kimlik belgesinde çalışma izin süresi belirtilir. Özel güvenlik görevlilerinde aranan şartlardan herhangi birisinin kaybedildiğinin tespiti halinde çalışma izni valilikçe iptal edilir.

Güvenlik soruşturması özel güvenlik eğitimi devam ederken de yaptırılabilir. Bu takdirde başvuru sırasında özel güvenlik temel eğitimi sertifikası istenmez.

Silahsız olarak görev yapacak özel güvenlik görevlileri hakkında sadece arşiv araştırması yapılır.

Genel kolluk kuvvetinden emekli olanlar ile en az beş yıl fiilen bu görevde çalıştıktan sonra kendi istekleri ile görevinden ayrılmış olanlarda, emekli oldukları veya ayrıldıkları tarihten itibaren beş yıl süre ile özel güvenlik temel eğitimi şartı aranmaz.

Üniversitelerin güvenlik fakültesi veya güvenlikle ilgili meslek yüksekokullarından mezun olanlardan da mezun oldukları tarihten itibaren beş yıl süre ile silah eğitimi hariç özel güvenlik temel eğitimi şartı aranmaz.

5 ve 6 ncı fıkralarda belirtilen görevlilere, özel güvenlik temel eğitimi ile ilgili olarak sağlanan beş yıllık istisna süresi içinde başvurmak şartıyla, beş yıl süreyle özel güvenlik çalışma izni verilir. Bu sürenin sonunda bu görevlilerden sadece yenileme eğitimi sertifikası istenir.

Sağlık Şartları

Madde 18- Özel güvenlik görevlisi çalışma izni verilebilmesi için, Kanunun 10 uncu maddesinde sayılan şartların yanı sıra aşağıda belirtilen hususları kapsayacak şekilde, bir hastaneden veya yeterli bir sağlık kuruluşundan alınan “özel güvenlik görevlisi olur” ibareli sağlık raporu istenir.

a)Psikiyatri: Psikiyatrik bir hastalık veya kişilik bozukluğu (Psikopati); alkol ve uyuşturucu bağımlılığı olmamak.

b) Nöroloji: Özel güvenlik hizmetini yerine getirmesine engel teşkil edebilecek nörolojik rahatsızlığı olmamak.

c) Göz: Körlük, gece körlüğü veya renk körlüğü olmamak.

d) Kulak Burun Boğaz (KBB): Özel güvenlik hizmetini yapmasını engel teşkil edebilecek işitme kaybı olmamak.

e) Ortopedi: Kas veya iskelet sisteminde ileri derecede hareket kısıtlılığı olmamak.

Çalışma İzninin Yenilenmesi

Madde 19- Çalışma izni, kimlik belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren beş yıl süre ile geçerlidir. Bu sürenin sonunda çalışma izninin yenilenebilmesi için özel güvenlik görevlilerinden yeni sağlık raporu, adli sicil kaydı ve özel güvenlik yenileme eğitimi sertifikası istenir. Çalışma izni yenilenmeden önce, özel güvenlik görevlisi hakkında yeniden arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması yaptırılır.

Çalışma izninin yenilendiği verilecek kimlik belgesine işlenir.

Özel Güvenlik Görevlilerinin Bildirilmesi

Madde 20- Kişi, kuruluş ve şirketlerce, istihdam edilen veya herhangi bir sebeple görevinden ayrılan özel güvenlik görevlileri on beş gün içinde valiliğe bildirilir. Özel güvenlik hizmetinin şirketlere gördürülmesi halinde kişi ve kuruluşların ayrıca bildirim yükümlülüğü yoktur.

Kimlik Belgesi

Madde 21- Özel güvenlik görevlilerine valiliklerce verilen kimlik kartında görevlinin adı ve soyadı ile silahlı ya da silahsız olduğu belirtilir. Kimlik kartı görev alanı ve süresi içerisinde herkes tarafından görülebilecek şekilde yakaya takılır. Kimliğin kaybedilmesi halinde işveren durumu derhal valiliğe bildirir.

Üniforma ve Teçhizat

Madde 22- Özel güvenlik görevlilerinin giyeceği üniforma ve üniformayı tamamlayan diğer unsurlar, Türk Silahlı Kuvvetleri ve genel kolluk kuvvetleri ile kanunlarla kurulan özel kolluk kuvvetlerinde kullanılan renkte, biçim ve motifte olamaz. Üniforma ve üniformayı tamamlayan unsurlar ve teçhizat özel güvenlik birimlerince belirlendikten sonra, Komisyonun onayına sunulur. Üniformada şirketi tanıtıcı isim, işaret veya logo bulunur. Özel güvenlik şirketlerince kullanılacak üniforma ve üniformayı tamamlayan unsurlar ile teçhizat Bakanlıkça onaylanır.

Özel güvenlik görevlileri gece görevinde, spor müsabakalarında, konser ve sahne gösterilerinde üniformanın üzerine, arkasında ışığı yansıtan Ek-4’te gösterilen “ÖZEL GÜVENLİK” ibaresi yazılı yeleği giyerler.

Alarm Merkezleri

Madde 23- Alarm merkezi kurma ve izleme izni valiliklerce verilir. Alarm merkezi kurma ve izleme izni için valiliğe yapılacak başvuruya aşağıdaki belgelerden birer suret eklenir.

a) Kurucu ve yöneticilerin adli sicil kayıtları,

b) Kurucu ve yöneticilerin nüfus cüzdan sureti ve ikamet belgeleri,

c) Yöneticilerin dört yıllık yüksek okul mezunu olduğunu belgeleyen diploma veya dengi belgenin örneği,

d) Alarm merkezini temsil edecek yöneticiler için yetki belgesi,

e) Yöneticilerin özel güvenlik temel eğitim sertifikası (genel kolluk birimlerinde daha önce çalışmış olanlardan buna ilişkin belge),

f) Alarm merkezinde kullanılacak teknik teçhizatın amaca elverişliliğine ilişkin taahhütname.

Bilgi ve belgelerin incelenmesinden sonra gerekli şartları taşıdığı anlaşılan şirketlerin yöneticileri hakkında güvenlik soruşturması yaptırılır.

Soruşturma sonuçlarının olumlu olması halinde, Ek-5’de örneği belirlenen “Alarm Merkezi Kurma ve İzleme İzin Belgesi” düzenlenir. Kanunun yürürlüğe girmesinden önce yetkili merciler tarafından verilen Alarm Merkezi Kurma ve İzleme izinleri verildikleri süre için geçerlidir.

Alarm merkezleri, alarm sistemleri aracılığıyla sürekli olarak yapılan izleme sırasında gelen ihbarları değerlendirir ve teknik bakımdan doğrulanan ihbarları sorumluluk bölgesindeki genel kolluğa en kısa zamanda bildirir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ateşli Silahlar

Silah Bulundurma ve Taşıma İzni Verilmesi

Madde 24- Koruma ve güvenliğin sağlanabilmesi için fiziki önlemlere ve güvenlik cihazlarına öncelik verilir. Komisyon, orantılılık ilkesine uygun olarak canlılar üzerinde kalıcı etkisi olmayan kimyasalların kullanılmasına izin verebilir. Görevin niteliği gereği bu tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması halinde, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanuna göre ruhsatlandırılması mümkün olan yarı otomatik tabancaların ve 11/9/1981 tarihli ve 2521 sayılı Kanun kapsamına giren av silahlarının bulundurulmasına ve taşınmasına Komisyonca karar verilir. Bu silahların sayısı ve niteliği Komisyon kararında belirtilir.

Görev alanında ateşli silah taşıyacak özel güvenlik görevlilerinde, 6136 sayılı Kanun ve bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikte belirtilen şartlar aranır.

Silahların Temini

Madde 25- Komisyonun kararı üzerine, özel güvenlik izni verilen kişi veya tesise valilikçe ateşli silah alma yetkisi verilir. Ateşli silahlar, özel güvenlik birimlerinin fazla silahlarından, kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaç fazlası, standart dışı, zor alım yoluyla ele geçen silahlarından, Makine Kimya Endüstrisi Kurumu’ndan veya genel hükümlere göre temin edilir. Ateşli silahların, bunların fişek ve tesisatlarının özel oda, kasa veya demir kuşaklı ve takviye kilitli dolaplarda muhafaza edilmesi zorunludur. Bunların muhafazasından özel güvenlik izni verilen kişi veya kuruluş yetkilileri sorumludur.

Tabanca Dışındaki Silahlar

Madde 26- Görevin niteliği uzun namlulu silah bulundurmaya ve taşımayı gerektiriyorsa, valiliklerce Genel Kurmay Başkanlığının bu konudaki görüşü alınarak, uzun namlulu silahın niteliği ve sayısı Komisyon tarafından tayin edilir.

Silahların Kaydı

Madde 27- Bulundurulmasına ve taşınmasına izin verilen her türlü ateşli silah, komisyonca bir örneği Ek-6 da bulunan “Silah Bulundurma Kayıt Defteri”ne işlenir.

Ateşli silahlar, özel güvenlik izni verilen kişi veya kuruluş tarafından, bir örneği Ek-7 de bulunan “Silah Demirbaş Defteri”ne de kaydedilir. Görev alanında muhafaza edilen ateşli silahlar, özel güvenlik görevlilerine bir örneği Ek-8’de bulunan ve her sayfası yöneticiler tarafından onaylı “Devir Teslim ve Rapor Defteri”ne imza karşılığı devir teslim edilir. Özel güvenlik görevlileri, ateşli silahları Kanunda belirtilen istisnalar dışında görev alanı dışına çıkaramaz.

Taşıma ve Bulundurma Belgesi

Madde 28- Her ateşli silah için Ek-9 ‘da belirtilen “Özel Güvenlik Silah Taşıma/Bulundurma Belgesi” düzenlenir. Bu silahla görev yapacak özel güvenlik görevlisi, kimlik kartı ve görev belgesiyle beraber bu belgeyi de taşımak zorundadır.

Fişek Temini ve Nakli

Madde 29- Bulundurulmasına ve taşınmasına izin verilen her silah için yirmi beş adet fişek alınmasına izin verilir. Fişek miktarı Komisyonun kararı ve valinin onayı ile görev yeri ve niteliğine göre artırılabilir. Görev nedeniyle sarf edilen ve miktarı bir tutanakla tespit edilen eksik fişeklerin tamamlanmasına izin verilir.

Ateşli silah eğitiminde kullanılacak fişekler bu sınırlamaya tabi değildir. Programlı eğitimleri dışında personeline atış eğitimi yaptıracak kişi ve kuruluşlara talepte bulunmaları halinde fişek almalarına genel kollukça izin verilir.

Özel güvenlik hizmetlerinde kullanılan silah ve fişeklerin nakli 14/8/1987 tarihli ve 87/12028 sayılı Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle, Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthalı, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi, Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzüğe göre yapılır.

Silah ve Fişeklerin Devri

Madde 30- Özel güvenlik izni veya silah bulundurma ve taşıma izni iptal edilen veya ihtiyaç fazlası bildiriminde bulunan kişi ve kuruluşlara ait silah ve fişekler genel hükümlere göre devredilir. Altı ay içinde devir gerçekleştirilmez ise, takip eden iki ay içerisinde silahın ait olduğu kişi veya kurum 6136 sayılı Kanuna göre ruhsat başvurusunda bulunmak zorundadır. Süresi içerisinde ruhsatlandırılmayan silahlar müsadere edilmek üzere adli makamlara intikal ettirilir.

Tüfekler ve tam otomatik tabancalar devredilebilir veya genel kolluk kuruluşlarına bağışlanabilir ya da imha edilmek üzere valilikçe Makine Kimya Endüstrisi Kurumuna verilir.

Devredilecek, hibe ya da imha edilecek veya satılacak silahlar için Bölge Kriminal Polis Laboratuvarlarından ekspertiz raporu aldırılır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Özel Güvenlik Eğitimi

Özel Güvenlik Eğitimi ve İzni

Madde 31- Özel güvenlik temel eğitimi ve yenileme eğitimi Bakanlıktan faaliyet izni alan özel eğitim kurumlarında yapılır. Özel güvenlik eğitim izni için Bakanlığa yapılacak başvuruya aşağıdaki bilgi ve belgelerden birer suret eklenir.

- a) Eğitim yapılacak tesisin adresi, tapusu veya kira sözleşmesi,
- b) Binaya ilişkin yapı kullanma izni veya eğitim kurumu açılmasında fenni sakınca olmadığına ilişkin belediyeden alınan yazı,
- c) Kurucu ve yöneticilerin adli sicil kayıtları,
- d) Kurucu, yönetici ve uzman eğiticilerin nüfus cüzdan sureti ve ikamet belgeleri,
- e) Yöneticilerin dört yıllık yüksek okul mezunu olduğunu belgeleyen diploma veya dengi belgenin örneği,
- f) Eğitim kurumunu temsil edecek yöneticiler için yetki belgesi,
- g) Yöneticilerin özel güvenlik temel eğitim sertifikası (genel kolluk birimlerinde daha önce çalışmış olanlardan buna ilişkin belge).

Müracaatların Değerlendirilmesi

Madde 32- Bilgi ve belgelerin eksiksiz olarak teslim edildiği anlaşıldığında, eğitim merkezinin bulunduğu ilde, başkanı emniyet müdürü rütbesinde olan ve üç kişiden oluşan bir inceleme komisyonu görevlendirilir. Bu komisyon tarafından, tesisin özel güvenlik eğitimi verilmesine uygun olup olmadığı, eğitim araç ve gereçleriyle, teçhizatın yeterli olup olmadığı, yangına karşı gerekli önlemlerin alınıp alınmadığı, belge ve bilgilerin gerçeği yansıtır yansıtmadığı araştırmaları, belirtilen yerde eğitim merkezi açılıp açılmayacağına ilişkin bir rapor düzenlenir.

Başvurunun alınmasıyla birlikte açılacak eğitim kurumunun yöneticisi hakkında güvenlik soruşturması başlatılır.

İnceleme ve soruşturma sonucu olumlu olan özel güvenlik eğitim kurumları hakkında, ruhsat harcını yatırmalarını müteakiben, Ek-10'da örneği belirlenen "Özel Güvenlik Eğitim Kurumu Faaliyet İzin Belgesi" düzenlenir.

Eğitim Programı

Madde 33- Özel güvenlik eğitimine alınan adaylar asgari yüz yirmi saatlik eğitime tabi tutulur. Programın otuz saati silah ve atış eğitimine ayrılır. Ateşli silah taşımayacak özel güvenlik görevlilerinin silah ve atış eğitimini alması zorunlu değildir. Bu görevlilerin temel eğitimi doksan saatten aşağı olmayacak şekilde düzenlenir.

Özel güvenlik temel eğitiminde okutulacak dersler, asgari ders saatleri, uzman öğreticilerin nitelikleri Ek-11'deki tabloda gösterilmiştir.

Havalimanı ve havaalanlarında istihdam edilecek özel güvenlik görevlileri alan dersleri ile Uyuşturucu Madde Bilgileri dersini, deniz limanlarında istihdam edilecek özel güvenlik görevlileri, Deniz Limanı Güvenliği ve Uyuşturucu Madde Bilgileri derslerini almak zorundadır.

Özel güvenlik görevlilerinin çalışacakları kuruluş ve tesislerin özelliğine göre, eğitim kurumunca, programa ilave konular dahil edilebilir.

Özel güvenlik görevlisi istihdam edenler, personelin fiziki yeterliliğinin görev müddetince sürmesini sağlamakla yükümlüdür.

Silah Bilgisi ve Atış dersinin tüm uygulamaları ve silah atış eğitimleri poligon ortamında yapılır. Özel eğitim kurumları, kendilerine ait atış poligonu bulunmaması halinde, özel kişilere veya genel kolluğa ait atış poligonlarından yararlanabilir. Bu kurumlar, atış eğitimini yaptıracığı atış poligonunu, eğitim faaliyetine başladığı tarihten itibaren on beş gün içinde Bakanlığa bildirir.

Güvenlik Sistemleri dersi, güvenlik cihazlarının kurulu bulunduğu alanlarda da yapılabilir.

Yenileme Eğitimi

Madde 34- Özel güvenlik görevlilerinden, beş yıllık çalışma izninin bitmesi üzerine, çalışma izninin yenilenebilmesi için özel güvenlik yenileme eğitimi sertifikası istenir. Aynı şekilde, özel güvenlik şirketleri ve özel eğitim kurumlarının yöneticilerinin yenileme eğitimi alması ve beş yılda bir yenileme eğitimi sertifikasını Bakanlığa ibraz etmesi zorunludur.

Yenileme eğitimi altmış ders saatinden oluşur. Teorik ve uygulamalı dersler ilgili eğitim kurumu tarafından, temel eğitim konuları arasından seçilerek oluşturulur. Dersler, eğitim konularındaki son gelişmeleri ve yargı içtihatlarını da kapsar. Yenileme eğitiminin yirmi ders saati silah eğitimine ayrılır.

Havalimanı ve deniz limanlarında görevli özel güvenlik görevlilerinin yenileme eğitimi için uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan diğer hükümler saklıdır.

Yenileme eğitiminden sonra, yazılı ve uygulamalı sınavda başarılı olanlara özel güvenlik yenileme eğitimi sertifikası düzenlenir. Sınava başvuranlardan özel güvenlik yenileme eğitimi devam çizelgesi istenir.

Eğitim Kurslarına Devam Zorunluluğu

Madde 35- Adayların, özel güvenlik eğitimi süresince verilen derslerin en az üçte ikisine devamı zorunludur. Özel eğitim kurumlarınca, kursun sonunda adayların derslere devam durumunu gösteren devam çizelgesi düzenlenir. Kabul edilebilir bir özrü bulunmaksızın derslerin %10 undan fazlasına devam etmeyenlerin kursla ilişkisi kesilir.

Sınav

Madde 36- Özel güvenlik temel eğitimini tamamlayanlar yazılı ve uygulamalı sınav tabi tutulur. Sınava kabul edilebilmek için adaylardan eğitim kursu devam çizelgesi istenir.

Yazılı sınav, merkezi sınav komisyonunca hazırlanan sorularla illerde yapılır.

Bakanlıkça belirlenen sayıda yazılı sınav gözlemcisi ve illerde yapılacak uygulamalı sınav komisyonlarında görevlendirilecek personel valilik tarafından belirlenir.

Yazılı Sınav

Madde 37- Yazılı sınav soruları Merkezi Sınav Komisyonu tarafından hazırlanır. Yazılı sınavın yeri, tarihi, başvuru süresi, başvuru sırasında istenecek belgeler ve diğer hususlar en az on beş gün önceden Komisyon tarafından belirlenerek ilan edilir.

Yazılı sınav soruları, eğitim konularının ağırlığına göre ve konuların tamamını kapsayacak şekilde hazırlanır ve çoktan seçmeli olarak yapılır.

Uygulamalı Sınav

Madde 38- Uygulamalı sınav, yazılı sınavdan hemen sonra yapılır. Sınava girecek aday sayısının fazla olması halinde, illerde birden fazla uygulamalı sınav komisyonu oluşturulabileceği gibi, sınav aynı gün bitirilemediği takdirde, devam eden günlerde de tamamlanabilir. Sınav, adayların silah bilgisi ve atış becerilerinin ölçülmesinden oluşan iki aşamayı kapsar. Sınav puanı yüz puan üzerinden, yarısı silah bilgisinden, diğer yarısı atış becerisinden verilir.

Sınav Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Madde 39- Adayların başarı puanı yazılı ve uygulamalı sınavdan aldıkları puanların toplamının aritmetik ortalamasıyla bulunur. Adayların başarı puanının yeterli sayılabilmesi için, sınav ortalamasının en az altmış, yazılı ve uygulamalı sınav puanlarının ise her birinin en az elli olması şartı aranır.

Sınavlarda yeterli başarıyı sağlayamayan adaylar, yeniden özel eğitim kursuna devam etmeksizin aynı yıl içinde birbirini takip eden üç sınava katılabilir. Her üç sınavda da başarısız olan veya başarısız sayılan adaylarda tekrar özel eğitim kursuna devam şartı aranır.

Silahsız olarak görev yapacak özel güvenlik görevlilerinin sınavları sadece yazılı sınavdan oluşur. Bu sınavda en az altmış puan alan adaylar başarılı sayılır.

Yenileme eğitimi sonunda yeterliliğin belirlenmesinde temel eğitime uygulanan hükümler uygulanır.

Sınavlarda Görev Alanlara Ödenecek Ücret

Madde 40- Sınav komisyonlarının üyelerine, sınavlarda gözetim ve değerlendirme görevi alan personele 19/9/1987 tarihli ve 87/12002 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe giren Emniyet Genel Müdürlüğüne Bağlı Her Derecedeki Eğitim ve Öğretim Kurumları ile Hizmet İçi Eğitimlerde Aylık Karşılığı ve Ücretle Okutulacak Ders Saatlerinin Sayısı Ders Görevi Alacakların Nitelikleri ve Diğer Hususların Tespitine Dair Esaslara göre, ders ücreti ödenir.

Özel Güvenlik Eğitimi Sertifikası

Madde 41- Özel güvenlik eğitimi başarı puanı altmış ve daha yüksek olan adaylara Ek-12 deki "Özel Güvenlik Eğitim Sertifikası" eğitim kurumunca düzenlenir ve Komisyonca onaylanır.

Özel güvenlik temel eğitimi ve özel güvenlik yenileme eğitimi sertifikaları beş yıl süreyle geçerlidir.

Eğitimde Kullanılacak Ders Malzemesi

Madde 42- Özel güvenlik eğitiminde kullanılacak yayınların Emniyet Genel Müdürlüğü Yayın Yönetmeliği'ne göre tavsiye edilmiş yayınlardan olması şarttır. Üniversitelerde ders kitabı ve ekipmanı olarak kullanılan materyalde bu şart aranmaz.

Uygulamalı dersler için yeterli ekipman hazır bulundurulur.

ALTINCI BÖLÜM

Denetim

Denetim

Madde 43- Bakanlık ve valilikler, Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğini, yasak uygulama ve davranışların bulunup bulunmadığını ve

amaç dışında faaliyet gösterilip gösterilmediğini tespit etmek amacıyla, özel güvenlik şirketlerini, özel güvenlik birimlerini ve özel eğitim kurumlarını her zaman denetleyebilir.

Havalimanı ve deniz limanlarının denetiminde, uluslar arası anlaşmalar ve 25/7/1997 tarih ve 97/9707 sayılı Sivil Hava Meydanları, Limanlar ve Sınır Kapılarında Güvenliğin Sağlanması, Görev ve Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilip getirilmediği göz önünde bulundurulur.

Denetimin Kapsamı

Madde 44- Denetim sırasında, faaliyet izninin ve personelin çalışma izinlerinin geçerli olup olmadığı; özel güvenlik görevlileri için mali sorumluluk sigortasının yaptırılıp yaptırılmadığı; üçüncü kişilere verilen koruma ve güvenlik hizmetlerine ilişkin sözleşmelerin usulüne uygun düzenlenip düzenlenmediği ve bu sözleşmelerin zamanında valiliğe bildirilip bildirilmediği; görev alanına uyulup uyulmadığı; silah ve teçhizatın ruhsatlı olup olmadığı ve bunların usulüne uygun korunup korunmadığı; kayıt ve defterlerin usulüne uygun tutulup tutulmadığı; eğitim hizmetlerinin bu Yönetmelik hükümlerine uygun yürütülüp yürütülmediği, Kanun ve bu Yönetmeliğin diğer hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığı ve amaç dışında faaliyet gösterilip gösterilmediği incelenir.

Denetim Sonucunun İzlenmesi

Madde 45- Denetim sonucu düzenlenen raporun bir sureti denetlenen birimin dosyasında muhafaza edilir, diğer sureti valiliğe, ilgisine göre bir sureti de Bakanlığa sunulur.

Denetim sonucunda tespit edilen eksiklikler ilgili kişi, kurum, kuruluş ve şirkete yazılı şekilde bildirilerek bu eksiklikleri gidermesi için eksikliğin niteliğine göre asgari yedi gün süre verilir. Bu süre sonunda eksiklikler giderilmediği takdirde veya denetim sonucu konusu suç teşkil eden uygulamalar tespit edildiğinde Kanunun 19 uncu ve 20 nci maddesinde belirtilen cezalar uygulanır.

Ayrıca, amacı dışında faaliyet gösterdiği veya suç kaynağına dönüştüğü tespit edilen şirketlerin veya özel eğitim kurumlarının faaliyet izni Bakanlıkça iptal edilir.

İdari Para Cezalarının Uygulanması

Madde 46- Kanunun 20 inci maddesinde belirtilen hallerde, suça ilişkin tutanaklar eklenmek suretiyle, ilgili kişi ve kuruluşa en az yedi gün süre verilerek savunması istenir. Savunması yeterli görülmeyenlere ilçelerde kaymakamın, illerde valinin onayı ile idari para cezası verilir.

Para cezası verilmesine ilişkin onaylar yedi gün içinde ilçelerde mal müdürlüklerine, illerde defterdarlığa gönderilir.

Bu maddede öngörülen idari para cezaları o yerin valilik veya kaymakamlığının bildirimi üzerine 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre Maliye Bakanlığınca tahsil olunur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Sakat ve Eski Hükümlü Çalıştırma

Madde 47- Özel güvenlik birimlerinde ve özel güvenlik şirketlerinde, 10/6/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 30 uncu maddesi gereğince çalıştırılacak sakat ve eski hükümlü sayısının belirlenmesinde özel güvenlik görevlileri hesaba dahil edilmez.

Geçici Madde 1- Kamu kurum ve kuruluşları ile bunlara bağlı müessese ve şirketlerde, 2495 sayılı Kanun hükümlerine göre özel güvenlik hizmeti vermek üzere kurulmuş olan özel güvenlik birim ve şirketleri valiliğe bildirimde bulunmak suretiyle özel güvenlik izni almış sayılırlar ve aynı kurum ve kuruluşların müessese ve şirketlerine ait özel güvenlik izni alınan işyeri ve tesislerde özel güvenlik hizmeti verebilirler.

Geçici Madde 2- 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun hükümlerine uygun olarak istihdam edilen ve

bu Kanunda öngörülen şartları kaybetmemiş olan özel güvenlik görevlilerine 26/6/2009 tarihine kadar çalışma izni verilmiş sayılır.

Geçici Madde 3- 2495 sayılı Kanun hükümlerine göre bünyesinde özel güvenlik teşkilatı kuranlar en az bir ay önce başvurmak şartıyla, Komisyonun kararı ve Valinin onayı ile özel güvenlik uygulamasını sona erdirebilirler .

Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

Madde 48– 28/3/1994 tarihli ve 21888 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelik ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 49- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 50- Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.